

Monikielisten maahanmuuttaneiden huoltajien digitaalisen palvelujärjestelmän käytön edistäminen varhaiskasvatuksessa

Maija Pulkkinen

2024 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Monikielisten maahanmuuttaneiden huoltajien digitaalisen palvelujärjestelmän käytön edistäminen varhaiskasvatuksessa

Maija Pulkkinen
Sosiaalialan käytäntöjen asiakas-
lähtöinen kehittäminen YAMK
Opinnäytetyö
Lokakuu 2024

Maija Pulkkinen

Monikielisten maahanmuuttaneiden huoltajien digitaalisen palvelujärjestelmän käytön edistäminen varhaiskasvatuksessa

Vuosi

2024

Sivumäärä

71

Tässä opinnäytetyössä selvitettiin Nurmijärven kunnan varhaiskasvatushenkilöstön ja päiväkotien johtajien kokemuksia monikielisten maahanmuuttaneiden huoltajien digitaalisen palvelujärjestelmä Päikyn käytöstä. Kunnan varhaiskasvatuksessa huoltajien käytössä oleva sähköinen järjestelmä kattaa monipuoliset toiminnot, ja toimii varhaiskasvatuksen ja huoltajien välisenä yhteydenpitovälineenä, lasten hoitoaikavarausten ja työntekijöiden työvuorosuunnittelun pohjana, sekä lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman sähköisenä alustana.

Yleismaailmallisena ilmiönä maahanmuuttaneet tunnustetaan yhtenä selkeänä joukkona jään nopeasti kehittyneen digitalisaation ulkopuolelle. Tutkimuskysymyksellä selvitettiin henkilöstön kokemuksia ja kehittämistehtävällä tavoiteltiin Päikyn käytön edistämistä henkilöstön kehittämisedotusten pohjalta. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Nurmijärven kunnan kanssa tutkimuksellisen kehittämisen lähestymistavalla. Työn teoreettinen viitekehys koostuu maahanmuuton moninaisuudesta, kotoutumisesta ja digitaalisesta toimijuudesta ja -osallisuudesta. Opinnäytetyön aineisto kerättiin käyttämällä menetelmänä teemahaastatteluja, joihin osallistuivat pareittain päiväkodin johtajat ja varhaiskasvatuksen S2-verkostoon kuuluvat kasvattajat (N=21). Aineisto analysoitiin sisällönanalyyseillä.

Henkilöstön kokemusten mukaan monikieliset Suomeen muuttaneet huoltajat käyttävät Päikkyä vähemmän kuin suomenkieliset huoltajat, ja käytön vähäisyyteen vaikuttavat huoltajien Suomessa asumisen aika, suomen kielen taito sekä maahanmuuton tausta. Päikyn käytön suurimmat esteet ovat vahvan tunnistautumisen haaste sekä digitaalisen tuen tarve. Päikyn käyttöä edistäisi digituen kehittäminen ja kielitietoisten toimintatapojen lisääntyminen entistään. Aineisto nosti esiin henkilöstön koulutustoiveita kulttuurisen osaamisen kehittymiselle ja kotoutumisen kaksisuuntaisuuden mahdollistamiselle yhtenä huoltajien kotoutumista edistävänä tekijänä.

Aineiston pohjalta Nurmijärven kunnan varhaiskasvatuspalveluissa otetaan käyttöön uusia käytänteitä. Varhaiskasvatuksen henkilöstö perehdytetään Päikky huoltaja -näkömaan ja tästä näkömäästä kootaan kattavat kuvalliset ohjeet. Päikyn käyttöönottoon liittyvää vastuujakoa ja rooleja selkeytetään ja tärkeitä lomakkeita käännetään englanniksi, viroksi, venäjäksi, ukrainaksi ja arabiaksi. Päikky on sekä päiväkotien johtajille että lapsiryhmissä työskenteleville varhaiskasvattajille tärkeä työväline ja kaikkien huoltajien toivotaan käyttävän sitä. Huoltajien erilaisia elämäntilanteita kuitenkin ymmärretään ja Päikkyä merkityksellisemmäksi koetaan huoltajien todellinen kohtaaminen ja yhteinen ymmärrys.

Asiasanat: varhaiskasvatus, digitaalisuus, kotoutuminen, monikielisyys

Maija Pulkkinen

Promoting Multilingual Immigrant Guardians' Use of the Digital Service System in Early Childhood Education

Year 2024

Pages

71

The objective of this thesis was to investigate what experiences Nurmijärvi municipality's early childhood education staff and daycare center directors had regarding the multilingual immigrant guardian's use of the digital service system Päikky. The electronic system used by guardians in the municipality's early childhood education covers versatile functions and works as a communication tool between early childhood education and guardians. In addition, it is used as a basis for childcare time reservations and employee shift planning, and as an electronic platform for the child's individual early childhood education plan.

As a universal phenomenon, immigrants are identified as one clear group that falls outside the rapidly developing digitalization. The research question explored the experiences of the personnel, and the development task aimed to promote the use of Päikky based on the development proposals of the personnel. The thesis was carried out in cooperation with Nurmijärvi municipality's early childhood education services using a research development approach. The theoretical framework of the work consists of the diversity of immigration, integration and digital agency and participation. The material for the thesis was collected using thematic interviews as a method, in which the directors of the daycare center and the educators belonging to the F2 (Finnish as a second language) -network participated in pairs (N=21). The data were analyzed using content analysis.

According to staff experiences, multilingual guardians immigrated to Finland use Päikky less than Finnish-speaking guardians, and the lack of its use is influenced by the length of time the guardians have lived in Finland, their knowledge of the Finnish language, and the background of their immigration. The biggest obstacles to using Päikky are the challenge of strong identification and the need for digital support. The use of Päikky would be promoted by the development of digital support and the further increase of language-aware operating methods. The data highlighted the training wishes of the staff for the development of cultural competence and enabling the two-way nature of integration as one of the factors promoting the integration of guardians.

Based on the data, new practices are introduced in Nurmijärvi municipality's early childhood education services. Early childhood education personnel are introduced to the Päikky guardian view, and from this view, comprehensive pictorial instructions are compiled. The division of responsibilities and roles related to the introduction of Päikky will be clarified and important forms will be translated into English, Estonian, Russian, Ukrainian and Arabic. Päikky is an important work tool for both daycare managers and early childhood educators working in children's groups, and it is hoped that all guardians use it. However, the different life situations of the guardians are understood, and true encounters and mutual understanding with guardians are perceived as more meaningful than Päikky.

Keywords: early childhood education, digitality, integration, multilingualism

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Kehittämisympäristö.....	8
2.1	Kunnan maahanmuutto ja monikielisyys.....	8
2.2	Varhaiskasvatus ja digitaalinen palveluohjausjärjestelmä.....	9
3	Teoreettinen viitekehys.....	11
3.1	Maahanmuuton moninaisuus.....	11
3.2	Kotoutuminen ja sen edistäminen.....	14
3.2.1	Kielen merkitys kotoutumiselle.....	17
3.2.2	Varhaiskasvatushenkilöstön interkulttuurinen kompetenssi.....	23
3.2.3	Varhaiskasvatuksen merkitys kotoutumiselle.....	25
3.3	Digitaalinen toimijuus ja digiosallisuus.....	29
4	Tutkimus- ja kehittämisasetelma.....	35
4.1	Käytetyt menetelmät.....	35
4.2	Aineiston kerääminen.....	39
4.3	Aineiston analyysi.....	41
4.4	Tutkimuseettiset kysymykset ja aineiston hallinta.....	44
5	Tulokset.....	45
5.1	Kokemukset Päikystä.....	45
5.2	Huoltajien taustan merkitys Päikyn käytössä.....	48
5.2.1	Suomessa asumisen aika.....	48
5.2.2	Suomen kielen taito.....	49
5.2.3	Maahanmuuton tausta.....	50
5.3	Päikyn käytön esteet.....	50
5.3.1	Vahva tunnistautuminen.....	51
5.3.2	Digituen tarve.....	51
5.4	Digituen kehittäminen.....	54
5.4.1	Konkreettinen avustaminen.....	54
5.4.2	Visuaaliset ohjeet.....	56
5.5	Kielitietoiset toimintatavat.....	57
5.5.1	Monipuoliset viestintäkeinot.....	57
5.5.2	Ymmärrettävä kieli.....	59
5.6	Kotoutumisen edistäminen.....	63
5.6.1	Kulttuurisen osaamisen kehittyminen.....	63
5.6.2	Kotoutumisen kaksisuuntaisuus.....	65
6	Johtopäätökset.....	66
7	Pohdinta.....	71

Lähteet.....	74
Kuviot	79
Taulukot	79
Liitteet	80

1 Johdanto

Digitaaliset palvelut ovat nousseet keskeiseen rooliin tämän päivän yhteiskunnassa ja sen eri palveluissa. Digitalisaation lisääntyessä tutkijoiden huoli on kuitenkin kääntynyt niiden puoleen, jotka jäävät digitalisaation ulkopuolelle, ja digitaalisen osallisuuden edistämiseen tarvitaan toimia, joilla digisyrjäytyminen ja eri haavoittuvien ryhmien oma digitaalinen toimijuus kasvaisi (Helsper 2021, 1; Silvennoinen & Rantanen 2023, 8; Valtioneuvosto 2023). Digitaalisuus on noussut vahvaan rooliin myös Nurmijärven kunnan varhaiskasvatuspalveluissa, jossa huoltajien ja varhaiskasvatuksen keskeisenä yhteisenä digitaalisena ja monipuolisena työkaluna käytetään sähköistä palvelujärjestelmä Päikkyä.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus 2022, 37, 55) mukaisesti kaikille huoltajille tarjotaan tilaisuuksia osallistua toimintatavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen. Kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden lisääntyessä, on Heikkisen (2019, 34) mukaan kuitenkin tärkeää huomioida, että kaikki huoltajat eivät osaa suomea tai tunne suomalaista yhteiskuntaa ja varhaiskasvatusta, jonka vuoksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta ja toimintoja on tärkeää avata ymmärrettäväksi huoltajille (Arvola 2021, 68-71). Varhaiskasvatuspalveluissa ensimmäisen polven maahanmuuttaneet ovat lasten huoltajia, joiden kanssa tehtävä yhteistyö ja päivittäiset kohtaamiset ovat varhaiskasvatuksessa merkityksellisiä. Vaikka varhaiskasvatuksessa kohtaamiset ovat kasvokkaisia ja vuorovaikutteisia, ovat monet elementit siirtyneet digitaaliseen sovellukseen. Tärkeimpänä digitavoitteena erityisesti maahanmuuttaneille naisille nousee arjen tarpeet kuten omien lasten oppimisen ja koulunkäynnin seuraaminen (Mäkinen & Sihvonen 2016, 286). Ensimmäisen polven maahanmuuttaneet nähdään kuitenkin selkeänä joukkona puutteellisen tietotekniikan taitojen käytössä (Mäkinen & Sihvonen 2016, 280).

Tässä opinnäytetyössä on tarkoitus kuulla Nurmijärven kunnan varhaiskasvatushenkilöstön kokemuksia monikielisten maahanmuuttaneiden huoltajien digitaalisesta toimijuudesta ja osallisuudesta, sekä kehittää keinoja edistää huoltajien sähköisen Päikky-järjestelmän käyttöä. Opinnäytetyö toteutetaan tutkimuksellisenä kehittämisenä, jossa varhaiskasvatuksen ammatillaiset tuottavat uutta tietoa ja toimivia käytäntöjä siinä ympäristössä, jossa he toimivat (Korpela & Lehtimaja 2023, 169-170). Yhteistyössä palveluntuottajan kanssa tavoitellaan huoltajien aktiivista järjestelmän käyttöä tukemaan digitalisaatiosta saatavaa hyötyä sekä asiakkaalle että palveluntuottajalle.

Opinnäytetyö nostaa tietoisuuteen sekä digitaalisuuteen, että kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen sekä kotoutumisen edistämiseen liittyviä teemoja, jotka ovat valtakunnallisesti ajankohtaisia.

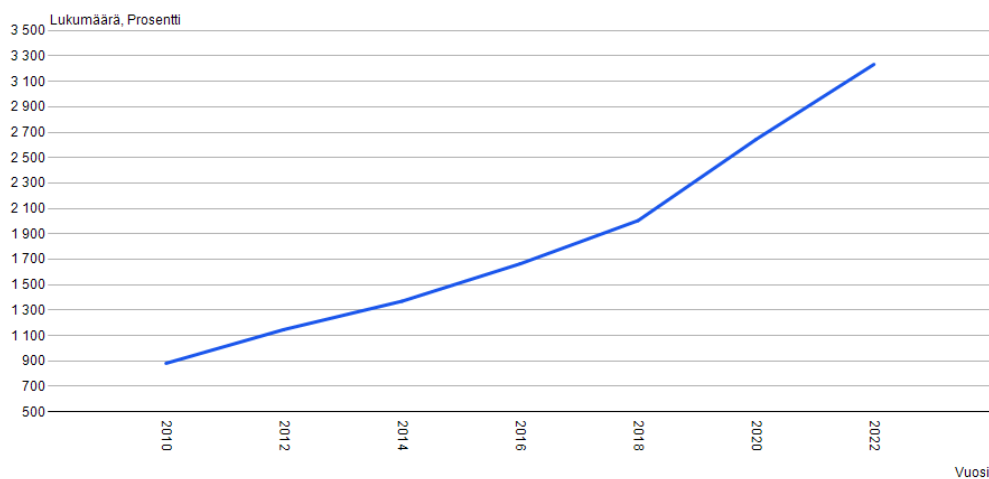
2 Kehittämissympäristö

Opinnäytetyön toiminta- ja kehittämissympäristönä toimii Uudellamaalla sijaitsevan Nurmijärven kunnan varhaiskasvatus. Seuraavissa alaluvuissa kuvataan kunnan maahanmuuttoa ja monikielisyyttä, varhaiskasvatusta ja varhaiskasvatuksessa käytössä olevaa digitaalista palveluohjausjärjestelmä Päikkyä.

2.1 Kunnan maahanmuutto ja monikielisyys

Määrällisesti ulkomaalaistaustaisia asuu Suomessa eniten Uudellamaalla, yli puolet kaikista Suomessa asuvista ulkomaalaistaustaisista. (Saukkonen 2020, 34.) Ennustetaan, että vuonna 2030 Helsingin alueen asukkaista joka neljäs puhuu ensimmäisenä kielenään jotain muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea, ja pääkaupunkiseutu monikielistyy muuta maata nopeammin (Latomaa, Pöyhönen, Suni & Tarnanen 2013, 167; Lehtonen 2015; Määttä 2017, 191). Pääkaupungin kehyskunnissa Uudellamaalla sijaitseva Nurmijärvi on myös monikielistyvä kunta, jossa maahanmuuttaneiden asukkaiden määrä kasvaa ja väestö monimuotoistuu. Kunta vastaanotti ensimmäiset pakolaiset vuonna 2015, ja kuntaan ovat kehittyneet vakiintuneet rakenteet pakolaisten vastaanottoon ja uusien tulijoiden hyvän kotoutumisen poluille. Riippumatta maahantuloperusteista, kunnan kotoutumispalvelut tarjoavat Koto-infossa matalan kynnyksen ohjausta, tietoa ja neuvontaa kaikille. Koto-info toimii myös viranomaisten ja eri verkostojen infopisteenä. (Arviointikertomus 2015, 23; Nurmijärvi 2024a.)

Väestö 31.12. muuttujina Vuosi. Nurmijärvi, Ulkomaalaistaustaisia.

Taulukko 1: Ulkomaalaistaustaisen väestön määrä Nurmijärvellä vuosina 2010-2022 (SVT 2024a)

Yllä olevassa taulukossa nähdään ulkomaalaistaustaisen väestön määrän kehitys Nurmijärvellä. Tilastokeskuksen tilastoissa Nurmijärvellä oli vuonna 2022 vieraskielisiä 3164 (vuonna 2012 1115), ja ulkomaalaistaustaisia 3234 (vuonna 2012 1147) (SVT 2024a). Huomioitavaa on, että tuoreimmista saatavilla olevista tilastoista puuttuvat Ukrainan kriisin luvut vuodesta 2022 lähtien, joka on näkynyt koko maassa poikkeuksellisen suurena väkiluvun kasvuna (SVT 2024c). Koko Nurmijärven kunnan väkiluku oli vuonna 2022 44 458 henkeä (SVT 2024d).

2.2 Varhaiskasvatus ja digitaalinen palveluohjausjärjestelmä

Varhaiskasvatus on yksi osa varhaiskasvatustain (540/2018) mukaista koulutusjärjestelmää Suomessa, jota tuottaa kunta, kuntayhtymä tai yksityinen palveluntuottaja. Lapsella on oikeus osallistua varhaiskasvatukseen yhdeksän kuukauden iästä alkaen, kunnes oppivelvollisuus alkaa perusopetuslain (628/1998) mukaisesti. Esiopetusta ja esiopetusta täydentävää varhaiskasvatusta järjestetään oppivelvollisuutta edeltävänä esiopetusvuonna Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti (Opetushallitus 2014, 4).

Nurmijärvellä sivistys- ja hyvinvointitoimialaan kuuluvaa varhaiskasvatusta järjestetään sekä kunnallisena että yksityisenä palveluna. Opinnäytetyön tutkimuksellisen osion aikaan Nurmijärvellä oli 30 kunnallista varhaiskasvatus- ja esiopetusyksikköä sekä avointa varhaiskasvatusta ja perhepäivähoitoa. Päiväkotien toiminnasta vastaavia päiväkodin johtajia Nurmijärvellä on 14. Kunnallisen varhaiskasvatuksen lisäksi kunnassa toimii kymmenen yksityistä varhaiskasvatusyksikköä ja yksityisiä perhepäivähoitajia. (Nurmijärvi 2024b). Tässä opinnäytetyössä tutkimuksen ja kehittämisen kohteena ovat kunnalliset varhaiskasvatuspalvelut.

Opetushallitus määrittelee varhaiskasvatustain (540/1998) perustuen toimintaa ohjaavat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Opetushallitus 2022, 12-13), jonka pohjalta kuntiin laaditaan paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat (vasu) ja yhteistyössä huoltajien kanssa jokaiselle lapselle koostetaan oma henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, lapsen vasu. Lapsen vasua laatiessa yhteinen keskustelu huoltajien kanssa on tärkeää, ja vasu laaditaan yhteistyössä kasvattajien, huoltajien ja lapsen kanssa. Laatimisesta vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen kasvattaja, ja vasua arvioidaan säännöllisesti, minimissään kerran vuodessa, ja sen laatimiseen voi osallistua myös muita asiantuntijoita. Varhaiskasvatustain (540/2018) määrittää riittävä mitoitus lasten ja henkilökunnan määrään. Tämä suhdeluku määrittyy lasten määrän, iän ja varhaiskasvatuksessa viettämän ajan sekä henkilökunnan määrään ja varhaiskasvatustain määritellyn ammatillisen kelpoisuuden mukaisesti varhaiskasvatuksen opettajan, sosionomin tai lastenhoitajan tehtäviin.

”Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti” (Opetushallitus 2022, 9).

Yhteistyössä huoltajien kanssa varhaiskasvatuksessa tavoitellaan yhteistä sitoutumista lapsen kokonaisvaltaiseen turvalliseen ja terveelliseen kasvuun, oppimisen ja kehityksen edistämiseen. Yhteistyö kaikkien huoltajien kanssa on vuorovaikutuksellista, johon edellytetään kasvattajien aktiivisuutta ja aloitteellisuutta. Varhaiskasvatuksessa maahanmuuttaneille huoltajille kerrotaan uuden maan varhaiskasvatuksen tavoitteista, sisällöistä ja menetelmistä, joiden keskiössä ovat leikki, liikkuminen, tutkiminen ja ilmaisun kautta tapahtuva opetus sekä lapsen osallisuus. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti lasten huoltajille tulee tarjota tilaisuuksia yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa osallistua varhaiskasvatuksen kasvat- ja toimintatavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen. Lisäksi monikielisten lasten huoltajien kanssa käydään keskustelua monikielisen perheen kielivalinnoista, äidinkielen kehityksestä ja merkityksestä sekä perheen kielellisestä ympäristöstä ja lapsen kokonaisvaltaisen kieli- ja kulttuuri-identiteetin tukemisesta. (Opetushallitus 2022, 37, 55.) Kielitietoisen pedagogiikan ja lasten suomen kielen oppimisen tukena yhteistyössä huoltajien kanssa voidaan hyödyntää Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin pohjautuvaa KieliPeda-työvälinettä (Opetushallitus 2024b).

Varhaiskasvatuksen ohjaavat asiakirjat tunnistavat yhteiskunnan monikulttuuristumisen, vuorovaikutuksen ja kulttuurisen osaamisen vahvistumisen. Varhaiskasvatuksessa huomioidaan kieli sekä oppimisen kohteena että sen välineenä, ja rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin. Varhaiskasvatuksessa tavoitellaan monikielisyyden näkyväksi tekemistä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. Monikielisille lapsille mahdollistetaan tilaisuuksia omaksua ja käyttää omia äidinkieliään, kuitenkin niin, että vastuu niiden kehittämisestä ja säilyttämisestä on pääasiallisesti perheellä. (Pyykkö 2017, 21.)

Nurmijärven kunnan varhaiskasvatuksessa on perheiden kanssa arjen kasvokkaisten kohtaamisten lisäksi käytössä digitaalinen palveluohjausjärjestelmä Päikky, joka toimii varhaiskasvatuksen ja huoltajien välisenä yhteydenpitovälineenä ja jota käytetään mobiililaitteilla ja tietokoneilla. Tämä sähköinen järjestelmä mahdollistaa monipuoliset toiminnot, kuten lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tekemisen sekä viestinnän ja tiedottamisen huoltajien, henkilöstön ja hallinnon välillä. (Nurmijärvi 2023; Abilita 2023.)

Yhteiskunnan nopea ja kattava digitalisaatiokehitys on sekä tehostanut että nopeuttanut palveluita ja viestintää (Silvennoinen & Rantanen 2023, 1). Varhaiskasvatuksen henkilöstö ja hallinto viestittävät, tiedottavat ja lähettävät kyselyitä keskitetysti Päikyn kautta, ja Päikky-sovelluksen kautta varataan lasten hoitoaikoja ja ilmoitetaan poissaoloista, ja näitä huoltajien varaamia hoitoaikavarauksia hyödynnetään työvuorosuunnittelussa, kun tavoitellaan varhaiskasvattajien ja lasten lukumäärän kohdentumista parhaiten. Sekä kasvattajien työaikojen että lasten hoitoaikojen seuranta tapahtuu sisään-ulos kirjautumisen kautta mobiilisti, ja huoltajien varaamien ja toteutuneiden hoitoaikojen mukaan määräytyvät myös lasten varhaiskasvatuksen hoitomaksut. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmat löytyvät Päikky-järjestelmästä,

jossa huoltajat pääsevät sähköisesti osallistumaan oman lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tekoon, sekä lukemaan ja kommentoimaan suunnitelmaa. Viestintä tapahtuu kunnan varhaiskasvatuksessa käytetyllä kielellä, joka on ruotsinkielistä varhaiskasvatusta lukuun ottamatta Nurmijärvellä suomi, mutta järjestelmän kieleksi huoltajan on mahdollista valita suomi, ruotsi tai englanti. (Nurmijärvi 2023; Abilita 2023.)

Varhaiskasvatusarjen havaintojen perusteella maahanmuuttaneiden monikielisten huoltajien digitaalisen Päikky-järjestelmän käyttö on vähäistä ja sen edistämistä on tärkeä lähestyä kehittämisen näkökulmalla. Jotta digitalisaatiosta ja sähköisestä palveluohjausjärjestelmästä saatava hyöty palvelisi sekä asiakasta, kuntaa palveluntuottajana, että järjestelmän tarkoitusta, on tavoitteena asiakkaan kiinnittyminen digitaaliseen palveluun ja mahdollisimman aktiivinen järjestelmän käyttö.

Kunnassa on tutkittu Päikky-järjestelmän asiakastyytyvyyttä Päikyn pilottivaiheessa 2014 kolmessa päiväkodissa ja perhepäivähoidossa (Vanhanen 2015), tämän jälkeen Päikky on otettu käyttöön kaikissa päiväkodeissa, se toimii pääsääntöisenä viestintävälineenä, ja kaikki aiemmin mainitut kattavat ominaisuudet ovat käytössä. Maahanmuuttaneiden ja monikielisten huoltajien käytön aktiivisuutta ei ole tutkittu.

3 Teoreettinen viitekehys

Opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä ovat maahanmuuton moninaisuus, kotoutuminen ja digitaalinen toimijuus ja -osallisuus.

3.1 Maahanmuuton moninaisuus

Suomi on kansainvälistymässä nopeasti väestöltään, ja ennusteiden mukaan yhden sukupolven kuluttua Suomessa on yli miljoona maahanmuuttajataustaista henkilöä (Söderling 2013, 29). Maahanmuuttanut on henkilö, joka on väliaikaisesti tai pysyvästi muuttanut maasta toiseen (Paavola & Talib 2010, 30). Maahanmuuttaneet eivät ole yhtenäinen ryhmä, ja erot muuttaneiden välillä ovat niin suuria, ettei suomalaistaustaista väestöä ja Suomeen muuttaneita voida asettaa kokonaisuuksina vastakkain. Ihmisiä on muuttanut Suomeen kaikista maailman maista erilaisilla lähtökohdilla ja elinoloilla. Maahanmuuttoon on monia eri syitä, sillä uuteen maahan voidaan muuttaa opiskelemaan ja tekemään työtä, tai turvapaikan kautta, kun omassa maassa eläminen on vaarallista. Uuteen maahan asettuminen on pitkä prosessi, joka vaatii uudelta asukkaalta paljon uusia taitoja toimia ja hoitaa asioitaan, ja muuton perusteet vaikuttavat asettautumiseen ja uuteen yhteiskuntaan sopeutumiseen. (Saukkonen 2020, 48; Schubert 2013, 63-64.)

Maahanmuuttoa voidaan tarkastella useamman viitekehyksen kautta, kuten ulkomaalaistaustaisuuden tai vieraskielisyyden kautta. Tilastokeskus määrittelee ulkomaalaistaustaisen henkilön, jonka molemmat tai ainut tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla. Ulkomaalaistaustainen henkilö voi olla syntynyt ulkomailla tai Suomessa, tai olla muun maan tai Suomen kansalainen. (Saukkonen 2020, 23; SVT 2024b; THL 2024).

Paljon käytettyjä käsitteitä *maahanmuuttaja* tai *maahanmuuttajataustainen* pyritään nykyään korvaamaan uudissanoilla, kun pyritään poliittiseen ja juridiseen korrektiuteen, ja termejä suositellaan käytettävän vain tilanteissa, joissa niillä on selittävää lisäarvoa, kuten tilastoissa. Suositeltavampi termi on *maahanmuuttanut* tai *maahan muuttanut*, jotka merkityksiltään viittaavat siihen, että muutto uuteen maahan on yksittäinen tapahtuma eikä yksilön pysyvä ominaisuus tai identiteetti. Termejä maahanmuuttaja tai maahanmuuttajataustainen ei tule myöskään käyttää oletuksena viitattaessa yksilön nimeen, ulkonäköön tai äidinkieleen (Aarnitaival 2012, 16; TEM 2021a, 27; TEM 2021b).

Tutkimuskäytössä raja vedetään usein ulkomailla syntyneen ja muiden yhteiskunnan jäsenten välille, jolloin ei tehdä virhettä, että maahanmuuttajiksi kutsutaan ihmisiä, jotka ovat syntyneet Suomessa, mutta joiden vanhemmat ovat ulkomailla syntyneitä: Suomessa syntynyt ja Suomessa asuva henkilö ei ole maahanmuuttaja (Saukkonen 2020, 22-23). Usein käytetään myös toisen sukupolven käsitettä Suomessa syntyneistä ulkomaalaistaustaisista (Saukkonen 2020, 27). Vaikka termeillä pyritäänkin neutraaliuteen, kokevat maahanmuuttaneet usein termin maahanmuuttaja viittauksena johonkin vähempiarvoiseen (Kurki 2019, Haanpää 2023, 16 mukaan).

Palvelujen tarjoamisessa ja yleisessä keskustelussa maahanmuuttajilla tarkoitetaan erilaisia ihmisryhmiä riippuen asiayhteydestä (Saukkonen 2020, 22). Maahanmuuttoon liittyvät termit voivat olla keskenään päällekkäisiä, ja merkityksiltään monisisältöisiä - maahanmuuttanut saattaa olla turvapaikanhakija tai pakolainen tai ei kumpaakaan (Haanpää 2023, 17). Termi *pakolainen* viittaa henkilöön, joka on joutunut pakenemaan koti- tai asuinmaastaan sotaa, väkivaltaa tai vainoa alkuperänsä, kansallisuutensa, uskontonsa sekä poliittisen mielipiteen tai yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisensa takia. Pakolaisstatuksen saa yksilö, jolle valtio myöntää turvapaikan tai YK:n pakolaisjärjestö UNHCR tunnustaa pakolaiseksi. Pakolainen saa uudessa maassa oikeuden suojeluun. *Kiintiöpakolainen* on henkilö, joka tulee suunnitellusti valituksi pakolaiseksi jo pakolaisleirillä tai muussa maassa, ja jolle myönnetään oleskelulupa valtion vuosittain määrittelemässä pakolaiskiintiössä. (Maahanmuuttovirasto 2024.)

Turvapaikanhakija hakee vieraasta maasta viranomaisilta suojelua, turvapaikkaa ja oleskeluoikeutta, joutuessaan pakenemaan tai vainotuksi omassa kotimaassaan. Jos turvapaikanhakijalle myönnetään turvapaikka, hän saa pakolaisaseman. *Tilapäinen suojelu* on tarkoitettu suojelua tarvitsevalle ulkomaalaiselle, kun tarve arvioidaan lyhytaikaiseksi. Tilapäinen suojelu

voi olla tarpeellinen ympäristökatastrofin, aseellisen selkkauksen tai väkivaltatilanteen vuoksi, ja Suomessa tilapäinen suojele koskee nykyhetkessä Ukrainan sotaa paenneita. (Maahanmuuttovirasto 2024.)

Vieraskielisellä viitataan henkilöön, jonka väestörekisteriin rekisteröity äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame. Käsite sopii tilastointiin, mutta käyttöä muissa yhteyksissä on hyvä harkita sen erottelevan ja jopa toiseuttavan merkityksen vuoksi. (Alisaari, Harju-Autti, Heikkola, Kekki & Kivipelto 2020; TEM 2021a, 25, 30; TEM 2021b.) Moni vieraskielinen on Suomessa syntynyt, mutta ei ole maahanmuuttanut (Saukkonen 2020, 25). Suurimpia kieliryhmiä suomen, ruotsin ja saamen lisäksi ovat venäjää ja viroa puhuvat, ja tilastoissa on rekisteröitynä noin 160 eri kieltä. Suomessa puhutaan kuitenkin todellisuudessa noin 500 eri kieltä. (Pyykkö 2017, 16.)

Kieliä koskevat tilastoinnit eivät ole koko totuus väestöstä, sillä kielitilastot eivät tunnista suurta osaa väestön tai yksilöiden kielivarannosta. Väestötietoihin voi merkitä vain yhden kielen, yhden äidinkielen, jolloin tilastointi ohjaa yksilön valitsemaan kielistään vain yhden kielen. Kaksikieliset perheet voivat siis rekisteröidä lapselleen vain toisen huoltajan kielen ja osa maahanmuuttaneista saattaa merkitä rekisteriin entisen kotimaansa arvostetun kielen, koulun tai uskonnon opetuksessa käytetyn kielen, eivätkä ensimmäisenä opittua tai identiteetilleen merkittävintä kieltä. (Latoomaa ym. 2013, 166-167.) Kansallisen kielistrategian toimenpide-ehdotus on muuttaa tilastointia kielen osalta niin, että väestörekisteriin voisi ilmoittaa myös muita kotikieliä äidinkielen lisäksi (Pyykkö 2017, 20).

Tässä opinnäytetyössä on valittu käytettäväksi termiä *maahanmuuttaneet*, sekä *ulkomaalais-taustaiset* tai *vieraskieliset* termien sijasta termejä *monikieliset* huoltajat ja *suomenkieliset* huoltajat kuvaamaan kielen merkitystä arjen osallisuudessa. Termillä monikielinen kuvataan henkilöitä, jotka käyttävät kahta tai useampaa kieltä päivittäin ja joiden ensimmäisenä kielenä ei ole suomi, ruotsi tai saame. Termi monikielinen lähestyy henkilöä positiivisesta näkökulmasta ja eri kielten käyttäminen nähdään voimavarana, eikä mikään kieli ole toinen tai vieras. Termi monikielisyys on yleistynyt viime vuosina kielentutkijoiden käytössä siitä syystä, että halutaan välttää toiseuttavaksi koettujen termien käyttöä, kuten vieraskielinen, tai ulkopuolelle sulkevia termejä kielitaidoton tai ummikko. Käytettävä terminologia voi olla arvolutunutta, kontekstisidonnaista ja heijastaa asenteita. Laajasti määriteltynä kaikki ihmiset ovat monikielisiä, sillä käytettävät murteet, ammattitermistö ja koulussa opitut kielet ovat myös eri kielten repertuaareja. (Alisaari ym. 2020; Alisaari 2021.) Kieliympäristön muuttuessa yhä moninaisemmaksi, edellyttää tämä äidinkieliseltä puhujalta eri kielimuotojen hyväksymistä ja toleranssia uusille puhujille (Pyykkö 2017, 106).

3.2 Kotoutuminen ja sen edistäminen

Kotoutumisen sanastossa aiemmin käytettyä vanhentunutta termiä kotouttaminen ei enää suositella käytettävän, sillä sen merkityksellä tulkitaan henkilön olevan vain passiivinen toiminnan kohde. Valtioneuvosto suosittelee käyttöön termiä *kotoutumisen edistäminen*. (TEM 2021a, 7.)

Euroopan tasolla kotoutumisen edistämistä pidetään vielä suhteellisen kehittymättömänä, sillä maahanmuuttaneita pidettiin vielä 1960-luvulle asti tilapäisesti oleskelevina vierastyöläisinä tai siirtolaisina, jolloin yhteiskunnan ei tarvinnut muuttua ja elämä jatkui kuten ennenkin. Suurin osa maahanmuuttaneista kuitenkin jäi uuteen maahan pysyvästi, ja uuteen kulttuuriin sulautumisessa havaittiin ongelmia. Tämän jälkeen kansalliset kotoutumista edistävät politiikat alkoivat kehittyä valtioiden tiedostaessa, että kotoutumista edistävät toimet edistävät koko yhteiskunnan etua, ja Euroopan unionissa hyväksyttiin maahanmuuton integraatiota koskevat yhteiset periaatteet vuonna 2004. (Saukkonen 2020, 62-66.)

Suomessa kotoutumispolitiikan systemaattinen kehittäminen on alkanut 1990-luvulla, ja peruseriaatteet ovat yhteneväisiä Euroopan unionin periaatteiden kanssa. (Saukkonen 2020, 75). Virallisella maahanmuuttopolitiikalla tavoitellaan maahanmuuttaneiden osallistumista yhteiskunnan sosiaaliseen, taloudelliseen ja poliittiseen elämään yhteiskunnan tasavertaisina jäseninä, joilla on samat oikeudet ja velvollisuudet kuin valtaväestöllä. Kotoutumisen onnistumisessa on kuitenkin huomioitava eri ryhmien erityistarpeet, jolloin ihmisiä ei kohdella samalla tavalla, vaan tarpeiden mukaisesti eri tavoin. (Pitkänen & Kouki 1999, Paavola & Talib 2010, 29 mukaan.)

Kotoutumislain, Laki kotoutumisen edistämisestä (681/2023), piiriin kuuluvat Suomeen muuttaneet ulkomaalaiset ja kansalaisuudettomat henkilöt, joilla on oleskelulupa Suomessa. Kotoutumislaki on uudistumassa, ja uudistuksen myötä kuntien vastuu kotoutumisen edistämisestä lisääntyy. Lain kokonaisuudistus tulee voimaan 1.1.2025. Kotoutumislain tavoitteena on edistää maahanmuuttaneiden kielitaitoa, työllisyyttä ja osallisuutta yhteiskuntaan, mutta myös yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja positiivista vuorovaikutusta eri väestöryhmien välillä. Maahanmuuttaneille tarjotaan maahanmuuton alkuvaiheessa kotoutumista edistäviä toimia ja palveluita kuten kielen opetusta sekä perustietoa uuden maan yhteiskunnasta, kulttuurista ja koulutus- ja työllistymismahdollisuuksista. Kotoutumista edistetään alkukartoituksella, ohjauksella ja neuvonnalla, kotoutumissuunnitelmalla ja kotoutumiskoulutuksella. Suomalaisen yhteiskunnan perustietoaineisto ”Tervetuloa Suomeen”, jaetaan kaikille oleskelulupapäätöksen tiedoksiannon, rekisteröinnin, myöntämisen tai kotikunnan rekisteröinnin yhteydessä. Tässä yhteydessä muuttaja saa tietoa oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan työelämässä ja yhteiskunnassa. Kaikki, jotka saavat tiedon suomalaisesta yhteiskunnasta, eivät välttämättä perehdy niihin läpikotaisin, ja ohjausta saavat pääosin ne, jotka omasta halustaan tai asemansa

vuoksi ovat tekemisissä maahanmuuttaneiden ohjaamisesta vastaavien viranomaisten kanssa. (Saukkonen 2020, 78-79; TEM 2021c.)

Kotoutumisen edistäminen on ollut tapana jättää niiden vastuulle, keitä se kiinnostaa tai keiden tehtäväkuvaan se kuuluu. Suurella osalla väestöstä ei ole ollut kontaktia muualta muuttaneisiin, mutta tilanne on muuttumassa, kun väestönsuudet kasvavat. Yhä useampi ihmisistä kohtaa alueellisesti ja sosiaalisesti maahanmuuttaneita tai maahanmuuttaneiden lapsia. Kaikkea ei pidä hymyillen hyväksyä, vaan tarvittaessa neuvoa, opastaa tai oikaista ja korjata, sillä kyseessä ei ole suomalaisen kulttuuriin mukauttamisesta ja taipumisesta vaan enemmänkin yhteisten pelisääntöjen ja keskinäisen kunnioituksen ylläpitämisestä, Saukkosen (2020, 142-143) mukaan.

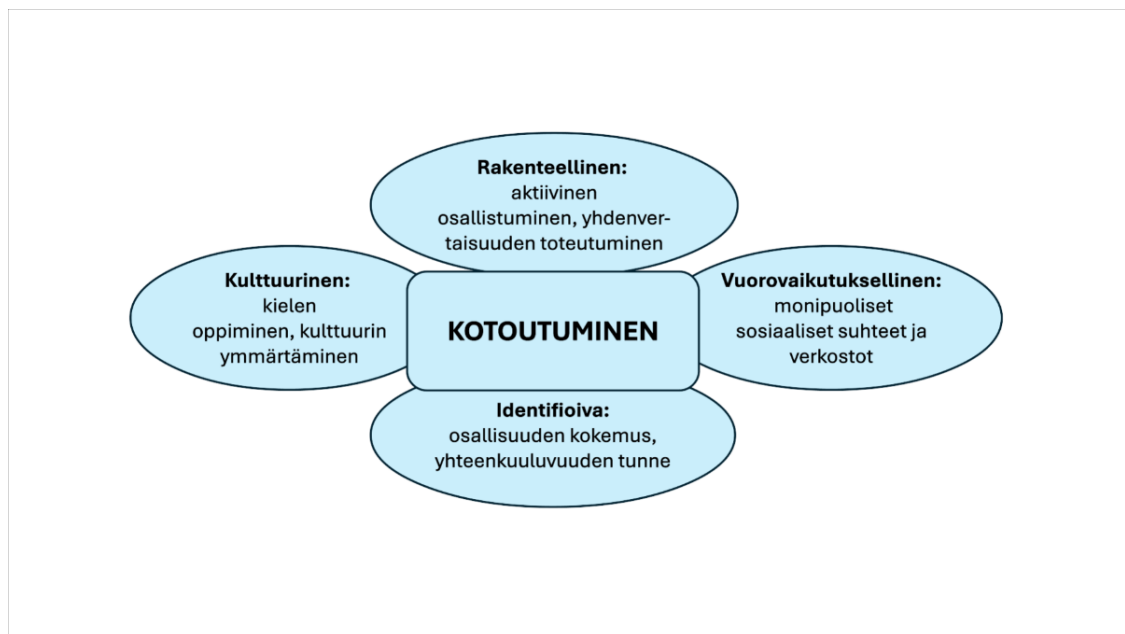
”Kotoutuminen on ihmisen yksilöllinen prosessi, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa ja jonka aikana maahanmuuttajan osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo yhteiskunnassa lisääntyvät” (TEM 2021a, 15).

Kotoutumista on pidetty ainoastaan uuteen maahan muuttaneen tehtävänä. Sitä vastoin se on kaksisuuntainen prosessi, jossa maahanmuuttaneet oppivat tietoja, taitoja ja toimintatapoja, ja yhteiskunta löytää uusia toimintamalleja ja antaa tilaa erilaisuudelle. Puhutaan myös integroitumisesta, jolloin uusi muuttaja on osallinen ympäröivässä yhteiskunnassa. (Alitolppa-Niitamo & Säävälä 2013, 6-7.) Kotoutumista kuvataan vastavuoroisena toimintana, jossa maahanmuuttanut pyrkii pääsemään sisään uuteen asuinympäristöön ja vastaanottava yhteiskunta antaa tilaa ja mahdollisuuksia uusille tulijoille. Kansainvälinen muuttoliike edellyttää politiikassa, sosiaalisissa järjestelmissä ja väestön keskuudessa ymmärrystä siitä, että tarvitaan toimia, jotka luovat edellytyksiä kotoutumiselle ja sujuvalle yhteiselolle. (Saukkonen 2020, 21-22.)

Maahanmuuttaneet poikkeavat toisistaan sen mukaan, miten he ovat Suomeen saapuneet, sillä turvapaikanhakija tai pakolainen on paljon tekemisissä eri viranomaisten kanssa, kun taas Suomeen töitä tekemään tulleet ovat tekemisissä lähinnä työnantajansa kanssa, tai avio puolisona asuvan muuttajan Suomessa jo asuva puoliso hoitaa virallisia asioita. Suurimmalle osalle muuttajista kotoutuminen jää näin omalle vastuulle. Kotoutuminen on elämänmittainen kokonaisuus, ja sen edistämiseen osallistuvat joko tietoisesti tai tiedostamatta kaikki yhteiskunnan jäsenet - palveluiden tarjoajat, viranomaiset, naapurit ja satunnaiset ohikulkijat. (Saukkonen 2020, 60, 184.)

Saksalainen Friedrich Heckmann (2005) jaottelee kotoutumisen neljän eri ulottuvuuden kautta. Näitä ulottuvuuksia ovat rakenteellinen, kulttuurinen, vuorovaikutuksellinen ja identifioituva kotoutuminen. Rakenteelliseen kotoutumiseen liittyvät työllisyys, koulutus, asuminen, terveys ja hyvinvointi eli maahanmuuttaneen asema yhteiskunnan eri rakenteissa sekä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutuminen. Kulttuurisessa kotoutumisessa tärkeä osa-alue

on paikallisen kielen oppiminen, joka on tärkeä edellytys sekä paikallisten arvojen että pelisääntöjen ymmärtämiseen ja omaksumiseen. Vuorovaikutukselliseen kotoutumiseen kuuluvat sosiaalisten suhteiden rakentuminen eri väestöryhmiin kuuluvien ihmisten kanssa, monipuoliset ihmissuhteet, luottamus toisiin ihmisiin ja sosiaalisiin instituutioihin ja verkostoihin. Identifioitua kotoutuminen merkitsee yhteenkuuluvuutta samaan yhteiskuntaan kuuluvien ihmisten kanssa, kokemusta hyväksytyksi tulemisesta, täysivaltaisesta ja yhdenvertaisesta jäsenyydestä yhteiskunnasta, ja halua antaa oma panos yhteiskunnan menestymiselle. (Saukkonen 2020, 19-20; TEM 2021a, 15.)

Kuvio 1: Kotoutumisen neljä ulottuvuutta Heckmannin (2005) mukaan (Saukkonen 2020, 20)

Maahanmuuttaneen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin vaikuttaa se, miten tasapaino ajan myötä löytyy uuden ja vanhan kulttuurin välillä. Psykologi John Berry'n (1980) nelikenttäisen akkulturaatiostrategian kautta kuvataan usein yksilön asennetta kahden kulttuurin kanssa elämisessä. Marginalisaatiostrategiassa yksilö ei halua säilyttää omaa kulttuuriaan mutta ei koe kykenevänsä kiinnittymään myöskään valtakulttuuriin, jolloin kysymyksessä on syrjäytyminen sekä omasta kulttuuriryhmästä että valtakulttuurista. Separatiostrategiassa yksilö pyrkii säilyttämään ainoastaan oman kulttuuri-identiteettinsä ja elämällä etäällä valtaväestöstä. Tällöin suhteet erilaisten ryhmien välillä eivät pääse kehittymään. Assimilaatiostrategiassa yksilön tavoite on sulautua valtaväestöön, mutta tällöin on vaarana, että hän menettää esimerkiksi oman äidinkielen ja kulttuuriryhmänsä traditiot. Integraatiossa yksilö pyrkii säilyttämään omaan taustaansa liittyvää kulttuuria, mutta samalla haluaa tulla osaksi valtakulttuuria. Näin yksilö sopeutuu uuteen yhteiskuntaan säilyttäen kulttuurisen identiteettiinsä, kielen ja tapansa. (Schubert 2013, 64-66.)

		Toive oman kulttuurin säilyttämisestä	
		"Kyllä"	"Ei"
Kontaktin tarve yhteiskunnan valtaväestöön	"Kyllä"	Integraatio	Assimilaatio
	"Ei"	Separaatio	Marginalisaatio

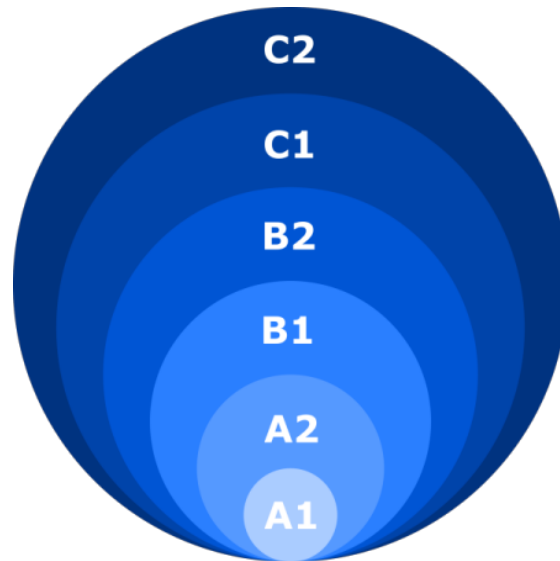
Taulukko 2: Akkulturaatiostrategiat John Berryn (1980) mukaan (Schubert 2013, 65)

Berryn (1980) mukaan akkulturaatiostrategian mukaiset toimintatavat näkyvät arjessa yksilön uskonnossa, kielessä, ravintotottumuksissa, vapaa-ajassa ja ostoskäyttäytymisessä. Toisen polven maahanmuuttaneen hyvinvoinnille merkitykselliseksi tekijäksi on todettu oman kulttuurisen taustan säilyttäminen. (Schubert 2013, 65-67.) Kotoutumisen kaksisuuntaisuudella tavoitellaan maahanmuuttaneiden sopeutumista uuteen yhteiskuntaan ja samalla mahdollistetaan oikeus oman kieli- ja kulttuuri-identiteetin säilyttämiseen. Kotoutumista edistää, jos maahanmuuttaneet tuntevat voivansa säilyttää oman identiteettinsä myös osana uutta yhteiskuntaa. (Saukkonen 2020, 21.) Kaksisuuntaisuus merkitsee myös sitä, että vastaanottavan yhteiskunnan, palvelujärjestelmien ja vastaanottavan paikallisen väestön on ymmärrettävä, mitä yhteiskunnassa tapahtuu ja ryhdyttävä toimiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi ja toimintojen sujuvuuden varmistamiseksi. Muuttuva maailma on moniulotteinen, se merkitsee yksilötasolla erilaisuuden hyväksyntää ja julkisten palveluiden kielivalikoiman ja tulkkipalveluiden lisäämiseen sekä rasmin ja syrjinnän vastaisia ohjelmia. Erillisratkaisut eivät tarkoita minkään väestöryhmän suosimista, vaan palvelujärjestelmien erillisratkaisujen on tarkoitus auttaa uusia jäseniä eteenpäin niin, että he mahdollisimman nopeasti kykenevät käyttämään kaikille tarkoitettuja normaalipalveluita. (Saukkonen 2020, 21-22.)

3.2.1 Kielen merkitys kotoutumiselle

Kotoutumiskoulutuksen kielellisenä tavoitteena ja Suomen kansalaisuuden saamiseen vaadittava kielitaidon taso on B1.1. Tätä kutsutaan eurooppalaisen kielitaidon tasoasteikolla toimivaksi peruskielitaidoksi, jolloin ihminen pystyy monenlaisissa tilanteissa vuorovaikutukseen. (Saukkonen 2020, 84.) Taitotaso A1 viittaa suppeaan alkeiskielitaitoon, A2 kehittyvään peruskielitaitoon, B1 toimivaan peruskielitaitoon, B2 itsenäiseen peruskielitaitoon ja C1 taitajan kielitaitoon (Coe 2024; Pyykkö 2017, 16). Samaa taitotasoa käytetään sekä lukiossa,

perusopetuksessa että varhaiskasvatuksessa oppilaan kielitaidon arvioinnissa (Opetushallitus 2024a; Opetushallitus 2024b).

Kuvio 2: Kieliä koskeva yhteinen eurooppalainen viitekehys (CEFR Common European Framework of Reference for Languages) (Coe 2024)

Kyvyttömyyttä puhua paikallista kieltä pidetään usein puutteena, joka pitäisi korjata. Kielitietoisuuden ajattelun mukaisesti henkilön oma äidinkieli tai muu kieliosaaminen tulisi kuitenkin nähdä arvokkaana resurssina kehittyvän paikallisen kielen lisänä. (Briscoe, Arriaza & Hence 2009, 28.) Monikielisyys on maailmanlaajuisesti merkittävässä osassa perheiden ja eri ympäristöjen vuorovaikutusta, sillä kielten määrä ylittää reilusti valtioiden määrän - maailmassa on kieliä yli 7000, mutta itsenäisiä valtioita vain noin 200 (Lewis 2009, Karanfil & Demir 2021, 867 mukaan). Monikielisydestä nähdään olevan hyötyä yksilölle, sillä tutkimukset osoittavat arjessa useampaa kuin yhtä kieltä puhuvilla aikuisilla ja lapsilla olevan käytössään muun muassa enemmän hyvinvointia tukevia emotionaalisia käsitteitä (Barrett 2017, Karanfil & Demir 2021, 876 mukaan). Monikielisydestä vallitsee edelleen kapea käsitys, joka pohjautuu ajatukseen täydellisestä kielestä, jota on opittu varhaisesta iästä alkaen. Kielten taito voi kuitenkin olla erilaista eri kielissä ja eri kielenkäytön alueilla suullisesti tai kirjallisesti. Kielitaidon käsitettä tulisi päivittää koskemaan yksilön kaikenlaista monikielellistä osaamista ja nähdä kaikki osaaminen voimavarana. Kieli on resurssi, jota ihminen käyttää eri tavoin eri vuorovaikutustilanteissa, kieliä rinnakkain yhdistellen ja tällöin puhujan ensikieli saa kuulua ja näkyä. Kielikäsitteeseen kuuluvat termit monikielisyys, rinnakkaiskielisyys ja oikeakielisyys. (Pyykkö 2017, 16.)

Euroopassa on ollut muihin maanosiin verraten vähän kieliä, ja kansalliskielen ja yksikielisyyden ideologia on nähty yhteenkuuluvuutta lisäävänä tekijänä. Vähemmistökieliä on elvytetty viime vuosina, ja maahanmuuttaneiden kieliä on noussut muiden kielten rinnalle. Maahanmuuttopolitiikan linjaukseen on vaikuttanut Suomen virallinen kaksikielisyys, ja näin ollen äidinkieli ja sen ylläpitäminen on Suomessa jokaisen perusoikeus (731/1999, 17 §). Suomea pidetään verrattain edistyksellisenä maana, sillä kielellisiä oikeuksia käsitellään laajasti jo varhaisessa lainsäädännössä (Pyykkö 2017, 10). Kielikysymys on mainittuna myös Yhdistyneiden kansakuntien pakolaissopimuksessa sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjan artiklassa 21, joissa painotetaan, ettei kielen perusteella saa syrjiä ketään, ja korostetaan kielellisen monimuotoisuuden kunnioittamista. (Latomaa ym. 2010, 163-165.) Euroopan unionin monikielisyttä tukevat strategiat pyrkivät edistämään monikielisyttä sekä eurooppalaisessa yhteiskunnassa että talouselämässä, jossa monikieliset ihmiset nähdään kilpailukykyinä ja ”liimana” eri kulttuurien välillä, sillä liike-elämä ei vielä hyödynnä äidinkielisten kielitaitoja. Kielistrategiat pyrkivät varhennettuun kielenopetukseen, kielikylpytoiminnan lisäämiseen sekä kieliympönteisen ympäristön luomiseen, jossa monet äidinkielet nähdään rikkautena. (Pyykkö 2017, 88, 96.)

Perusopetuslaki (628/1998 12 §) takaa oikeuden oman äidinkielen opetukseen ja oikeuden oman kielen säilyttämiseen ja kehittämiseen. Tämän oikeuden taustalla on tutkimuksissa osoitettu näkemys, jonka mukaisesti hyvä oman äidinkielen tai kotikielten osaamisen taito edistää myös muiden kielten oppimista. Oman kielen opetukseen osallistuminen on vapaaehtoista sekä oppilaalle, että kunnalle järjestää, mutta kunnan on mahdollista saada valtionavustusta sen järjestämiseen esi- ja perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa. (Opetushallitus 2024c; Saukkonen 2020, 90.) Riittävä opetuskielen hallinta on kuitenkin lapsen ja nuoren oleellinen edellytys koulumenestykselle ja koulutuksen tasa-arvolle (Pyykkö 2017, 94).

Sukupolvien myötä Suomeen syntyy uusia etnisiä ja kulttuurisia vähemmistöjä, ja monista maahanmuuton tuomista kielistä syntyy Suomeen pysyviä kieliryhmiä (Saukkonen 2024, 228). Kansallisten kielten osaamista ja taitoa pidetään keskeisenä yhteiskuntaan kotoutumisen edellytyksenä. Maahanmuuttaneiden kielivarannoilla on kuitenkin suuri merkitys Suomen kielivarannon monipuolistumiseen, ja puhuttaessa muuttajien ”huonosta kielitaidosta” jätetään huomiotta todellisuus, jossa muuttaja usein taitaa useita kieliä, vaikkei osaisikaan suomea, ruotsia tai englantia. (Pyykkö 2017, 13.)

Kielitaito on olennainen inhimillinen tekijä ihmisen mahdollisuuksissa kehittää osaamistaan ja sitä kautta monipuolinen kielitaito edistää tasa-arvoa ja ehkäisee syrjäytymistä. Kielten uskotaan rakentavan siltaa ihmisten välille lisäten keskinäistä ymmärrystä. (Pyykkö 2017, 87.) Kieltä pidetään itsestäänselvytenä, eikä jokaista lausuttua sanaa tulla ajatelleeksi niitä lausuttaessa, eikä myöskään sanoja tule tulkittua. Kieltä siis käytetään kaikkialla ympärillämme, mutta kieltä ei ajatella. Käytetty kieli voi kuitenkin joko lisätä tai vähentää sosiaalista

oikeudenmukaisuutta. (Briscoe ym. 2009, 3.) Tieto rakentuu aina vuorovaikutussuhteissa ja sosiaalisessa kontekstissa, joka merkitsee sitä, että kielellä on ensiarvoinen merkitys kaikille toiminnalle ja tekemiselle (Kauppila 2007, Haanpää 2023, 67 mukaan).

Kielitietoisuuden käsite tarkoittaa kieleen ja kielenkäyttöön liittyvää tietoisuutta, havainnointia ja aktiivista toimijuutta. Kielitietoinen toimintakulttuuri poistaa ymmärtämisen ja osallistumisen esteitä ja tunnustaa kielen merkityksen erilaisissa tilanteissa, vuorovaikutuksessa ja viestinnässä. Kielitietoisuus on tietoisuutta eri kielistä, kielimuodoista, eri kielten näkyväksi tekemistä ja arvostamista. (THL 2024.) Kielet ovat avaimia kulttuuriin, vahvistavat sivistystä ja yhteiskunnan kielivaranto edistää myös maassa syntyneiden kansalaisten kielitietoisuutta ja kiinnostusta kieliin (Pyykkö 2017, 96). Kielikysymykset ovat sosiaalisia. Ihmiset ja toimijat, joiden kuntaan, naapurustoon tai työpaikoille tulee maahanmuuttaneita, vaikuttavat toiminnallaan, kielellisillä valinnoillaan sekä asenteillaan siihen, millaiseksi muuttajan kielellinen arki, kielenoppimisen prosessi ja kotoutumisen polku muotoutuu. (Latomaa ym. 2013, 164.)

Kielen oppiminen ymmärretään kieleen sosiaalistumisena, se on elämänmittainen prosessi, jonka kautta monikielisessä ympäristössä opitaan kielen lisäksi miten kieltä ja sen eri rekistereitä käytetään eri tilanteissa ja eri toimijoiden kanssa (Duff 2007; Ochs & Schieffelin 2012, Intke-Hernandez 2020, 25 mukaan). Lapset ja yhteisöjen uudet tulijat tutustuvat ensin kielenkäytön käytänteisiin ja kuinka yhteisön kommunikatiiviset taidot toimivat. Kieleen sosiaalistuminen on vuorovaikutuksessa hankittua taitoa. (Ochs 2002, Intke-Hernandez 2020, 26 mukaan.)

Kommunikaatiotilanteessa sanoittamisen lisäksi ihmisille on luonteenomaista käyttää elekieltä, kehollisuutta sekä ympäristön tarjoamaa materiaalista tukea. Tätä kokonaisuutta kutsutaan kieleilyksi tai limittäiskieleilyksi (translanguaging), jota kaikki ihmiset hyödyntävät vuorovaikutuksessa. (Lehtonen 2015, 54, 307, 298.) Kieleily eli kielten rinnakkainen ja limitäinen käyttö tarjoaa mahdollisuuksia muiden kielten hyödyntämistä väylänä uusiin ja toisten kielten oppimiseen (Pyykkö 2017, 13). Monikielinen yksilö pystyy puhumaan useampaa kieltä helposti, vaihtaen kieltä tarpeen mukaan, josta käytetään limittäiskieleilyn lisäksi myös ilmausta koodinvaihto. Monen kielen yhtäaikainen oppiminen on luontevaa, ja tämän monikielisen identiteetin tukeminen on hyödyllistä erityisesti lapsille. (Karanfil & Demir 2021, 876.)

Intke-Hernandez (2020) on tutkinut väitöskirjassaan millaisia kieleen sosiaalistumisen mahdollisuuksia ja resursseja maahanmuuttaneille äideille tarjoutuu sosiaalisissa konteksteissa arjen ympäristöissä (Intke-Hernandez 2020, 22). Äidit käyttivät elekieltä ja toisten puhujien tarjoamaa sanallista tukea sekä fyysistä ympäristöä hyödykseen eri vuorovaikutustilanteissa. Kieleen sosiaalistumisessa tärkeässä asemassa ovat kieltä ja yhteisön käytänteitä omaavat, tyypillisesti opettajat, vertaiset, sukulaiset ja työtoverit. He auttavat uusia tulijoita sekä

kohdekielen että arvojen, asenteiden ja kulttuuristen käytänteiden omaksumisessa. (Duff 2012, Intke-Hernandez 2020, 27 mukaan; Intke-Hernandez 2020, 30.)

Sosiaalinen, emotionaalinen ja kielellinen tuki tukevat äitien osallisuutta, sekä luovat kieleen sosiaalistumisen mahdollisuuksia. Maahanmuuttaneet äidit haluavat oppia paikallisen kielen, jotta he voivat hoitaa itsenäisesti perheensä asioita uudessa yhteiskunnassa. Kieltä halutaan oppia arjen elämää varten. Lasten kautta syntyy päivittäin tilanteita, joissa äidit kieleilevät itsensä aktiivisiksi toimijoiksi ja löytävät kanavia kieleen sosiaalistumiseen. Intke-Hernandezin (2020) väitöstutkimuksessa äidit kokivat, että vastuu oman lapsen asiasta tekee heistä kokonaisvastuullisia myös vuorovaikutustilanteissa, sillä viesti omasta lapsesta on kieleiltävä ymmärrettäväksi kaikilla käytettävissä olevilla keinoilla. Omien lasten asioissa äidit eivät halua jäädä passiivisiksi tiedon vastaanottajiksi, vaan ovat aktiivisia toimijoita ja hyödyntävät ympäristön resursseja ymmärtääkseen ja tullakseen ymmärretyiksi. (Intke-Hernandez 2020, 76, 81-82.)

Äitejä tukemalla tuetaan koko perhettä, sillä maahanmuuttaneiden lasten koulumenestys voi olla heikompaa kuin suomenkielisten perheiden lasten menestys. Eroa voidaan tasoittaa varmistamalla äitien kielellisiä edellytyksiä tukea lapsiaan. Näitä kielellisiä edellytyksiä ei saavuteta vain kurssimuotoisella opiskelulla, vaan kieleen sosiaalistuminen ja osallisuus voi tapahtua jokapäiväisen arkielämän kielenkäyttötilanteiden kautta. (Intke-Hernandez 2020, 87.)

Kotoutumisen alussa erityisesti naiset saattavat valtuuttaa tiedonhankkimisen uuden maan kieltä paremmin osaaville, kuten perheenjäsenille, sukulaisille tai oman etnisen ryhmän ystäville. Tämä asioiden jakaminen on luontaista yhteisöllisistä kulttuureista muuttaneille. Yhteisöllisen jakamisen kulttuuri saattaa myös vaikeuttaa naisten motivaatiota opiskeluun, jos perheen talous ja päätöksenteko ovat puolison hallussa eikä tarvetta naisen kouluttautumiselle ole. Vähän koulutetut maahanmuuttaneet naiset ja perheenäidit ovat riskiryhmässä marginalisoitua, koska jäävät miestä herkemmin työelämän ja verkostojen ulkopuolelle. Tämä ja huoltajien matala koulutustaso jarruttaa sekä naisten kotoutumista että lasten elämää myöhemmin, sillä toisen polven maahanmuuttaneen menestys koulussa selkeästi heikompaa kuin kantaväestön. (Mäkelä & Sihvonen 2016, 281.)

Lähtökohdat uuden kielen oppimiselle ovat erilaiset, mikäli yksilö omaksuu kieltä varhaiskasvatuksessa tai eläkeiässä, tai on luku- ja kirjoitustaidoton tai asiantuntija-ammattissa oleva usein muuttava maailmankansalainen (Latomaa ym. 2013, 164). Maahanmuuton vaihtelevista taustoista ja kielen puhujien koulutustaustoista riippuen, myös eri kielten tulkkauksen tarve vaihtelee. Viron kieltä puhuvien nähdään oppivan suomen kieli helpommin kuin muiden, ja esimerkiksi pohjoismaista muuttaneet pystyvät helposti hoitamaan asioita ruotsin kielen ja yhteisen ”skandinaviskan” avulla. Monissa Afrikan maissa keskeisinä käyttökielinä tai maiden virallisina kielinä toimivat englantia ja ranska, jolloin niiden puhuminen saattaa olla avuksi

myös Suomessa. (Koskinen, Vuori & Leminen 2018, 9.) Kysytyimpiä kieliä ennen vuosikymmenen vaihtumista olivat suurimpien tulkkeskusten mukaan venäjä, somali, arabia ja kurdin sorani ja dari. Muita paljon käytettyjä tulkkauskieliä ovat englanti, viro, turkki, mandariini, ranska ja thai. (Määttä 2017, 191-193.)

Asiakkaalle maksutonta tulkkausta käytetään tilanteissa, joissa ei ole yhteistä kieltä, jolla kommunikoida kulloisenkin asian hoitamisen kannalta riittävällä tavalla. Tulkkaus toimii paikallista kieltä hallitsemattoman ihmisen kielellisenä oikeutena, joka mahdollistaa tasa-arvon ja yhteiskunnallisten oikeuksien toteutumisen. Tyypilliset tulkkaukset liittyvät maahanmuuttoon, sosiaaliturvaan, kotoutumiseen ja terveydenhuoltoon, ja tulkkaus voi tapahtua kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa, puhelimen tai videoyhteyden välityksellä, mutta myös ei-puhuttuina kielinä, kuten viittomakielellä. (Koskinen ym. 2018, 7-8.) Palveluntarjoajan tai viranomaisen ja asiakkaan välisen keskustelun tulkkausta eli asioimistulkkausta koordinoidaan ja tuotetaan kielipalveluyrityksissä ja tulkkeskuksissa, ja asioimistulkkauksen kehitys Suomessa on alkanut 1990-luvun alussa kiintiöpakolaisten kuntiin sijoittamisen jälkeen. (Rautavuonna 2018, 335.) Asioimistulkki toimii maahanmuuttaneen ja ammattilaisen välisen vuorovaikutuksen välittäjänä, jolloin tulkin tehtävänä on tehdä ammattilaisen ja maahanmuuttaneen asiakkaan vuorovaikutus mahdollisimman sujuvaksi ja häiriöttömäksi ja he ovat läsnä kaikkialla, missä tehdään alkuvaiheen kotoutumista edistävää ja maahanmuuttoon liittyvää työtä. (Vuori 2018, 297-300.) Tulkin välityksellä työskentely edistää yhdenvertaisuuden toteutumista, ja samalla ehkäisee väärinkäsityksiä ja kielellistä syrjäytymistä (IOM 2020, 40).

Varhaiskasvatuksessa huoltajien kanssa käytävissä keskusteluissa hyödynnetään tulkkia tarvittaessa, jotta ymmärrys molemminpuolisesti varmistetaan, sillä vaikka uuden maan kielitaito olisikin hyvä, voi muun kuin oman äidinkielen käyttö olla arjen eri yhteyksissä haastavaa. Omaa äidinkieltä käyttämällä asiakas voi olla myös parhaiten perillä oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. (Opetushallitus 2022, 37, 55; Raikas 2020, 42, 45-46; Schubert 2013, 63-64.)

Oikeus tulkkaukseen ymmärretään pääasiassa maahanmuuttaneen asiakkaan oikeutena, mutta on myös viranomaisen oikeus tulla ymmärretyksi (Vuori 2018, 308). Maahanmuuton ensimmäisinä vuosina asiakkaiden kielitaito voi olla niin rajoittunutta, että tulkin mukaan ottaminen keskusteluihin on selvää. Kun asiakkaan arkisuomi on kohtalaisella tasolla, on tulkin käyttäminen silti monimutkaisissa hallinnollisissa asioissa aiheellista, vaikka huoltaja kokisi, ettei tulkkausta tarvita. (Säävälä 2013, 129.) Asiakkaan omalla kielellä saatu tieto edistää myös viranomaisten työn mielekkyyttä, sujuvuutta ja luotettavuutta, ja samalla koko yhteiskunnan tasa-arvoa, demokratiaa ja oikeusturvaa (Koskinen ym. 2018, 11). Oikeus tulkkaukseen tarkoittaa maahanmuuttaneen kansalaisoikeuksien turvaamista, ja kieliongelmat ja tulkkauksen huono saatavuus saattavat johtaa siihen, ettei asiakas saa tasavertaisia mahdollisuuksia suomen- tai ruotsinkielisiin nähden asioidessaan viranomaisten kanssa (Vuori 2018, 307).

Asioimistulkkauksesta on säädetty useassa laissa, kuten ulkomaalaislaissa (301/2004), hallintolaislaissa (434/2003), kielilaissa (423/2003), laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta (812/2000) ja oikeuksista, ja laissa potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992). Oikeus tulkkaukseen pohjautuu pohjimmiltaan perustuslakiin (731/1999), jolla varmistetaan, että kaikilla maassa asuville on samat oikeudet, riippumatta siitä, ovatko he virallisesti Suomen kansalaisia vai eivät. Maassa asumisella tarkoitetaan sitä, että henkilöllä on voimassa oleva oleskelulupa Suomessa, asuinkunta, ja eläminen Suomessa katsotaan maistraatin mukaan pysyväisluontoiseksi. Kukin viranomais voi kuitenkin tehdä oman tulkinnan, mihin tilanteisiin tulkkaus järjestetään. Kunnat voivat hakea voimassa olevan kotoutumislain piirissä olevien tulkkaus-kustannusten korvauksia valtiolta. (Koskinen ym. 2018, 7-11.)

Viranomaisen tulee hallintolain (434/2003) mukaisesti käyttää viestinnässään asiallista, ymmärrettävää ja selkeää kieltä, mutta erikseen ei ole määritelty selkokielen käytöstä. Selkokielisistä verkkopalveluista ja digitaalisista sisällöistä hyötyvät muiden ryhmien lisäksi myös maahanmuuttaneet. Selkokieli on mukautettua kieltä sanastolta, rakenteelta ja sisällöltä, yleiskieltä luettavampaa ja ymmärrettävämpää. Selkokieli on maahanmuuttaneelle sekä hyvä tapa päästä yhteiskuntaan että oppia uutta kieltä. (Valtiovarainministeriö 2019, 27-28.) Eri-laisten viestintäkanavien saavutettavuus ja viestinnän selkokielisuus, saavutettavuus ja monikielisuus on hyvä huomioida kunnan viestinnän muistilistalla, sillä selkokielisen materiaalin nähdään motivoivan suomen kielisten lähteiden äärelle. (IOM 2020, 40.)

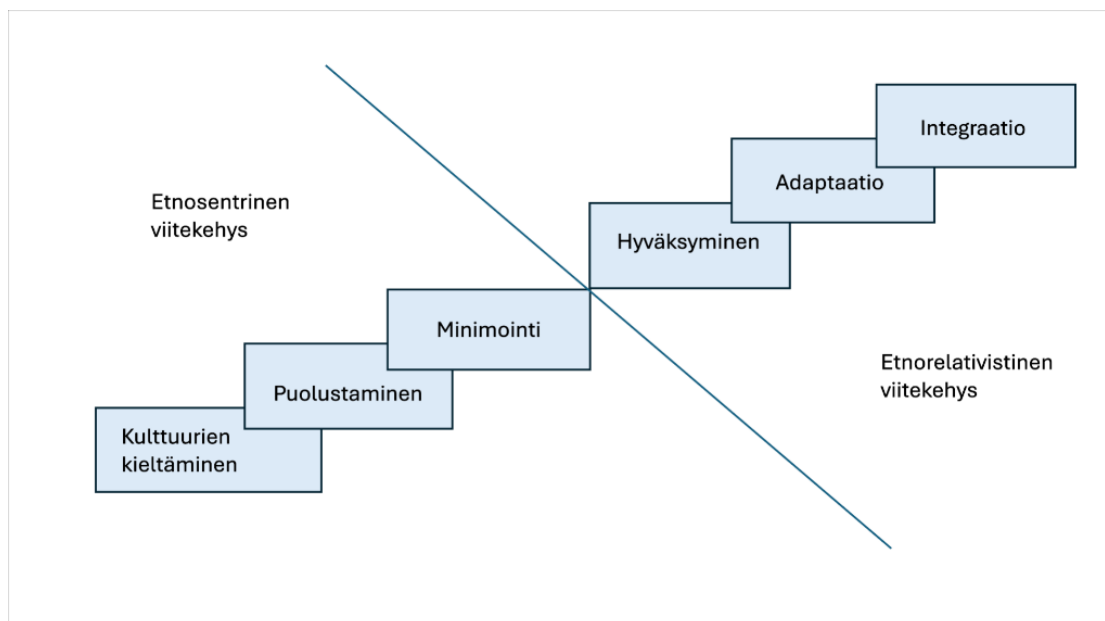
3.2.2 Varhaiskasvatushenkilöstön interkulttuurinen kompetenssi

Lapset, huoltajat, henkilöstö ja päiväkodin johtaja muodostavat varhaiskasvatuksen kasvatuskumppanuusyhteisön, jossa he toimivat yhdessä, ja kulttuurienvälistä osaamista voidaan pitää merkittävänä taitona varhaiskasvatuksessa. (Haanpää 2023, 20.) Kahden kulttuurin välille, kodin ja varhaiskasvatuksen, syntyy kosketuspinta, joka antaa molemmille osapuolille näköaloja erilaisiin kasvatuseriaatteisiin, ja huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä edistetään myös kulttuuritietoutta ja kieliosaamista. Henkilöstön positiivinen ja salliva ilmapiiri eri kulttuuritaustaisten asiakkaiden kanssa tukee akkulturaatiostrategian mukaista integraatioasennetta, ja ennakkoluuloja poistava ilmapiiri on huomioitava ympäristöissä, jossa maahanmuuttanut tai maahanmuuttajataustainen lapsi rakentaa identiteettiään. (Schubert 2013, 71-72.) Tärkeänä tekijänä lapsen identiteetin rakentumiselle muodostavat päiväkodin, koulun ja ympäristön suhtautuminen lapsen puhumaan kieleen ja hänen edustamaansa vähemmistöön (Paavola 2007, Paavola & Talib 2010, 29 mukaan).

Kasvattajien ja opettajien oman kulttuurin viitekehys arvoineen peilautuu voimakkaasti haasteellisissa kulttuurien kohtaamisissa, jolloin esimerkiksi suomalaiset perusarvot voivat tuntua erityisen tärkeiltä. Monikulttuurinen ammatillisuus tai kasvattajan interkulttuurinen osaaminen eli kompetenssi viittaa haluun ja kykyyn toimia sujuvasti erilaisissa kulttuurisissa

tilanteissa. Kyky interkulttuuriseen osaamiseen on mahdollista kaikille, mutta joustavampaa ihmisille, jotka käyttävät tai hallitsevat useampia kieliä, ovat asuneet ulkomailla tai ovat joutuneet katsomaan tai elämään valtakulttuurista poikkeavasti tai vierauden keskellä. (Paavola & Talib 2010, 77.) Yhteisön kulttuurisella moninaisuudella tarkoitetaan myös perheiden ja henkilöstön moninaisuutta, ei vain maahanmuuttotaustaisia henkilöitä (Haanpää 2023, 20). Kulttuuri-identiteetti muodostuu persoonallisuudesta ja sosiaalisesta ulottuvuudesta, joka muuttuu koko elämän ajan. Kun yksilö on vuorovaikutuksessa eri kulttuurisia lähtökohtia edustavan ihmisen kanssa, tietoisuus omasta kulttuuri-identiteetistä selkiytyy usein paremmin. (Banks 2004, Haanpää 2023, 30 mukaan.)

Milton ja Janet Bennett (2004) havainnollistavat interkulttuurisen osaamisen kehittymisen kuuteen eri vaiheeseen, alla olevan kuvion mukaisesti. Etnosentrisessä viitekehyksessä ihminen pyrkii välttämään kulttuurisia kohtaamisia, ja etnorelativistisessa lähestymistavassa ihminen hakeutuu tilanteisiin, jotka ovat kulttuurisesti haasteellisia, mutta häntä kiinnostavia. (Paavola & Talib 2010, 78-79.)

Kuvio 3: Kulttuurisen osaamisen kehittyminen eli interkulttuurinen kompetenssi (Bennett & Bennett 2004, Paavola & Talib 2010, 78 mukaan)

Varhaiskasvattajat ja opettajat ovat oman kulttuurisen osaamisen ja herkkyyden eri vaiheissa. Ensimmäisellä etnosentrisellä tasolla *Kulttuurien kieltäminen*, toisia kulttuureja ei välttämättä tiedosteta todellisiksi, kun toisella tasolla *Puolustaminen*, kasvattaja kokee erilaiset oppilaat ja vanhemmat uhkaksi omille arvoilleen. Kolmannella tasolla *Minimointi*, kasvattaja alkaa etsiä yksinkertaisia kulttuurisia samankaltaisuuksia. Siirryttyään etnorelativistiseen vaiheeseen *Hyväksyminen*, kasvattaja ymmärtää ihmiset samanlaisiksi psyykkisiksi ja sosiaalisiksi olennoiksi kulttuurista huolimatta. *Adaptaation* vaiheessa ymmärretään edellytys

kulttuuristen erilaisuuksien ymmärtämiselle, hyväksymiselle ja huomioon ottamiselle. Tässä vaiheessa kasvattaja löytää dialogin ja sopusoinnun eri identiteettien, kulttuurien ja kansojen todellisuuksille. Viimeisellä etnorelativistisella tasolla *Integraatio*, on löytynyt tasapaino ja vaihtoehtoiset ajattelumallit vaihteleviin kulttuurisiin tilanteisiin. (Paavola & Talib 2010, 78-80.)

Suomi ja useat muut länsimaat lukeutuvat yksilökeskeisiin kulttuureihin, ja suurin osa maahanmuuttaneista tulee kulttuureista, joissa korostuu yhteisöllisyys. Toimimiseen joustavasti eri kulttuureista tulevien kanssa, on tärkeää kehittää monikulttuurista tietoisuutta. Tämä tietoisuus tarkoittaa oman elämänhistorian ja kulttuuritaustan tiedostamisesta lähtevää syvää ymmärrystä siitä, että ihmisten todellisuuden hahmottaminen, ajattelu- ja toimintatavat voivat olla hyvin erilaisia. (Puukari & Korhonen 2013, 24.)

Paavolan ja Talibin (2010, 80) mukaan monikulttuurisen ammatillisuuden syntymisen kehittymisen edellytyksenä on kasvattajan valmius pohtia eri tilanteissa syntyvien ristiriitojen herättämiä kysymyksiä. Kulttuurien moninaisuus on usein väärinymmärrysten aiheuttaja. Interkulttuurisen osaamisen kehittymisessä vaaditaan oman kasvuprosessin seuraamista ja monimuotoisessa ympäristössä työskentelyä. Pienillä paikkakunnilla monikulttuurisia oppilaita on ollut vielä vähän, mutta määrrien kasvaessa kasvattajien valmentaminen kulttuuriseen monimuotoisuuteen vähentää alkutilanteen epävarmuutta ja luo edellytyksiä yhteistyölle vanhempien kanssa. (Paavola & Talib 2010, 74, 234.) Henkilöstön interkulttuurisen osaamisen kehittäminen voidaan nähdä investointina tulevaisuuteen, jonka seurauksena kaikista lapsista kasvaa aktiivisia ja kouluja käyneitä yhteiskunnan jäseniä (Soilamo 2008, Paavola & Talib 2010, 82 mukaan).

3.2.3 Varhaiskasvatuksen merkitys kotoutumiselle

Varhaiskasvatuksella on merkittävä rooli perheen kotoutumiselle, sillä varhaiskasvatukseen osallistuminen tukee sekä lapsen että perheen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan (Opetushallitus 2022, 55). Maahanmuuton toisesta sukupolvesta eli Suomessa syntyneiden lasten ja nuorten elämäntilanteesta käsin voidaan tulkita maahanmuuttaneen kotoutumisen onnistumista. Lapsen ja nuoren hyvinvointiin, kasvuun ja kehitykseen heijastuu sekä perheen kokonaistilanne, että vanhempien kotoutumisen onnistuminen tai epäonnistuminen. Kaikki kunnan ammattilaiset tukevat kotoutumista oman alansa asiantuntijoina, ja huoltajien kohtaamisissa voidaan kertoa yhteiskunnasta, palveluista ja koulutusjärjestelmästä. (IOM 2020, 38-39; Laaksonen 2008, 172-173; Saukkonen 2020, 236.)

Osallistumista varhaiskasvatukseen pidetään kansainvälisesti tärkeänä tavoitteena maahanmuuttaneille lapsille, sen tutkitusti koulumenestystä parantavana ja koulupudokkuudelta suojaavien tekijöiden vuoksi (OECD 2012, Teräs & Kilpi-Jakonen 2013, 191 mukaan). Maahanmuuttaneiden lapset, sekä Suomessa ja ulkomailla syntyneet, osallistuvat varhaiskasvatukseen

kantaväestöä vähemmän. OECD:n (Organisation for Economic Co-operation and Development) mukaan huolta pitää kantaa siitä, että varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen osallistuvat vähiten ne, jotka hyötyisivät siitä eniten. (OECD 2018, Saukkonen 2020, 89, 191 mukaan.) Petteri Orpon hallitusohjelmassa on nostettu maahanmuuttajataustaisten lasten osallistumisasteen nostaminen koko perheen kotoutumista ja kielenoppimista lisäävänä tekijänä (Valtioneuvosto 2023). Osallistumisasteen nostaminen puhuu sosialisointinäkökulman puolesta, sillä lapsen on hyödyllistä sosiaalistua varhaiskasvatuksen kieleen, kommunikaatioon ja kulttuuriin. Fraasien ja sanaston opettelu ei riitä, vaan kulttuurisidonnaiset viestinnän keinot ja kommunikaatiomuodot opitaan luonnollisissa kielen käyttöyhteyksissä. (Paavola & Talib 2010, 232-233.) Kieltä ja kulttuuria ei voida erottaa toisistaan, sillä oppiessaan kotikieltään ja uutta kieltä, lapsi oppii myös kulttuuria, ja näin ollen lapsen itsetunnon ja identiteetin kehitykselle on tuhoisaa, mikäli lasta kielletään päiväkodissa puhumasta kotikieltään (Paavola & Talib 2010, 231). Lapsen ja kasvattajien välinen suhde on myös oppimisen kannalta ratkaiseva tekijä. Vuorovaikutuksellinen ilmapiiri ja kasvattajan arvostus lapsen taustoja kohtaan vaikuttaa lapsen identiteetin kehittymiseen ja kognitiiviseen kehittymiseen. (Cummins 2001, Paavola & Talib 2010, 229 mukaan.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kaikkien lasten nähdään kasvavan kulttuurisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti moninaisessa todellisuudessa, jossa kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen osaaminen nousee esiin. Tämä tekee välttämättömäksi oman ja muiden kulttuurien ja katsomuksellisten taustojen ymmärtämisen ja kunnioittamisen. Varhaiskasvatuksessa edistetään lasten kulttuurista osaamista, rohkaisten lapsia tutustumaan toisiin ihmisiin sekä toisiin kieliin ja kulttuureihin, henkilöstön toimiessa mallina lapsille moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa, ja myönteisen suhteen luomisessa moninaiseen ympäristöön. (Opetushallitus 2022, 27.) Varhaiskasvatus on itsessään osa kulttuurisesti rikasta ja muuntuvaa yhteiskuntaa, jossa voimavarana nähdään kulttuurinen moninaisuus. Jokaisen perusoikeus on oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen. Kulttuurisesti kestävä kehitys hyödynnetään keskustelemalla erilaisista toiminta- ja ajattelutavoista. Tämä edellyttää varhaiskasvatuksen henkilökunnalta tietoa eri kulttuureista ja katsomuksista, ja myös taitoa asettua toisen asemaan ja ymmärtää ja nähdä asioita eri näkökulmista. (Opetushallitus 2022, 34.)

Kieleen ja kulttuuriin liittyvien näkökohtien on nähty jo pidempään koskevan varhaiskasvatuksessa jokaista lasta, ei vain maahanmuuttajataustaisia, romaneja, saamelaisia tai viittomakielisiä, kuten aiemmissa varhaiskasvatusta ohjaavissa asiakirjoissa (Arvola 2021, 22). Varhaiskasvatuksessa kulttuurinen moninaisuus tiedostetaan yhä paremmin, ja mikä on nähtävillä henkilöstön kulttuurisessa osaamisessa, asenteissa ja arvoissa sekä näiden arvioinnissa. Tähän ovat vaikuttaneet lait, varhaiskasvatuksen tavoitteet ja säännöllisesti uusiutuneet Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, sekä koulutuksen ja kehittämisen myötä saatu osaaminen, mutta näiden siirtymiseen osaksi arkea ja käytäntöjä tarvitaan yhä edelleen kokonaisvaltaista ja

aktiivista arviointia, tarkastelua ja tutkimusta. (Arvola 2021, 60.) Varhaiskasvatussuunnitelmien perusteet edellyttävät varhaiskasvattajilta valmiuksia kielitietoisuuteen ja kulttuurisen moninaisuuden edistämiseen, sekä lasten opetuskielen taidon kehittymisen edistämistä kaikilla kielen osa-alueilla tavoitteellisesti, mutta Opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksen mukaan varhaiskasvattajilla ei ole vielä tähän valmiuksia ja täydennyskoulutusta tullaan tarvitsemaan (Pyykkö 2017, 100-101).

Outi Arvolan (2021, 68) mukaan ei ole selviö, kohdataanko varhaiskasvatussuunnitelma-keskusteluissa teemat samasta kulttuurisesta viitekehuksesta - korkeat valtaetäisyydet tai aikakäsitysten erot tuovat vuorovaikutukseen samaan aikaan sekä yhteisö- että yksilökulttuurin edustajia. Hän esittää perinteiden väljentämistä tai uusia tapoja toimia yksilö- ja yhteisökulttuuristen arvojen välimaastoon, samalla sanoittaen kulttuurisia arvoja ja päämääriä. Voisiko vanhempainilta olla vanhempainpäivä, tai voisiko varhaiskasvatuskeskusteluja pitää usealle vanhemmalle yhtä aikaa?

Arvola (2021, 68-71) esittää väitöstutkimuksessaan, että varhaiskasvatuksen leikkitoimintoja tulee kehittää entistä enemmän monikulttuurista oppimiskontekstia tukevaksi, joista hän näkee keskeisenä erityisesti roolileikkiympäristöjen kehittämisen, jolloin hyvä pedagoginen johtajuus korostuu kulttuurisesti moninaisten lasten varhaiskasvatuksessa. Vastavuoroisuuden lisääminen eli kieli- ja kulttuuritietoisten oppimisympäristöjen mahdollistaminen kulttuurisesti moninaisten perheiden kanssa on myös keskeistä varhaiskasvatuksen kehittämisessä. Arvolan (2021) mukaan aitoa yhteistyötä, ymmärtämistä ja vuorovaikutusta tulisi syventää.

Suomalaisen varhaiskasvatuksen päivittäisiä toimintoja ja tapahtumia on hyvä avata yksityiskohtaisesti ja tarkemmin ymmärrettäväksi kaikille, sekä lapsille että huoltajille. Lasten osalta tämä tukee tilanteisiin kiinnittymistä, sosiaalisia taitoja, toisen kielen oppimista, kognitiivisia taitoja ja yhteisen todellisuuden jakamista. Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten osallisuutta mahdollistava tekijä on vuorovaikutuksellinen yhteistyö ja yhteys perheisiin, joka on osallisuutta mahdollistavan oppimisympäristön tärkein piirre. (Arvola 2021, 60, 73-74.) Kun vuoropuhelu eri kieli- ja kulttuuritaustoista tulevien aikuisten ja lasten sekä kantaväestön välillä on kokemuksellista ja siihen sisältyy aitoa halua ymmärtää, hyväksyä ja muokata moninaista todellisuutta yhteistyössä, voi syntyä todellista ja aitoa vastavuoroista ymmärrystä. Arvolan (2021) mukaan tähän ollaan vasta matkalla. (Arvola 2021, 66.) Kulttuurisen ymmärryksen vuorovaikutuksen lisäämiseksi kasvatuksen ja koulutuksen kentälle on tärkeää saada työntekijöitä eri kieli- ja kulttuuritaustoista (ETNO 2019, Arvola 2021, 19-20 mukaan).

Varhaiskasvatuksen henkilöstön työvälteenä on kieli, ja se muodostaa perustan lasten, huoltajien ja henkilöstön väliseen kommunikaatioon (Haanpää 2023, 50). Monikielisen ja maahanmuuttotautaisen varhaiskasvatushenkilöstön nähdään tuovan päiväkodin toimintakulttuuriin hyötyä sekä lapsille, huoltajille että henkilöstölle johtajineen erityisesti silloin, kun yksikössä

on saman kielisiä perheitä ja työntekijöitä. Vaikka varhaiskasvatuksessa pyritään lasten toisen kielen ja opetuskielen omaksumiseen, voivat lapset kuulemalla monikielisen työntekijän suomen kielessä kielivirheitä ja vierasta aksenttia, oppia myös näkemään luonnollisena ympäristön moninaisen kielellisen taustan omaavat henkilöt, jotka eritasoisista kielitaidoista huolimatta toimivat yhdessä. (Haanpää 2023, 163.) Sekä lasten että huoltajien kanssa samaa kieltä puhuva henkilöstö nähdään hyötynä erityisesti lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa, tarjoamalla lohtua ja ymmärrystä uudessa ympäristössä. Huoltajien kanssa toimiessa päivittäinen viestintä on sujuvampaa, kun monikielisestä henkilöstöstä on hyötyä tulkkausapuna huoltajien ja suomenkielisen henkilöstön välillä. Maahanmuuttaneiden työntekijöiden osaamista kulttuuritulkkeina voidaan myös hyödyntää samasta maanosasta tulleiden huoltajien ja henkilöstön välillä päiväkodin arkeen liittyvissä asioissa. (Haanpää 2023, 132-133.) Yhteistyö perheiden kanssa, hoidon ja turvallisuuden sekä joustavuuden huomiointi perustyössä luovat pohjan inklusiiviselle kasvatustyölle varhaiskasvatuksessa (Ragnarsdóttir ym. 2017, Arvola 2021, 19 mukaan).

Päiväkodin johtajilta vaaditaan erityistaitoja moninaisen työyhteisön johtamisessa, ja tärkeä rooli korostuu tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen kohtelun varmistajana. Johtajien oma henkilökohtainen kokemus tai kontaktit maahanmuutosta tai maahanmuuttaneisiin lisäävät myönteisempää suhtautumista rekrytoinnissa, ja heidän näkemyksensä mukaan moninaisten kulttuuri- taustojen esiin nostaminen ja arvostaminen parantaa työyhteisön hyvinvointia. (Haanpää 2023, 172-173.)

On myös erityisen tärkeää, että huoltajat saavat ymmärrettävää tietoa suomalaisista opetusjärjestelmistä ja niiden tukimuodoista. (Laaksonen 2008, 172-173.) Tietoa ja tietoisuutta koulutusjärjestelmistä on tärkeää tuottaa maahanmuuttaneiden omalla äidinkielellä, tulkkauksen sekä maahanmuuttaneiden asioihin resursoidun henkilöstön avulla (Eurydice 2009, Teräs & Kilpi-Jakonen 2013, 185 mukaan). Opetushallituksen perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin sekä perusopetuslakiin 628/1998 on kirjattu koulujen velvollisuus edistää yhteistyötä koulun ja kodin välillä, ja huolehtia myös vieraskielisten perheiden kanssa toimivasta vuorovaikutuksesta. Kun lasten taustat ovat muuttuneet moninaisemmiksi, ovat uudenlaiset yhteydenpitotavat ajankohtaisia. Suurin osa maahanmuuttaneiden huoltajien lapsista voi hyvin, mutta mikäli normaaliin kasvuun ja kehitykseen liittyy ongelmia, on tärkeää varhaisessa vaiheessa päästä tukemaan lasta. Varhaisen tuen antamista varten tarvitaan koulun tai varhaiskasvatuksen ja kodin toimiva vuorovaikutus. Säävälän (2013) mukaan usein maahanmuuttaneiden huoltajien lähtömaissa kodin ja koulun yhteydenpito on vähäistä, ja tämän vuoksi Suomessa huoltajien voi välillä olla vaikea ymmärtää mitä heiltä huoltajina odotetaan kotikoulu-yhteistyössä. Maahanmuuttaneiden huoltajien passiivisuutta ei pidä pitää piittaamattomuutena. (Säävälä 2013, 117-119.)

Säävälän (2013, 127) mukaan konkreettinen vuorovaikutuksen hidaste maahanmuuttajakotien kanssa selittyy yhteisen kielen ja viestintäkanavien tuntemuksen puutteella, jonka vuoksi esteiden tietoinen madaltaminen on tärkeää. Henkilökunnan kulttuurien välisen kompetenssin ja kyselevän ja oppivan vuorovaikutusasetteen kehittäminen turvaa sujuvan tiedonkulun ja vuorovaikutuksen. Verkossa tapahtuva yhteydenpito harvoin toimii yhtä hyvin kuin suomenkielisten kotien kanssa, kielikysymyksen ja internetin käytön haasteiden vuoksi (Säävälä 2013, 128). Erilaiset luovat ratkaisut auttavat vanhempia pääsemään suomalaistaustaisiin vanhempiin nähden tasa-arvoisen viestinnän piiriin, mikä yhdenvertaisuuden nimissä parantaa myös lapsen etujen toteutumista (Raikas 2020, 42, 45-46). Kotoutumista edistävää toimintaa on kaikki, mikä edistää muuttajan osallisuutta, osallistumista, yhdenvertaisuutta, suvaitsevuuksien toteutumista ja ennen kaikkea mukaan pääsemistä (Saukkonen 2020, 60).

3.3 Digitaalinen toimijuus ja digiosallisuus

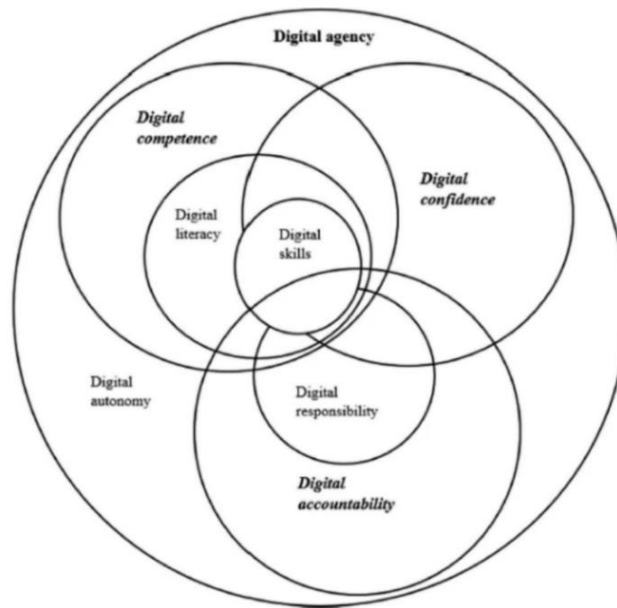
Digitalisaatio on arkinen ja olennainen ulottuvuus, vakiintunut osa yhteiskunnan toimintaa. Digitaalinen tekniikka on yhä enenevässä määrin osa elämää ja sen eri toimintoja, sekä viranomaisasioinnissa että kansalaisten keskinäisessä viestinnässä. Asiointi on siirtynyt verkkoon, ja tämä edellyttää sekä työntekijöiltä että asiakkailta kehityksen mukana pysymistä. Sähköisten palveluiden käytössä on kuitenkin yleismaailmallisena ilmiönä suuria eroja eri väestöryhmien välillä ja on osoitettu, että erityisesti länsimaissa korkeatuloiset, korkeasti koulutetut, kaupunkilaiset sekä nuoremmat ikäpolvet ovat muita ryhmiä paremmin omaksuneet digitaaliset palvelut ja niiden tarjonnan. (Koiranen, Räsänen & Södergård 2016, 26.)

Kansalaisten vaikutus-, viestintä- ja tiedonsaantimahdollisuudet ovat digitalisaation ansiosta parantuneet, mutta kääntöpuolella digitalisaation ulkopuolelle jääneiden mahdollisuudet ovat vastaavasti heikentyneet, jolloin digitaalisen eriarvoisuuden ja digitaalisen syrjäytymisen riskit kasvavat. Näiden haavoittuvien väestöryhmien, kuten maahanmuuttaneiden, ikääntyneiden ja vammaisväestön teknologiakehityksessä mukana pitäminen on tärkeää. (Koiranen ym. 2016, 28-29; Silvennoinen & Rantanen 2023, 1-2.) Selkeänä joukkona puutteellisen tietotekniikan soveltamisen käytössä ovat ensimmäisen polven maahanmuuttaneet (Mäkinen & Sihvonen 2016, 280).

Haavoittuvien ryhmien digitaalisen osallisuuden edistämiseksi on tärkeää edistää toimia, joilla yksilöt voivat toimia omien kykyjensä mukaan digitaalisissa ympäristöissä. Ei riitä, että yksilöt tietävät kuinka digitaalisia järjestelmiä käytetään, vaan julkisten palveluiden digitalisaation tulee myös tukea asiakkaiden omaa digitaalista toimijuutta. (Silvennoinen & Rantanen 2023, 8.) Digitaalista toimijuutta tarvitaan yhä enemmän teknologistuvassa yhteiskunnassa. Jos yksilöllä ei ole digitaalisen toimijuuden taitoja, on vaarana, ettei yksilöllä ole sananvaltaa tai tunnetta oman elämänsä hallinnasta. Digitaalinen toimijuus koostuu kolmesta osasta ja käsittää *digitaalisen osaamisen, digitaalisen varmuuden ja digitaalisen vastuullisuuden*,

tarkoittaen yksilön kykyä toimia, sopeutua ja vaikuttaa digitaalisissa ympäristöissä. (Passey, Shonfeld, Appleby, Judge, Saito & Smits 2018, 425-427.)

Oheisessa kuviossa 4 (Passey ym. 2018, 427) on esitetty digitaalisen toimijuuden moniulotteisuus ja käsitteiden suhteita toisiinsa. Kuvio ja sitä seuraavat kuvaukset myös osoittavat, kuinka käsitteet ja ulottuvuudet ovat suhteessa toisiinsa, ja myös täydentävät toisiaan.

Proposed relationships of terms related to digital agency

Kuvio 4: Digitaalisen toimijuuden moniulotteisuus ja käsitteiden suhteita toisiinsa (Passey ym. 2018, 427)

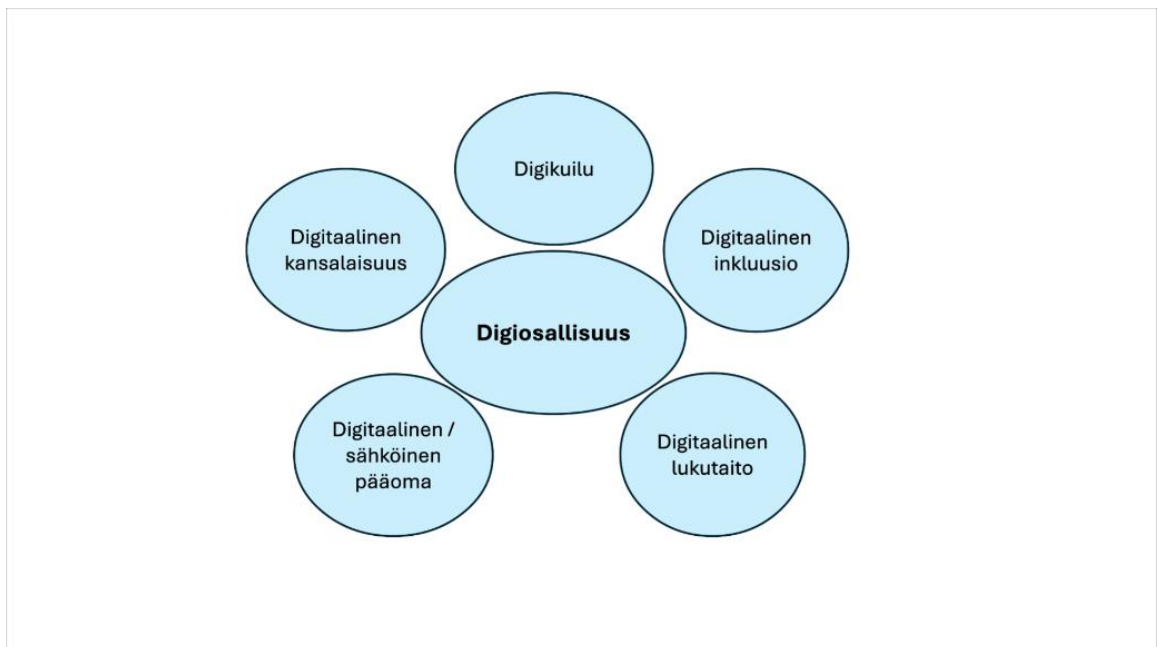
Digitaalinen osaaminen (digital competence) merkitsee tietoja ja taitoja, kykyä turvallisesti ja tehokkaasti käyttää digitaalisia laitteita, sovelluksia ja palveluita mutta myös digilukutaitoa, kielten, tiedonetsinnän ja kriittisen ajattelun taitoja. (Passey ym. 2018, 428.)

Digitaalisella varmuudella (digital confidence) tarkoitetaan kykyä käyttää yleisimpiä sovelluksia ja luottamusta omiin teknologian käyttötaitoihin. Digitaalinen varmuus on myös monitahtoinen käsite: tutkimukset osoittavat, että nuoret työssään teknologiaa käyttävät aikuiset kokevat vahvempaa luottamusta ja digivarmuutta, kuin mitä heidän digitaitonsa todellisuudessa ovatkaan. (Passey ym. 2018, 429-430.)

Digitaalisella vastuullisuudella (digital accountability) tarkoitetaan digitaalista vastuuta itsestä ja toisista, eettistä, kunnioittavaa ja asiallista käytöstä sekä ymmärrystä tietoturvasta ja esimerkiksi tekijänoikeuksien kunnioitusta. Yksilöllä voi olla digitaalista osaamista, mutta digitaaliseen toimijuuteen tarvitaan myös vastuullisuutta. (Passey ym. 2018, 430.)

Digitaalinen toimijuus tulisi ymmärtää yksilön kykynä ja mahdollisuutena sekä hallita että sopeutua digitaaliseen maailmaan. On tärkeää, että demokraattinen yhteiskunta takaa kaikille mahdollisuuden osallistua yhteiskuntaan, sekä mahdollisuuden ymmärtää ja harjoitella kaikkia digitaalisen toimijuuden elementtejä: osaamista, varmuutta ja vastuullisuutta. (Passey ym. 2018, 433, 434.)

Digiosallisuus tarkoittaa modernin tieto- ja viestintäteknologian avulla tapahtuvaa aktiivista osallistumista digitaalisen yhteiskunnan toimintaan. Eri näkökulmista voidaan tarkastella, kenen osallistumista tai osallisuutta tarkastellaan. Digiosallisuuteen kuuluu lähikäsitteitä, joita ovat *digikuilu*, *digitaalinen inklusio*, *digitaalinen lukutaito*, *digitaalinen pääoma* ja *digitaalinen kansalaisuus*. (Hänninen ym. 2021, 16-18.)

Kuvio 5: Digiosallisuus ja sen lähikäsitteet (Hänninen ym. 2021, 18)

Digitaalisella kahtiajaolla tai *digikuilulla* on aiemmin tarkoitettu yhteiskunnan jakautumista niihin, joilla on käytössään Internet-yhteys ja siihen tarvittavat laitteet, mutta nykyään käsitteellä viitataan internetin saatavuuteen ja käytön kerrostuneisuuteen, jotka liittyvät myös sosiaalisen epätasa-arvoon (Hänninen ym. 2021, 18). Van Dijk ja Van Deursen (2019) ovat osoittaneet, että digitaalisen kahtiajaon ongelmaa ei ratkaista internetyhteyksien määrällä, vaan kyseessä on enemmänkin yksilön kyky ja oma toimijuus digitaalisissa yhteyksissä (Silvennoinen & Rantanen 2023, 1).

Digitaalinen inklusio viittaa strategioihin, joilla yhteiskunnalliset tahot pyrkivät tukemaan niiden osallisuutta, jotka ovat jääneet osattomiksi, pyrkien lisäämään joko mukaan ottamista

tai osallistamista digitaalisen yhteiskunnan toimintoihin. Näitä toimia voivat olla koulutuksen, palveluiden tai toimintamahdollisuuksien lisääminen. (Hänninen ym. 2021, 20.)

Digitaalinen lukutaito edistää tasa-arvoa, ja on erityisen tärkeä vähemmistöille. Digitaalisella lukutaidolla tarkoitetaan riittävää ymmärrystä laitteista, ohjelmistoista ja sovelluksista sekä teknologiassa käytetyn kielen hallitsemista. (Hänninen ym. 2021, 21.)

Digitaalinen pääoma tarkoittaa yksilön resursseja, joita hänellä jo on, ja joita hänelle syntyy digitaalisia teknologioita käytettäessä (Hänninen ym. 2021, 22).

Digitaalisella kansalaisuudella tarkoitetaan yksilön vaikutusmahdollisuuksia yhteiskuntaan sekä aktiivista toimijuutta. Kansalaisuutta määritellään lisäksi ulkoisten normien kautta, kuten vastuullisuuden, etiketin, oikeuksien ja turvallisuuden avulla. Digitaalinen kansalaisuus edellyttää infrastruktuuria, eli toimivia ja tasapuolisesti saatavilla olevia internetyhteyksiä ja palveluita. Eri määritelmien mukaan digikansalaisuus esitetään tavoiteltavana ja myönteisenä asiana, mutta ongelmana näyttäytyy se, etteivät julkishallinnolliset digipalvelut tavoita kaikkia kansalaisia tai väestöryhmiä, tai kaikki eivät halua niitä käyttää. (Hänninen ym. 2021, 23-24.)

Digiosallisuudessa on ennen kaikkea kysymys yksilön ja eri väestöryhmien osallisuuden kokemuksesta. Se on yksilön näkökulmasta mielekästä, merkityksellistä ja vapaaehtoista osallistumista yhteiskunnan toimintaan, digitaalisten välineiden, palveluiden ja sovellusten riittävän aktiivista käyttöä arjen sujuvuuden kannalta. Hyvin suunnitellut palvelut huomioivat infrastruktuurin ja teknologiset välineet, saavutettavuuden, turvallisuuden ja luotettavuuden, taidot ja digituen, käytettävyyden sekä käytön ja sen hyödyt. Digiosallisuus toteutuu silloin, kun yksilön ja yhteiskunnallisten toimijoiden tavoitteet kohtaavat kaikilla edellä mainituilla osaluilla, myös yksilön kokemuksellisella tasolla. (Hänninen ym. 2021, 41-42.)

Digitalisaatiosta hyötyvät ne, joilla on tietotaitoa toimia ja viestiä muuttuvissa digitaalisissa ympäristöissä (Van Dijk & Van Deursen 2014, Koirasen, Räsänen & Södergårdin 2016, 26 mukaan). Helsper (2021) esittää, että digitaalista eriarvoisuutta ei selitetä yksinään yksilön taitojen tai motivaation puutteella, eikä myöskään pelkästään rakenteellisilla ratkaisuilla, vaan ratkaisu digitaalisen eriarvoisuuteen löytyy näiden väliltä. Digitaalista eriarvoisuutta voidaan vähentää lisäämällä tietoisuutta digitaalisen eriarvoisuuden syistä ja seurauksista, sekä muuttamalla käyttäytymistä, uskomuksia, järjestelmiä sekä käytäntöjä kohti digitaalisesti tasa-arvoisempaa tulevaisuutta. (Helsper 2021, 193.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö tavoittelee yhdessä Opetushallituksen kanssa eri kehittämissuunnitelmien ja opetussuunnitelmien perusteiden kautta alueellisen eriarvoisuuden vähentämistä ja eri-ikäisten digitaalisen osaamisen kehittämistä. Aktiivisen kansalaisuuden edellytys on digitalisaation mahdollisuuksien hyödyntäminen, jonka edistäminen alkaa

varhaiskasvatuksesta jatkuen koko oppimisen polun ajan, mutta myös henkilöstön digitaalisen osaamisen taitoja on tärkeä kehittää suunnitelmallisesti. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023, 8-13.) Tiedonsaannin saavutettavuus, ymmärrettävyys, ja yhdenvertainen osallisuus tulee huomioida myös digitalisoituvassa ympäristössä. Digitaaliset järjestelmät eivät edistä osallisuutta, mikäli niiden käytössä ei huomioida käyttäjien tai yhteiskunnallisten ryhmien tarpeita, sosiaalista viiteryhmiä, hyödyllisyyttä tai motivaatioon vaikuttavia tekijöitä. Digiosallisuus jää näin heikoksi tai kokonaan toteutumatta. (Hänninen ym. 2021, 39-40.) Digi arkeen -neuvottelukunta (Valtiovarainministeriö 2019, 32) ehdottaa kotoutumisen edistämiseksi huomioon otettavien myös sähköiset palvelut. Sähköistä asiointia saattavat haastaa digilaitteiden käyttöpelko, heikot tietotekniset taidot, huono suomen tai ruotsin kielen taito, sosiaalisten tukiverkoston puute tai tiedonpuute digitaalisen asioinnin mahdollisuuksista.

Korkean teknologian Suomessa digitaalisten perustaitojen osaaminen on edellytys oppimiselle, työllistymiselle ja sosiaaliselle osallistumiselle. Digitaalisia perusvalmiuksia, ongelmanratkaisukykyä ja medialukutaitoa tarvitaan enenevässä määrin, sillä monet arkiset toiminnot ovat siirtyneet verkkoon, viranomaisten kanssa asioimisen lisäksi myös lasten koulunkäynnin seuraaminen. Digitaaliset palvelut ovat pääosin suomenkielisiä ja sanastoltaan vaativia, ja viranomaispalveluiden käyttö vaatii digitaalisen järjestelmän sisällön ja ominaisuuksien ymmärtämistä, sekä usein pankkitunnuksilla tapahtuvan digitaalisen tunnistautumisen. (Mäkinen & Sihvonen 2016, 279.)

Vahva tunnistautuminen pankin verkkopankkitunnuksilla, mobiilivarmenteella tai sähköisellä henkilökortilla turvaa digitaalisissa ympäristöissä henkilön henkilötietoja ja muita luottamuksellisia tietoja, mutta tämä voi muodostua ongelmaksi sekä nuorille, näkövammaisille ja maahanmuuttaneille. Suomeen muuttanut oleskeluluvan saanut tai EU-maan kansalainen ei välttämättä saa käyttöönsä mitään tunnistautumistapaa, ja syitä voivat olla suomen kielen taito tai mahdottomuus todistaa henkilöllisyys, jota pankit edellyttävät asiakkailta. Pankit saattavat avata asiakkaalle rajatut verkkopankkioikeudet, jotka eivät mahdollista viranomaispalveluihin kirjautumista. Digi arkeen-neuvottelukunta tähdentää, että mahdollisuudet verkkoasiointiin ja vahvaan tunnistautumiseen tulee olla yhteiskunnan vahvan digitalisoitumisen myötä kaikilla. (Valtiovarainministeriö 2019, 35-36.) Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan on kirjattuna digisyrjäytymisen ehkäisy huomioimalla eri käyttäjäryhmien tarpeet ja digitaalisten ratkaisujen helppokäyttöisyys (Valtioneuvosto 2023).

Maahanmuuttaneiden osaamiskartoitusten perusteella tietoteknisissä taitotasoina voi olla suuriakin eroja riippuen maahanmuuttaneen koulutustaustasta, iästä ja maahanmuuton syystä. Luku- ja kirjoitustaidottomien turvapaikanhakijoiden ja koulutettujen, työn, opiskelun tai perhesuhteiden vuoksi muuttaneiden virolaisten ja venäläisten taitotasot vaihtelevat suuresti. Maahanmuuttaneen heikot tai hyvät taitovalmiudet joko vaikeuttavat tai saavat aikaan positiivisen kierteen: koulutetut vanhemmat tarjoavat myös lapsilleen hyvät edellytykset

taitojen kehittämiseen. Ensimmäisen polven maahanmuuttaneiden tukeminen on näin ollen tärkeää myös toisen polven kotoutumisen onnistumiseksi. (Mäkinen & Sihvonen 2016, 280.) Digitaalinen ja sosiaalinen eriarvoisuus näyttävät liittyvän toisiinsa, ja jota voidaan kuvailla rikkaat-tulevat-rikkaammiksi-ilmiöksi. Ne, joilla on jo etumatkaa resursseissa, hyötyvät enemmän uusista resursseista kuin ne, jotka lähtevät takamatkalta. (Van Dijk 2005, Helsper 2021, 34 mukaan.)

Osalle pakolaisista tietokoneistettujen palveluiden omaksuminen saattaa olla suuri haaste, joka vaikuttaa uuteen kotimaahan sopeutumiseen ja integroitumiseen. Vaikka pakolaisilla olisi uudessa kotimaassaan pääsy ja saatavuus internettiin, merkittäviä haasteita nousee julkisten palveluiden pariin pääsemissä, jotka ovat pääosin digitaalisesti saatavilla. Kieli on selkeä hyvin tunnistettu ja pääasiallinen este, mutta myös digitaalisten sovellusten ja palveluiden kielellinen terminologia on usein vaikeasti ymmärrettävää omalle kielelle käännettynäkin. Kielen lisäksi eri tarkoituksiin tarkoitettujen sovellusten määrä eri tarkoituksineen saattaa haastaa pakolaistaustaista, sillä taustoiltaan matalatuloisten pakolaisten aiempi tarve digitaalisuuteen liittyy usein sosiaalisen vuorovaikutuksen tarpeisiin. Kolmanneksi palvelujärjestelmän vieraus ja eri palveluiden lukumäärä voi olla vierasta lähtömaahan verrattuna, ja näin ollen oikean tiedon ja palvelun löytäminen sovellusviidakosta saattaa olla haastavaa. (Sabie & Ahmed 2019, 219, 223-224.) Suuri osa maahanmuuttaneista on saanut opetusta autoritäärisessä koulujärjestelmässä behavioristisen käsityksen mukaisesti ja itsenäinen, aktiivinen ja omatoiminen uusien asioiden oppiminen ja käyttöönotto voi vaatia tukea. (Mäkinen & Sihvonen 2016, 282.)

Useimmille kolmansista maista muuttaneille älypuhelimet ovat tietokoneita tutumpia, sillä näissä maissa digitaalisuus on yleistynyt vasta mobiililaitteiden yleistyessä, ja sosiaalisten verkostojen sovellukset kuten WhatsApp ja Facebook mahdollistavat käytön sekä helppokäyttöisyydellään että matalalla kielitaidolla (Mäkinen & Sihvonen 2016, 282). Lapset omaksuvat usein huoltajiaan nopeammin digitaaliset käyttöjärjestelmät, ja maahanmuuttajatyössä on huomattu, että alaikäiset lapset päätyvät usein koulun ja huoltajan väliseksi tarkoitetun digijärjestelmän pääkäyttäjiksi ja huoltajat eivät tiedä mitä koulussa tapahtuu. (Mäkelä & Sihvonen 2016, 281.) Lapset oppivat myös usein huoltajiaan nopeammin uuden kielen, ja lapset päätyvät monesti sekä tulkin, kulttuuritulkin että tiedonhankkijan tehtävään, mutta lasten toimiminen näissä tehtävissä voi olla perheelle haitallista (Aarnitaival 2012, 33-34). Maahanmuuttaneiden naisten yhdeksi tärkeimmäksi digitavoitteeksi nousee arkielämän tarve, omien lasten koulunkäynnin seuraaminen (Mäkinen & Sihvonen 2016, 286).

Kaikkien tulee olla julkisten palveluiden käyttäjinä yhdenvertaisia. Digitaalisissa palveluissa yhdenvertaisuus tarkoittaa helppokäyttöisyyttä, ymmärrettävyyttä ja kognitiivista saavutettavuutta. Kaikkia käyttäjiä hyödyttäisivät käytön ohjeistukset selkokielisinä tai tarvittaessa kuvien, grafiikan, videon tai äänimateriaalin käyttönä. (Valtiovarainministeriö 2019, 34.)

Yhdenvertaisuudesta on säädetty yhdenvertaisuuslaissa 1325/2014, ja termillä tarkoitetaan sitä, että kaikki ovat samanarvoisia ja kaikille tarjotaan samat mahdollisuudet riippumatta iästä, sukupuolesta, sosioekonomisesta taustasta, etnisestä tai kansallisesta alkuperästä tai taustasta, tuen tarpeista, kielestä tai uskonnollisesta vakaumuksesta. Yhdenvertaisuuden takaaminen voi tarkoittaa sitä, että osalle ihmisistä voidaan antaa toisia enemmän tukea, jotta mahdollisuudet toteutuvat yhtäläisesti. Sekä tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevat lapset, että taustoiltaan maahanmuuttaneet asettavat lisävaatimuksia toimintakulttuurille. Jos erilaiset oppimisedellytykset ja perhetaustat jätetään huomiotta, seuraa helposti ongelmia. (Heikininen 2019, 16-17; THL 2024).

4 Tutkimus- ja kehittämisasetelma

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia, kuinka varhaiskasvatuksen ammattilaiset, päiväkodin johtajat ja varhaiskasvattajat, kokevat maahanmuuttaneiden monikielisten huoltajien digitaalisen Päikyn käytön, ja kuinka he sitä tarvittaessa kehittäisivät.

Opinnäytetyön tutkimuskysymys:

Miten varhaiskasvatushenkilöstö kokee monikielisten huoltajien digitaalisen palvelujärjestelmä Päikyn käytön?

Opinnäytetyön kehittämistehtävä:

Kehittämistehtävänä on edistää monikielisten huoltajien Päikyn käyttöä henkilöstöltä nousseiden kehittämis ehdotusten pohjalta.

Opinnäytetyön tutkimustavoitteena on tutkia henkilöstön kokemuksia maahanmuuttaneiden huoltajien digiosallisuudesta sekä Päiky-järjestelmän käytöstä. Henkilöstön kokemuksia tutkimalla voidaan päästä systemaattisempaan ymmärrykseen tutkittavasta asiasta sekä kehittää uusia käytänteitä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2018, 20).

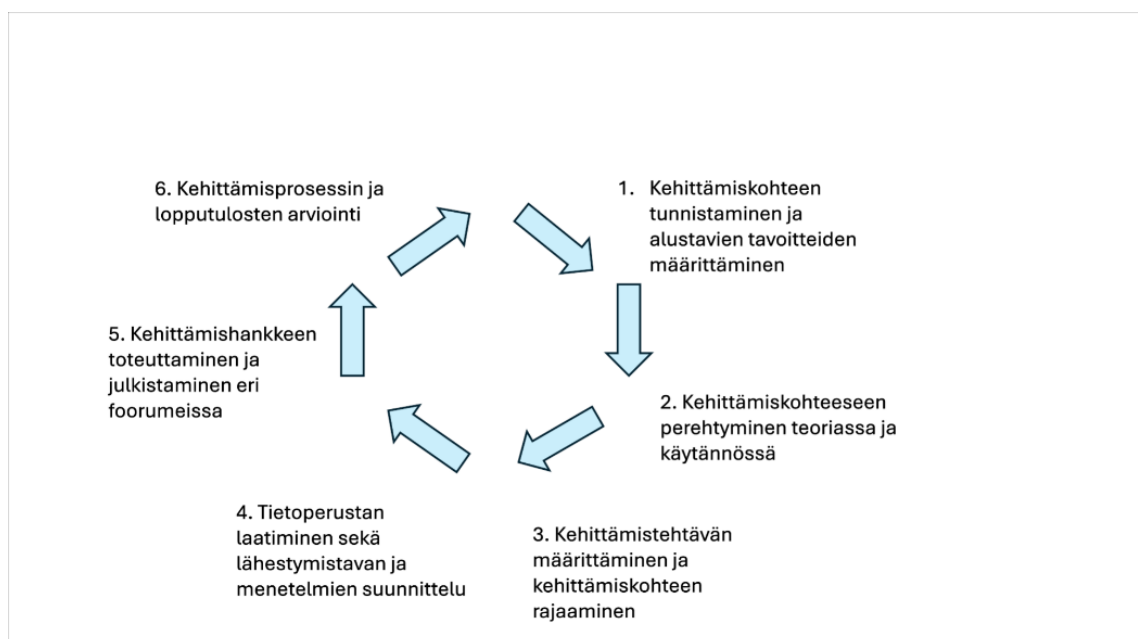
Kehittämistehtävän tavoitteena on edistää Päikyn käyttöä varhaiskasvatushenkilöstön ehdotuksia hyödyntämällä. Tavoitteena on myös nostaa tietoisuuteen jo käytössä olevia toimivia käytänteitä marginaalisemman käyttäjäryhmän digitoimijuuden ja -osallisuuden lisäämiseksi.

4.1 Käytetyt menetelmät

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksellisen kehittämisen lähestymistavalla prosessikehittämisenä. Dialogia käytiin yhteistyöprosessin ajan kunnan varhaiskasvatustyöryhmän ja eri verkostojen kanssa. Kehittämistyön aihe esiteltiin marraskuussa 2023 varhaiskasvatuksen johtotiimille, joista paikalla olivat varhaiskasvatuspäällikkö, kaksi palvelupäällikköä ja

kaksi palvelutoiminnan suunnittelijaa. Yhteiskehittäminen aloitettiin keskustelemalla mahdollisuuksista kehittää palvelua, ja pohdittiin palvelunjärjestäjän vastuuta Päikky-järjestelmän käyttöönotossa ja käytössä. Kehittämisen tässä vaiheessa koettiin, että vaikka käännös- ja tulkkauspalvelut auttavat maahanmuuttaneita integroitumaan suomalaiseen yhteiskuntaan, eivät palveluohjausjärjestelmän eri kieliset versiot tai selkokielinen video välttämättä yksistään ratkaise kaikkia monikielisten maahanmuuttaneiden digikäyttöön liittyviä haasteita, sillä asiakkaat saattavat hyötyä myös rinnalla kulkemisesta ja ajallisesta resursoinnista. Kehittämistyössä haluttiin korostaa varhaiskasvatushenkilöstön eli toimijoiden ehdotuksia kehittämiselle. Organisaation ja toimintaympäristön yhteisen tarkastelun avulla määrittyi tarkempi kehittämisen tehtävä ja rajaus kehittämisen kohteelle (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2020, 25).

Opinnäytetyön tavoitteenasettelu ja organisointi sai virallisen luonteen varhaiskasvatuksen johtotiimin hyväksynnällä. Opinnäytetyölle sovittiin työryhmä palvelupäälliköstä, palvelutoiminnan suunnittelijoista ja varhaiskasvatuksen koordinaattorista. Työryhmä toimi opinnäytetyön nk. ohjausryhmänä, johon oli koottu kehittämisen kannalta olennaisia tahoja. Kehittämiseen osallistuivat kaikki, joita kehittäminen jollain tavalla koskee. Näiden tahojen lisäksi aineiston sisällönanalyysin jälkeen kehittämisprosessin kehittämisehdotukset haluttiin käydä läpi varhaiskasvatuksen konsultoivien erityisopettajien ja alueellisen varhaiskasvatuksen opettajien sekä kunnan kotoutumispalveluiden kotoutumishajaajien ja kotoutumiskoordinaattorin kanssa. Eri verkostoissa kehittämiseen liittyvät näkökulmat kohtaavat eri intressilähtökohdista, jolloin kehittämistoiminnalle syntyy laajaa näkökulmaa ja hyväksyntää. (Toikko & Rantanen 2009, 58-59.)

Kuvio 6: Tutkimuksellisen kehittämistyön prosessi (Ojasalo ym. 2020, 24)

Tutkimuksellisen kehittämisen ja tieteellisen tutkimuksen ero on toiminnan tavoitteessa. Tieteellinen tutkimus tuottaa ilmiöistä uusia teorioita ja tutkimuksellinen kehittäminen saa aikaa uusia ratkaisuja tai parannuksia käytäntöihin. Tutkimuksellinen kehittämistyö saa usein alun kehittämistarpeista organisaatiossa tai muutoksen tarpeesta, ja siihen sisältyy käytännön ongelmien ratkaisua, uusien konseptien, palveluiden tai toimintatapojen tuottamista tai toteuttamista (Ojasalo ym. 2020, 19). Tutkimuksellisen kehittämisen ei ole tarkoitus jäädä vain opinnäytetyöksi, vaan tuoda hyviä käytänteitä ja malleja käyttöön. Opinnäytetyö tutkimuksellisenä kehittämisenä toteutetaan aktiivisessa vuorovaikutuksessa yhteistyönä opiskelijan, työnantajan ja oppilaitoksen välillä. Tutkimuksellinen kehittäminen on parhaassa tapauksessa kehittämistä, jossa hyödynnetään systemaattisesti tuotettua tutkittua tietoa tuottamalla uusia käytänteitä työhön. (Suvanto 2014, 13-14.) Tutkimuksen ja olemassa olevan teorian keinoin siis varmistetaan parannusten, ideoiden ja ratkaisujen toteuttaminen käytäntöön (Ojasalo ym. 2020, 20).

Kehittämistä varten on oltava tietoa toimialasta ja tulee ymmärtää toimialaa, jotta kehittämistyön ratkaisut eivät perustu vain teorioista nostettuihin malleihin. Kohdeorganisaation havainnot ja kehittämisympäristön käsitteistön tunteminen takaavat myös paremman lopputuloksen kehittämiselle. (Ojasalo ym. 2020, 28-29.) Työelämän toimintatapoja tarkastellaan tutkivalla otteella, ja on tärkeää, että tietoa saadaan osallistamalla käyttäjät suunnitteluun ja kehittämiseen. Lähtökohtana on uuden tiedon syntyminen siinä ympäristössä, jossa toiminta tapahtuu. Tutkimuksellisessa kehittämisessä opinnäytetyön tekijä yhdistää käyttäjien tarpeista kerätyn tiedon palveluntuottajan tarpeisiin niin, että syntyy toimiva käytäntö tai toimintamalli. Yhteistyötä tehdään kaikkien osapuolten kanssa niin, että käyttäjät sitoutuvat jo alussa suunnitteluun ja työskentelyyn. (Korpela & Lehtimaja 2023, 169-170.)

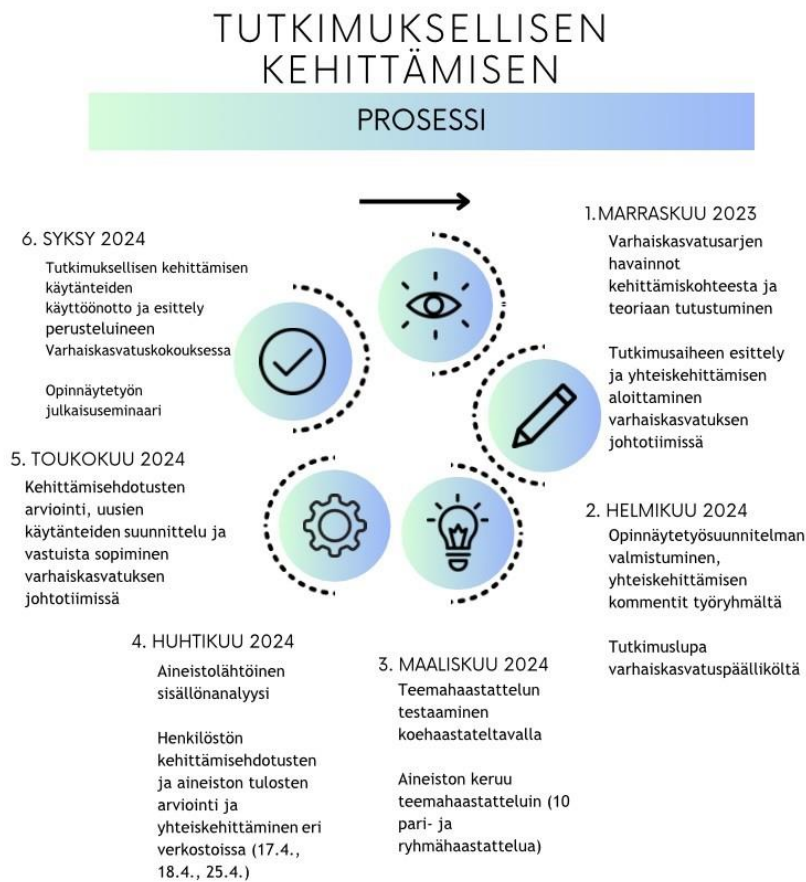
Aiheen tuntemisen lisäksi tutkimuksellisessa kehittämisessä vaaditaan projektityön ja kehittämisen osaamista. Kehittämistyössä korostuu suunnittelun lisäksi suunnitelman mukainen eteneminen, sen hallinta ja prosessimaisuus. Prosessi alkaa ideoinnista päättyen monien vaiheiden jälkeen ratkaisuun, toteutukseen ja arviointiin. (Ojasalo ym. 2020, 20.) Tutkimuksellinen kehittäminen etenee systemaattisena prosessina, jolla on alku ja loppu, ja jolla tässä opinnäytetyössä pyritään koko varhaiskasvatuksen yhteisen toimintatavan ja käytännön parannukseen. Opinnäytetyössä tutkimuksellisen kehittämisen kohteena olivat henkilöstön kokemukset ja henkilöstöltä nousevat kehittämisehdotukset. Opinnäytetyön tavoitetta tai lopputuotetta ei voitu siis määritellä tarkkaan ulkopuolelta, vaan henkilöstö- eli toimijälähtöisyys toimi lähtökohtana, ja yhteistyössä opinnäytetyön työryhmän kanssa nämä toimijälähtöiset kehittämisehdotukset muotoutuvat ja asettuvat yhteisen prosessin myötä varhaiskasvatuksen rakenteisiin. (Toikko & Rantanen 2009, 15.)

Tutkimuksellisen kehittämisen prosessimaisessa orientaatioissa uutta tietoa syntyy koko kehittämisen ajan ja kehittäminen perustuu toimijälähtöiselle, dialogiselle, avoimelle ja reflektiiviselle yhteiskehittämiselle, jossa toimijoilla on sekä näkyvää että näkymätöntä tietoa. Prosessimaisessa kehittämisessä luovutaan tarkoista tavoitteiden määritelmistä, vastoin kuin suunnitteluorientoituneessa tai projektimaisessa kehittämisessä, joissa tavoite on ennalta määritelty ja suunniteltu. (Toikko & Rantanen 2009, 49-51.)

Tutkimuksellinen kehittämistoiminta ei nojaa vain tieteelliseen tietoon, vaan myös tiedon syntymiseen sen käyttöyhteyksissä, jolloin uuden tiedon käyttökelpoisuus toimii keskeisenä kriteerinä. Tärkeää on ymmärtää tapa, jolla toimijat ja käyttäjät hahmottavat kehitettävää asiaa, ei organisaation virallisten faktojen tärkeys. (Toikko & Rantanen, 54-55.)

Tutkimuksellisessa kehittämisessä yleisönä ei ole tiedeyhteisö, vaan käytännön yhteisöt, jolloin tuloksia jaetaan prosessin eri vaiheissa. Kehittämistyön eri vaiheissa arvioinnilla suunnataan kehittämistyötä ja se toimii palautteena kehittämistyöhön osallistuneille. (Ojasalo ym. 2020, 46-47.) Kehittämisprosessin yhteyttä ulkopuolisiin ärsykeisiin, tässä tapauksessa edellä mainittujen verkostojen näkökulmiin, voidaan kuvata spagettimaisella prosessimallilla. Vastoin kuin lineaarinen malli, spiraalimalli ja tasomallit, spagettimainen malli on avoin dialogille, ilmiön arvioinnille ja eri tahojen näkökulmille ja intresseille. Spagettimaisen sosiaalisen prosessimallin tehtäviä ja järjestystä ei voida etukäteen määrittää, vaan kehittämistoiminta nostaa esiin eri näkökulmia avoimesti ja tilannekohtaisesti. (Toikko & Rantanen 2009, 71-72.)

Kehittämistoiminnassa ei kuitenkaan ole mahdollista toteuttaa kaikkea, vaan tarvitaan priorisointia (Toikko & Rantanen 2009, 60.) Varhaiskasvatus ja esiopetus myötäilevät paljolti koulujen lukuvuosimaisuutta, jolloin uusien asiakkaiden määrä kasvaa pääsääntöisesti elokuussa. Tämän vuoksi uusia kehittämistyön käytäntöjä tavoitellaan otettavaksi käyttöön toimintakauden alussa. Kehittämistyön toteuttavat toimenpiteet kohdennettiin tarkoituksenmukaisesti, suunnitellusti ja perustellusti. Ilmiöiden uudelleen tarkastelua vaaditaan nykyajan kompleksissa toimintaympäristöjen muutoksissa, ja opinnäytetyön valmistuttua jatkuva koordinaattien tarkastelu jatkuu reflektiivisenä toimijoiden ja toimintatapojen tarkasteluna. (Toikko & Rantanen, 52-53.) Tämän opinnäytetyön kehittämisessä prosessimaisesti syntyvien uusien toimintatapojen ja rakenteiden määrittely on osa jatkuvaa kehittämistä, sillä opiskelijan kehittämistyö kestää lyhyen aikaa, ja organisaation käytäntöjen muuttaminen usein pidempään (Ojasalo ym. 2020, 23).

Kuvio 7: Opinnäytetyön tutkimuksellisen kehittämisen prosessi

4.2 Aineiston kerääminen

Opinnäytetyön tutkimuksellisen kehittämisen aineisto kerättiin käyttämällä menetelmänä haastatteluja. Aineiston keruu toteutui ryhmähaastattelua pienempinä parihaastatteluina, joihin kutsuttiin pareittain päiväkodin johtaja ja hänen yksikkönsä S2 (suomi toisena kielenä) -verkoston yhdyshenkilö. Nämä haastateltavat ovat avainhenkilöitä arjessa ja työn resurssoinnissa. S2-verkostoon kuuluvat varhaiskasvattajat nostavat työyhteisössään esiin monikielisyyteen liittyviä teemoja, osallistuvat kieleen ja kulttuuriin liittyviin verkostotapaamisiin sekä omaavat kokemusta eri kieli- ja kulttuuritaustaisten perheiden kanssa toimimisesta. Tutkimisella ja dokumentoinnilla työyhteisöjen kokemukseen perustuvaa hiljaista tietoa tuodaan julki hyödynnettäväksi ja kaikkien käyttöön (Ojasalo ym. 2020, 27). Kutsut haastatteluihin lähetettiin kaikille kunnan 14 päiväkodin johtajalle ja heidän S2 -yhdyshenkilöilleen. Opinnäytetyön tutkimussuunnitelmassa tavoiteltiin 5 haastattelua, ja tavoitteen ylityttyä ja kymmenen

sovitun haastattelun jälkeen kutsuun vastanneille annettiin mahdollisuus vastata teemahaastattelurunkoon kirjallisesti ja vapaamuotoisesti, mutta näitä vastauksia ei tullut.

Parihaastattelu on ryhmähaastattelun alamuoto. Ryhmähaastatteluissa haastattelutilanne voi olla luontevampi ja vapautuneempi, kun paikalla on useampi henkilö. (Hirsjärvi ym. 2018, 210.) Parihaastatteluilla ja ryhmähaastatteluilla päästään usein syvemmälle kuin yksilöitä haastatellessa, ja haastattelun osapuolet voivat myös auttaa toisiaan muistamaan asioita, joita ei yksin tulisi mieleen (Ojasalo ym. 2020, 42). Ryhmähaastatteluilla tarkoitetaan pääasiassa 5-10 hengen haastatteluja, joissa haastattelijan tehtävänä on ohjata keskustelua, mutta samalla antaa vuorovaikutuksen moniäänisyydelle ja osallistujien keskinäisille näkökannoille tilaa (Pietilä 2017, luku 4). Ryhmähaastattelut voivat tuottaa erilaista tietoa kuin yksilöhaastattelut, sillä ryhmädynamiikalla voi olla oma vaikutuksensa (Kananen 2014b, 92). Ryhmähaastattelujen lähtökohtana on osallistujien keskinäinen vuorovaikutus, jolloin haastattelijan rooli on erilainen kuin kahdenkeskeisessä haastattelussa. Haastattelijan tehtävänä on keskustelun aikaansaaminen sekä huolehtiminen siitä, että keskustelu pysyy valituissa teemoissa. Ryhmähaastatteluilla pyritään selvittämään osallistujien yhteinen kanta johonkin kysymyseen ja keskustelujen tavoite on olla suhteellisen vapaamuotoisia, jossa osanottajat voivat kommentoida asioita myös spontaanisti ja tuottaa ilmiöstä monipuolista tietoa. Ryhmähaastatteluilla saadaan tietoa myös nopeasti ja samanaikaisesti useammalta vastaajalta. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 61, 63.) Haastattelu on vuorovaikutusta, mutta eroaa tavallisesta keskustelusta, haastattelijan ollessa kysyjä, ja haastateltavien ollessa tiedon antajia (Ojasalo ym. 2020, 108).

Teemahaastattelussa tutkija on etukäteen valinnut teemat, jotka nousevat tutkittavan ilmiön ennakkonäkemyksestä (Kananen 2014b, 87). Teemahaastattelun teemat on tarkasti suunniteltu, mutta haastattelusta toiseen kysymysten järjestys ja sanamuodot voivat vaihdella. Teemahaastattelussa haastatteluja voidaan muokata edellisten haastattelujen mukaan, mikäli huomioitavia asioita nousee esiin. (Ojasalo ym. 2020, 41.) Teemahaastattelu testattiin koehaastattelulla, jonka jälkeen haastattelijä lisäsi muistilistalleen avoimia kysymyksiä teemoihin liittyen. Haastateltaville lähetettiin haastattelun teemat etukäteen, jotta heillä oli halutessaan mahdollisuus kerätä kokemuksia myös muilta työyhteisön jäseniltä. Haastattelutilanteessa teemarunko toimi haastattelijan muistilistana, joita tarkennettiin lisäkysymyksillä. Teemahaastattelussa myös haastateltavan on mahdollista toimia kysymysten tarkentajana, ja teemojen ollessa riittävän väljiä, paljastuu myös ilmiön todellisuuden moninainen rikkaus. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 66-67.)

Haastatteluteemat olivat (liite 5):

1. Taustatiedot
2. Päikyn käytön osa-alueet ja toimintatavat

3. Kehittäminen

Teemahaastattelut toteutettiin reilun kahden viikon aikana maaliskuussa 2024 (6-22.3.2024). Haastatteluja sovittiin 10, jotka kaikki toteutuivat, ja joihin osallistui yhteensä 21 (N=21) varhaiskasvatuksen työntekijää. Näistä 9 (N=9) oli päiväkodin johtajia ja 12 (N=12) ryhmässä työskenteleviä kasvattajia, joko varhaiskasvatuksen opettajia tai lastenhoitajia. 11 kasvattajista oli S2 -yhdyshenkilöverkoston jäseniä, 1 varajohtaja. Haastattelut toteutuivat parihaastatteluina päiväkodin johtajan ja kasvattajan kanssa. Yhteen haastatteluun osallistui päiväkodin johtaja kahden varhaiskasvatuksen opettajan kanssa, yksi haastattelu tapahtui ilman päiväkodin johtajaa kahden varhaiskasvattajan haastatteluina. Johtajat edustivat 22 erikokoista varhaiskasvatus- tai esiopetusyksikköä, ja kasvattajat 11 eri yksikköä.

Koskaan ei voida olla täysin varmoja laadullisen tutkimuksen aineiston edustavuudesta, mutta haastateltavien työtehtävät sekä edustettujen varhaiskasvatusyksiköiden että haastateltavien lukumäärät tukevat aineiston edustavuutta (Hirsjärvi & Hurme 2008, 60). Laadullisen tutkimuksen käyttökelpoinen luotettavuuden vahvistamiskeino on saturaatio. Saturaatio opinnäytetyössä tarkoittaa sitä, että kun vastaukset alkavat toistumaan, ollaan pisteessä, jossa on tavoitettu kylläntymispiste eli saturaatiopiste. Haastattelujen lähestyessä loppua, opinnäytetyön tekijä pystyi päättämään aineiston alkavan toistaa itseään ja tulosten olevan merkittäviä, mutta siitä huolimatta kaikki sovitut haastattelut toteutuivat suunnitellusti. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 60; Kananen 2017, 179; Ojasalo ym. 2020, 111.)

4.3 Aineiston analyysi

Aineisto kerättiin teemahaastatteluin ja haastattelut järjestettiin henkilöstölle sopivina aikoina heidän työpaikoillaan eri päiväkodeissa. Haastattelut nauhoitettiin, sillä nauhoittaminen vapauttaa haastattelijan vuorovaikutukseen ja jälkepäin on helppo palata äänitteen kautta haastattelutilanteeseen. Haastattelujen jälkeen haastattelut kirjoitettiin auki sana sanalta eli litteroitiin, tässä opinnäytetyössä Microsoft Wordia käyttäen. (Ojasalo ym. 2020, 107.)

Aineisto käsiteltiin menetelmällisesti laadullisen sisällönanalyysin menetelmin, mikä helpotti aineiston ymmärtämistä ja sen "sisään näkemistä" (Kananen 2014b, 104-105). Aineiston analyysia tehtiin ensin lukemalla litteroitua aineistoa useaan kertaan, tehtiin alustavia luokitteluja ja pyrittiin löytämään yhteyksiä kokonaisuuteen, tulkintaan, ilmiöihin tai käytettyyn teoriaan (Ojasalo ym. 2020, 110). Tämän jälkeen aineisto pelkistettiin eli redusoitiin siten, että auki kirjoitetusta datasta etsittiin tutkimustehtävää kuvaavia ilmaisuja karsimalla tutkimukselle epäolennainen pois. Pelkistetyt ilmaukset poimittiin aineistosta sisältöä kadottamatta ja yhdistettiin omiksi ryhmikseen eli klusteroitiin. Alkuperäisilmauksista etsittiin käsitteiden

samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia, ne ryhmiteltiin ja yhdistettiin eri luokiksi. Nämä alaluokat loivat pohjan tutkimuksen kohteena olevalle rakenteelle, alaluokat yhdistettiin yläluokiksi ja lopulta pääluokiksi. Klusteroinnin jälkeen seurasi aineiston käsitteellistäminen eli abstrahointi, jossa valikoidun ja olennaisen tiedon perusteella muodostettiin teoreettisia käsitteitä. Koko sisällönanalyysin ajan tarkkailtiin, että aineistossa polku alkuperäisaineistoon säilyi ja lopulta saatiin vastaus tutkimus- ja kehittämistehtävään. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122-126.)

Sisällönanalyysin menetelmällä aineistoa analysoidaan sekä systemaattisesti että objektiivisesti, ja tutkittavasta ilmiöstä pyritään saamaan tiivistetyssä muodossa kuvaus. Sisällönanalyysissa oleellista on näkymättömän maailman ymmärtäminen, sekä todellisuudesta inhimillisenä ajattelutapana, ei itsessään totuuden kysymyksenä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117-118.) Aineiston luokittelu, analysointi ja tulkinta liittyvät käytännössä kiinteästi toisiinsa ja aineisto harvoin vastaa suoraan tutkimusongelmaan. Sisällön analyysissa aineisto jäsenellään, koodataan ja jaetaan mahdollisiin alaryhmiin aineistokoosteiksi. Kun aineistoa tuotetaan haastattelun keinoin, tuloksena on usein laaja tekstimassa, jota on mahdollista lähestyä eri tavoin ja alustavien analyysien teko kannattaakin aloittaa aikaisessa vaiheessa. On myös hyödyllistä pitää kirjaa aineiston keräämisen aikana syntyneistä havainnoista ja alustavista tulkinnoista. Aineisto ei välttämättä tue tutkijan ennakkokäsityksiä, jonka vuoksi tuoreet tulokulmat vaikuttavat aineiston rajaamiseen. Aineiston rajaamisen on oltava johdonmukaisesti perusteltua. Aineiston luokkiin jäsentämisen, valintojen ja rajausten kautta aineisto täsmentyy hiljalleen esitettäväksi tuloksiksi. (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvoori 2010, Luokittelusta analyysiin.)

Sisällönanalyysilla aineisto järjestetään selkeään ja tiiviiseen muotoon, mutta kadottamatta alkuperäisen aineiston sisältämää informaatiota, sillä vastoin kuin teorialähtöinen sisällönanalyysi, aineistolähtöisen sisällönanalyysin viitekehyksenä toimii nimenomaan aineisto (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122, 141). Sisällönanalyysilla pyritään kuvaamaan sanallisesti aineiston sisältöä, tavoitteena etsiä ja tunnistaa merkityksiä (Ojasalo ym. 2020, 137). Sisällönanalyysi pohjautuu tulkintaan ja päättelyyn, jossa empiirisestä aineistosta jatketaan käsitteellisempää tulkintaa kohti. Tutkittavasta aiheesta ja johtopäätöksen tekemisessä opinnäytetyön tekijä pyrkii ymmärtämään, mitä tutkittava aihe tutkittavalle merkitsee hänen näkökulmastaan. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 127.) Aineistosta voi ilmetä säännönmukaisuuksia, mutta myös yllättäviä asioita. Säännönmukaisuuksien tarkastelu suhteessa toisiinsa on yhteyksien tarkastelua, jota ilman analyysi on pintapuolinen. (Ojasalo ym. 2020, 110-111.)

Aineiston määrä ei koskaan korvaa laatua (Ojasalo ym. 2020, 111). Haastatteluista kerätty aineisto sisältää usein valtavasti informaatiota, ja se voi olla vaikeasti käytettävissä, kuten tässäkin opinnäytetyössä, jossa toteutui kymmenen parihaastattelua. Oleelliset tiedot tiivistettiin, jotta runsas ja monimuotoinen aineisto selkeytyi. Alkuperäisaineistosta etsittiin tarkasti samankaltaisuuksia tai eroja kuvaavia käsitteitä, ja nämä ryhmiteltiin, yhdistettiin luokiksi ja

nimettiin sisältöä kuvaavilla nimikkeillä. (Ojasalo ym. 2020, 139-140.) Sekä tutkimuskysymys että kehittämistehtävä analysoitiin sisällönanalyysilla.

Alla olevan taulukon kautta nähdään esimerkkinä sisällönanalyysin eteneminen pääluokkaan *Digituen kehittäminen*.

Alkuperäisilmaus	Pelkistys	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
<p>“Meidän Päikkyhän on ihan erinäköinen kuin vanhempien Päikky.”</p> <p>”Ne ketkä on olut huoltajan roolissa aikaisemmin Nurmijärven kunnassa osaa neuvoa Päikyn käytössä.”</p> <p>“Mun mielestä ihan kädestä pitäen pitäisi heidän omasta kännystä näyttää.”</p> <p>“Pitäisi olla joku ihminen, jonka kanssa perhe voi sen vaikean ohjelman aloituksen käydä niin kun ihan rauhassa.”</p> <p>“Video, että ”tossa on linkki, katso se sieltä”, se on aikaan ja paikkaan sitoutumaton.”</p> <p>“Kuvalliset ohjeet jos olisi niin ei ole kielestä kiinni.”</p> <p>“Olisi helpompaa, jos heille tulisi käyttäjätunukset ja kuvitetut ohjeet postilla kotiin.”</p>	<p>Henkilökunnan ja huoltajien Päikky on erinäköinen.</p> <p>Työntekijät, joilla on huoltajana kokemusta Päikystä, osaavat auttaa perheitä.</p> <p>Kädestä pitäen pitäisi huoltajan puhelimesta näyttää käyttöä.</p> <p>Pitäisi olla ihminen, jonka kanssa perhe voi käydä läpi Päikyn aloituksen rauhassa.</p> <p>Videolinkin käyttöohjeisiin voi katsoa ajasta ja paikasta riippumatta.</p> <p>Kuvalliset ohjeet eivät ole kielestä kiinni.</p> <p>Perhettä auttaisi kuvitetut ohjeet postitettuna.</p>	<p>Huoltajanäkymä</p> <p>Henkilökohtainen apu</p> <p>Video</p> <p>Kuvalliset ohjeet</p>	<p>Konkreettinen avustaminen</p> <p>Visuaaliset ohjeet</p>	<p>Digituen kehittäminen</p>

Taulukko 3: Sisällönanalyysin eteneminen pääluokkaan Digituen kehittäminen

4.4 Tutkimuseettiset kysymykset ja aineiston hallinta

Tutkimuksessa noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä tiedonhankinnan, tutkimus- ja arviointimenetelmien osalta, ja tuloksia arvioitaessa ja raportoidessa noudatetaan tieteellisen tiedon luonteeseen kuuluvaa avoimuutta (Hirsjärvi ym. 2018, 24). Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu myös, että tutkija toimii tarkasti, rehellisesti ja huolellisesti sekä tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa, esittämisessä ja arvioinnissa. Tutkijan tulee soveltaa eettisesti kestäviä menetelmiä sekä tiedonhankinnassa, tutkimuksessa ja arvioinnissa, sekä toteuttaa tieteellisen tiedon luonteeseen kuuluvaa avoimuutta edelleen julkaistaessa tuloksia. Tutkimuksen tulee olla huolellisesti suunniteltu, toteutettu sekä raportoitu vastaamaan tieteelliselle tiedolle asetettuja vaatimuksia. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 150-151.)

Tutkimuslupa haettiin Nurmijärven kunnan varhaiskasvatuspäälliköltä, tutkimuksen haastatteluihin osallistuvia informoitiin haastattelukutsulla (liite 1) ja suostumus pyydettiin osallistuvilta (liite 2). Tietosuojaselosteessa (liite 3) tutkittaville kerrottiin tutkimuksen henkilötietojen käsittelystä ja aineiston hävittämisestä tutkimuksen valmistuttua. Tutkimukseen osallistuneiden tunnistena käytettiin ammattinimike-numero-yhdistelmiä ja tutkimukseen osallistuvia haastateltavia ei voida yhdistää heidän edustamiinsa päiväkoteihin.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ihmistieteiden eettiset periaatteet koostuvat kolmesta osasta: tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittamisesta, vahingoittamisen välttämisestä sekä yksityisyyden ja tietosuojan turvaamisesta (Ranta & Kuula-Luumi 2017, luku 20). Ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen eettisen perustan muodostavat ihmisoikeudet, jonka vuoksi osallistujille opinnäytetyön tekijän on selvitettävä tavoitteet, menetelmät ja potentiaaliset riskit tutkimuksessa. Oleellista tämän opinnäytetyön osallistujien suojalle on vapaaehtoisuus, luottamuksellisuus ja anonymiteetti, sekä tutkijan vastuuntunto sopimusten noudattamisesta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 155-156.) Työelämää kehitettäessä tavoitteiden tulee olla korkean moraalin mukaisia, työn rehellistä, tarkasti ja huolellisesti tehtyä. Opinnäytetyön tutkimukseen osallistujien on tärkeää tietää, mitä opinnäytetyön tekijä tekee, mitä tavoittelee ja mikä on heidän roolinsa. Vastaaajien todellisia vastauksia saadaan, kun heitä ei yksilöidä ja nimettömyys taataan. (Ojasalo ym. 2020, 48.)

Opinnäytetyön luotettavuutta arvioidessa on tärkeää huomioida, että vaikka tutkimusraportin osat olisivat loistavia omina osinaan, tulee osien myös olla sitä myös yhtenäisenä kokonaisuutena. Vaikka luotettavuuden arvioinnista ei ole olemassa yksiselitteisiä ohjeita, tulee tutkimuksen kohteen, opinnäytetyön tekijän sitoumukset tutkimukseen, aineiston keruun, tutkimuksen tiedonantajien valinnan, tutkija-tiedonantaja-suhteen, keston, aineiston analyysin, luotettavuuden sekä tutkimuksen raportoinnin muodostaa yhtenäinen kokonaisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 163-165.)

Opinnäytetyön aineistonhallinta noudattaa hyvää aineistonhallintatapaa (liite 4). Haastatteluaineistoa säilytetään opinnäytetyön tekijän salasanalla suojatulla tietokoneella, eikä muilla kuin tekijällä ole pääsyä aineistoon. Opinnäytetyön aineisto tuhoetaan opinnäytetyön valmistuttua joulukuussa 2024 (Suomen Akatemia 2024).

5 Tulokset

Opinnäytetyössä oli tarkoitus selvittää varhaiskasvatushenkilöstön ja päiväkotien johtajien kokemuksia monikielisten ja maahanmuuttaneiden huoltajien digitaalisen järjestelmä Päikyn käytöstä. Opinnäytetyön aineisto koostui kymmenestä teemahaastattelusta, joissa kysyttiin haastateltavien kokemuksia Päikyn käytöstä kaikilla sen eri osa-alueilla sekä haastateltavien kehittämisehdotuksia viitekehyksessä olevan asiakasryhmän osalta.

Tulosluvussa esitellään ensin Päikyn käytöstä yleistä taustatietoa, jonka jälkeen esitellään opinnäytetyön viisi pääluokkaa yläluokkineen. Henkilöstön kokemuksista muodostuivat aineiston analyysillä pääluokat *Huoltajien taustan merkitys Päikyn käytössä* ja *Päikyn käytön esteet*. Kehittämisen osiosta muodostuivat aineiston analyysillä pääluokat *Digituen kehittäminen*, *Kielitietoiset toimintatavat* ja *Kotoutumisen edistäminen*.

5.1 Kokemukset Päikystä

Varhaiskasvatuksen henkilöstölle Päikky ja sen käyttö on osa varhaiskasvatuksen arkea. Digitaalisen palveluohjausjärjestelmän koetaan olevan olennainen osa nykyaikaa, eikä aikaa ennen Päikkyä kaivata. Työntekijät käyttävät Päikkyä sekä päiväkodin tietokoneilla että ryhmän puhelimessa, ja se pitää sisällään paljon tietoa, kuten huoltajien ajantasaiset yhteystiedot, lasten allergiat ja erityisruokavaliot, viestinnän, tiedottamisen, kyselyt ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman mahdollisine liitteineen. Ryhmien varhaiskasvatuksen opettajat kirjaavat lapsen varhaiskasvatussuunnitelmat Päikyn Vasu-alustalle, jonka kautta suunnitelma jaetaan huoltajille. Retkillä ja ulkoilujen aikaan huoltajien yhteystiedot, lapsen hoitoajat ja sekä lapseen liittyvät hoito-ohjeet ovat kätevästi saavutettavissa ryhmän yhteisestä puhelimesta. Lasten kasvokuvat Päikky-sovelluksessa koetaan myös hyödyllisiksi, sillä ne nopeuttavat sijaisia lasten tunnistamisessa. Useampi työntekijä mainitsi Päikyn muistilapputoiminnon helpottavan kasvattajia, sillä sähköisiä lapsikohtaisia muistilappuja voidaan hyödyntää eri tavoin muistin tukena lasten hakutilanteissa, myös tilanteissa, joissa eri ryhmästä olevan kasvattaja kertoo lapsen päivästä hakutilanteessa. Ennen digitaalista järjestelmää kaikki tieto lapsista oli kirjattuna papereille ja eri kansioihin, ja näiden tietoturvallinen hävittäminen käytön jälkeen koettiin haastavaksi.

Päikky on ihan älyttömän hyvä, jos miettii aikaa ennen Päikkyä, niin oli niitä tulostettuja lappuja ja vihonkulmia mihinkä kerättiin sitä tietoa. Että onhan tää ihan loistava parannus siihen. (Varhaiskasvattaja 11)

Varhaiskasvatuspalveluiden hallinnon, päiväkotien johtajien ja ryhmien tiedotteet menevät huoltajille suoraan Päikyn kautta ja monipuolinen viestintä on mahdollista sovelluksen kautta. Päiväkodin johtajien näkökulmasta Päikky on tärkeä työväline huoltajilta kerättyjen kyselyiden takia, silloin kun kerätään tietoa lasten loma-aikojen hoidontarpeesta. Henkilökunnan työvuorosunnittelu tehdään Päikyn kautta lasten suunniteltujen hoitoaikojen mukaisesti, ja johtajat kokevatkin haasteellisiksi, mikäli huoltajat eivät varaa sähköisesti lapselle hoitoa erityisesti aikaisia aamuja ja myöhäisiä iltapäiviä varten. Erityisen hyödylliseksi Päikky koetaan sen tarjotessa tietoa ajantasaisesta hoidossa olevien lasten lukumäärästä ja henkilöstön riittävydestä suhteessa varhaiskasvatuslain (540/2018) henkilöstömitoitukseen.

Mun kannalta ajantasainen lapsien paikallaolo on tärkeää, jos vaikka yhtäkkiä henkilökuntaa sairastuu tai muuten kesken päivää joutuu lähtemään, niin kyllähän mä sieltä katson, minkä verran meillä on hoidossa lapsia, ja että pystynkö jotain siirtoja tekemään talojen välillä. Semmoinen ajantasainen tieto on koko ajan itsellä ja siinä hyvin nopeasti saatavilla. Eli toiveena olisi, että kaikki sitä käyttäisi. (Johtaja 5)

Kaikissa haastatteluissa johtajat toivoivat, että kaikki huoltajat olisivat aktiivisia varaamaan hoitoaikoja etukäteen ja ilmoittamaan ajoissa yllättävistä poissaoloista tai sairastumisista, sillä se vaikuttaa suuresti henkilöstömitoitukseen ja sijaistarpeeseen. Johtajat tarkastelevat Päikyn kautta henkilökunnan ja lasten lukumäärää kokonaisuutena yksikön sisällä, jolloin tieto jokaisesta yksittäisestäkin poissaolosta on tärkeä.

Aamulla kun saan tiedot henkilökunnan poissaolosta, niin silloin mulla ei ole yleensä lasten poissaoloja tiedossa, vaan sinne vanhemmat laittaa jossain vaiheessa päivää kun muistaa. (Johtaja 6)

Varhaiskasvatuksen opettajat ja hoitajat pitivät myös tarkkaa tietoa lapsen hoitoajasta tärkeänä tietona. Aamupäivän yhteisen suunnitellun toiminnan aloittamista saatetaan siirtää, kunnes kaikki lapset ovat saapuneet paikalle, mutta jos poissaolosta tai myöhäisestä saapumisesta ei ilmoiteta, koetaan sen hankaloittavan arjen pedagogisen toiminnan sujuvaa toteuttamista. Se, että lapsi jää pienryhmätoiminnasta tai yhteisistä oppimistuokioista paitsi, koetaan harmilliseksi lapsen kannalta, sekä kaiken toiminnan sujuvuuden kannalta. Lapsiryhmän toiminnassa hyödynnetään monipuolisia pedagogisia ratkaisuja kaikkien osallisuuden tukemiseksi, ja hoitoaikatietoja hyödynnetään myös siirryttäessä tilanteista toiseen tai ulkoilujen porrastamista.

Iltapäivisin on iso merkitys sillä, että tietää lähteekö lapsi puoli viisi vai puoli kolme, että ehtii välipalalle ajoissa, ja me laitetaan pakkasella ne lapset ensimmäisenä pihalle, ketkä lähtee aikaisemmin. Se vaikuttaa sujuvuuteen ja lapsen olemiseen. (Varhaiskasvattaja 6)

Opinnäytetyön tutkimuskysymystä varten kartoitettiin varhaiskasvatushenkilöstön kokemuksia erityisesti monikielisten maahanmuuttaneiden huoltajien Päikyn käytöstä. Sekä haastatellut päiväkodin johtajat ja varhaiskasvatuksen opettajat ja hoitajat kokevat, että monikieliset huoltajat käyttävät digitaalista järjestelmää vähemmän kuin suomenkieliset huoltajat.

Ne on muunkieliset, jotka tarvitsisi jonkinlaisia tarkennusohjeita. Totta kai voidaan puhua, että suomenkielisillä on varmasti omia haasteitaan, mutta se on enemmän viitsimisestä kiinni. (Johtaja 6)

Päikyn käyttöön liittyy paljon muistuttelua kaikkien huoltajien kanssa, mutta suomenkielisten huoltajien kohdalla käytön vähäisyyteen nousivat esiin motivaation ja viitsimisen asiat. Useat varhaiskasvattajat ja päiväkotien johtajat kokivat, että hoitoaikojen varaamisesta ja kyselyihin vastaamisesta muistuttelu on huoltajien holhoamista, joka työllistää arjessa sekä kasvatattajia että johtajia. Jos Päikyn kautta kyselyyn ei vastata, huoltajilta kysellään toistuvasti tai jopa päivittäin suullisia vastauksia lasten hoidontarpeelle esimerkiksi koulujen loma-aikoihin liittyvään supistetumpaan toimintaan. Päiväkotien johtajat voivat myöntää henkilökunnan lomia vasta lasten lukumäärien tarkentumisen jälkeen.

Suomenkielisten huoltajien Päikyn vähäisen käytön syiksi haastateltavat esittävät motivaatiota, taloudellisen merkityksen vähäisyyttä hoitomaksuille, sekä järjestelmän kankeutta. Suomenkieliset huoltajat eivät koe Päikyn käyttöä välttämättä itselleen tärkeäksi, sillä lapsen varhaiskasvatustuntien määrällä ei ole tänä päivänä enää suurta taloudellista merkitystä varhaiskasvatusmaksun määrään, joten hoitoaikojen varaamista ja tuntien toteutumista ei pidetä kodeissa merkittävän tärkeänä. Digitaalinen järjestelmä koetaan myös kankeaksi, ja tämän arveltiin vaikuttavan suomenkielisten huoltajien Päikyn käyttöön negatiivisesti. Päikkyä voidaan käyttää sekä sovelluksen että selaimen kautta ja osaa toiminnoista on mahdollista käyttää vain selaimen kautta. Yksi tällainen esiin noussut toiminto on oletussuunnitelma, jota voidaan käyttää, jos lapsen tulo- ja lähtöajat ovat säännöllisesti samankaltaisia.

Osa täytyy tehdä tietokoneella ja osan voi tehdä puhelimella, ja se vakkarisuunnitelma-tappi niin se ei toimi mobiilissa ollenkaan. (Varhaiskasvattaja 7)

Vaikka kaikkien huoltajien toivotaan käyttävän Päikkyä, löytyy varhaiskasvattajilta kuitenkin inhimillistä ymmärrystä perheiden elämäntilanteisiin ja siihen on totuttu, että aina on huoltajia, jotka eivät käytä Päikkyä.

Päikky on kuitenkin tämmöinen sähköinen järjestelmä. Se ja sen käyttö pitäisi asettaa mittakaavaan tässä muussa varhaiskasvatuksessa, että tärkeintä on kuitenkin se, että me kohdataan ne vanhemmat. Jos se tuntuu luontevammalta keskustellen näitä asioita pohtia tai ilmoittaa nyt jollekin perheelle, niin ei se mun maailmaa kaada. Tähän työhön liittyy aina inhimillinen näkökulma, on hetkiä ettei muista tai ollut joku tilanne, että Päikky ei ole ensimmäisenä mielessä kellään vanhemmalla. (Varhaiskasvattaja 11)

Päikkyä merkityksellisemmäksi koetaan huoltajien kohtaaminen, kuuleminen ja perheiden erilaiset inhimilliset elämäntilanteet.

5.2 Huoltajien taustan merkitys Päikyn käytössä

Haastatteluista nousi esiin henkilöstön kokemukset monikielisten maahanmuuttaneiden huoltajien taustan merkityksestä digitaalisen järjestelmän käytön aktiivisuudessa ja sujuvuudessa. Taustoista nousee kolme merkityksellisintä aihetta, uudessa maassa asumisen aika, suomen kielen taitotaso, sekä tausta tai syy uuteen maahan muuttamiselle.

5.2.1 Suomessa asumisen aika

Työntekijöiden kokemusten perusteella Suomessa asumisen ajalla on merkitystä lasten huoltajien Päikyn käytössä. Vasta maahanmuuttaneelle huoltajalle uudessa yhteiskunnassa, sen järjestelmissä ja itse varhaiskasvatuksessa on paljon uutta omaksuttavaa, eikä digitaalisesta järjestelmästä puhuminen ole ensimmäisiä tärkeitä asioita huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä. Perheille tarjottava tieto liittyy varhaiskasvatuksen arkeen, varusteisiin, yhteisen uuden arjen sujumiseen ja lapsen hyvinvointiin uudessa ympäristössä.

Kyllä nämä ketkä on vasta Suomeen tulleet tarvii enemmän apua, kun heillä on niin paljon uutta, koko päiväkotimaailma on ihan vierasta. Kaikki mitä tässä yhteiskunnassa on, niin se on vierasta. Annetaan tällöinen ohjelmisto, että käytätte tällöistä appia, sieltä laittelet näitä ja näitä. He ei ymmärrä sitä, mihin me tarvitaan sitä tietoa, eivät ymmärrä sitä tarpeellisuutta meidän näkökulmasta. (Varhaiskasvattaja 7)

Aineistosta nousee vahvasti esiin huomiot siitä, että kun huoltajat ovat asuneet Suomessa jo pidempään, Päikkyä ja sen eri ominaisuuksia käytetään siten kuten toivotaankin. Pitkään Suomessa asuneet huoltajat käyttävät Päikkyä enemmän kuin huoltajat, jotka ovat vasta muuttaneet maahan.

Vaikuttaa hirveästi se, että miten kauan Suomessa ollaan asuttu, otetaan nyt esiin merkkinä yksi ryhmä missä on alle kolmevuotiaita lapsia. Siellä on yksi perhe, jossa äidinkieli on [...], eli ovat Afrikasta, mutta he ovat pitkään asuneet Suomessa, niin he osaavat käyttää Päikkyä. (Johtaja 1)

Haastateltavat nostivat myös esiin varhaiskasvatuspalveluiden asiakkuuden pituuden vaikuttavan Päikyn käyttöön. Jos Päikkyä on otettu käyttöön jo varhaiskasvatuksessa, on esiopetukseen siirryttäessä moni maahanmuuttanut huoltaja sujuva Päikyn käyttäjä.

Siinä vaiheessa, kun he tulee esiopetukseen, niin ne on saanut jo Päikkyä harjoitella henkilökunnan kanssa, ja on saanut siihen neuvoa, että sitten kun ne tulee esiopetukseen niin voi melkein sanoa, että paremmin ne käyttää Päikkyä kuin suomalaiset. (Varhaiskasvattaja 3)

Haastateltavat nostivat myös esiin perheitä, joissa perheen vanhempien sisarusten kautta Päikky on huoltajille tuttu, ja nuorimman sisaruksen aloittaessa varhaiskasvatuksessa, on Päikyn käyttö sujuvampaa. Päikyn käytön aktiivisuus näyttää haastateltujen mukaan kasvavan, mitä pidempään huoltajat ovat Suomessa asuneet ja mitä pidempään perhe on ollut varhaiskasvatuspalveluiden asiakkaina.

5.2.2 Suomen kielen taito

Huoltajien suomen kielen osaamisella ja kielen taitotasolla on henkilökunnan mukaan iso merkitys Päikyn ja sen lukuisten eri ominaisuuksien käyttöön. Huoltajien käytössä olevat henkilökohtaiset avaimenperäiset NFC-leimasimet, ”tägit”, ovat kuitenkin käytössä pääsääntöisesti kaikilla suomen kielen taitotasosta riippumatta. ”Tägääminen” ei vaadi yhteistä puhuttua kieltä, vaan on selkeä ja konkreettinen lasten sisään-ulos kirjausmenetelmä, joka tapahtuu huoltajan osoittaessa leimasinta päiväkodin puhelimen takaosaan. Huoltajalle voidaan konkreettisesti päiväkodin puhelimesta tai yhteiskäytössä olevalta näytöltä näyttää, että tägäämällä lapsi on kirjattu sisään tai ulos päiväkodista.

Me annetaan ne tägit sitten heille, ja siinä me näytetään, että tällä lailla tägätään sisään ja ulos. (Varhaiskasvattaja 2)

Huoltajien suomen kielen tai kasvattajien ja perheen yhteisen kielen puuttuminen hidastaa Päikyn käyttöönotosta puhumista. Haastatteluissa nostettiin viroa puhuvien huoltajien olevan suhteellisen aktiivisia Päikyn käyttäjiä. Osa haastatelluista oli sitä mieltä, että koska vironkieliset huoltajat osaavat suomea suhteellisen hyvin, on Päikystä puhuminen ja sen käyttöön ohjaaminen on ollut helpompaa kuin huoltajien, joiden suomen kielen taito on vielä suppeaa tai kehittymässä.

Se riippuu hyvin paljon mikä on se vanhempien kielitaito. Esimerkiksi virolaisten perheiden kanssa hyvin nopeastikin ollaan lähdetty käyttämään Päikkyä, vaikka he on kokenut sen silti haastavaksi, mutta sitten just esimerkiksi ukrainalaisten kanssa, kun meillä ei ollut yhteistä kieltä, niin Päikyn käyttö on tullut sitten vasta viiveellä siihen mukaan, ensin vaan tägäämällä lapsi sisään ja ulos. (Varhaiskasvattaja 5)

Suomen kielen taito vaikuttaa olevan yksi iso tekijä Päikyn käytön vähäisyydelle. Sekä päiväkotien johtajat että varhaiskasvattajat olivat sitä mieltä, että kaikilla monikielisillä huoltajilla ei välttämättä ole ymmärrystä, miksi Päikkyä toivotaan käytettävän, tai mitä huoltajilta sen suhteen odotetaan.

He ei Päikkyä sillä tavalla käytä, kokee ehkä sen haastavaksi ja se korostuu juuri näillä perheillä, kenestä toinen vanhempi ei puhu sanaakaan suomea ja toinen sitten vähän. Jos suomen kielen taitotaso on heikkoa, ei suullisesti pysty tuottamaan suomea tai sitten ei ymmärrä kirjoitettua tai puhuttua kieltä, niin silloin selkeästi sitä Päikkyä ei käytetä. He ei välttämättä ymmärrä mitä heiltä vaaditaan tai odotetaan. (Varhaiskasvattaja 12)

Uuden kielen omaksumisessa kieleen sosiaalistuminen ja arkinen kielitaito kehittyy ensin, ja vaikka arjessa suomella kommunikointi olisi sujuvaa, kokivat haastateltavat, että varhaiskasvatuksen hallinnolta, päiväkodin johtajilta ja ryhmiltä tulevien tiedotteiden lukeminen ja erilaisiin kyselyihin vastaaminen voivat olla osalle huoltajista liian haastavia vaativamman sanaston, kielen rakenteiden ja asiayhteyksien ja -kokonaisuuksien puolesta.

5.2.3 Maahanmuuton tausta

Haastateltavat kertoivat yksiköidensä monikielisten huoltajien moninaisista taustoista. Huoltajat eivät välttämättä tuo esille, miksi ovat Suomeen muuttaneet, eikä sitä koeta tärkeäksi tiedoksi, sillä lapsen hyvinvointi on yhteistyön keskiössä ja perheiden yksityisyyttä halutaan kunnioittaa. Kun perheiden kanssa tullaan tutuiksi, saattavat huoltajat kertoa yksityiskohtia, joista tiedetään, että huoltajat ovat asuneet ja käyneet kouluja Suomessa, tai ovat muuttaneet Suomeen työn tai avioliiton kautta. Huoltajien tuore pakolaistausta tiedetään, sillä kotoutumispalvelut tai kotoutumishjaajat ovat usein varhaiskasvatuksen aloituksessa jollain tavalla mukana. Ukrainasta tulleista huoltajista ei välttämättä tiedetä, ovatko he Suomessa muista syistä kuin tilapäistä suojelua saavina.

Haastateltavat kokivat, että asiakaskasperheen maahanmuuton taustalla on merkitystä digitaalisen Päikyn käyttämisessä. Pakolaistaustaiset tai tilapäistä suojelua saavat perheet eivät käytä Päikkyä juurikaan, eikä sitä heille välttämättä edes esitellä. Tuoreiden pakolaistaustaisten perheiden kanssa Päikystä puhuminen koetaan liian isoksi kokonaisuudeksi, jonka vuoksi Päikyn ominaisuudet korvataan muilla keinoin.

Oon huomannut, että ne jotka tulee pakolaistaustalla, niin heidän Päikyn käyttö on hyvin vähäistä. Tulee myös mieleen yksi perhe, jotka ovat pakolaistaustaisena Suomeen saapuneet ja ovat pitkään Suomessa asuneet, ja kaksi isompaa sisarusta on käynyt täällä varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen, niin siellä vanhemmat osaa pistää Päikyn kautta viestejä, mutta he eivät kuitenkaan niitä hoitoaikoja laita, tai eivät niihin tiedotteisiin tai kyselyihin osaa vastata. Siihen tarvii aina tulkkauksen. (Joh-taja 1)

Vaikka pakolaistaustainen perhe olisi asunut pitkään Suomessa ja vanhemmat sisarukset ovat olleet varhaiskasvatuksessa, ei Päikky välttämättä siitäkään huolimatta ole käytössä kaikilla ominaisuuksilla. Osa ominaisuuksista, kuten viestien lähettäminen tai tiedotteiden lukeminen Päikyn kautta voi olla jo sujuvampaa, mutta hoitoaikojen varaaminen tai kyselyihin vastaaminen vaatii tukea.

5.3 Päikyn käytön esteet

Aineiston toisessa pääluokassa analysoidaan haastateltavien kokemuksia Päikyn käyttöön vaikuttavista tekijöistä. Selkeistä esteistä digitaalisen järjestelmän käyttämiselle haastateltavat nimesivät tietoturvaan liittyvän vahvan tunnistautumisen haasteen sekä digituen eli neuvonnan, opastuksen tai teknisen tuen tarpeen.

Päikyn kanssa on ollut kyllä haastetta. Se kirjautuminen jo pelkästään sinne tuntuu, että on osalle ylitsepääsemätöntä. (Johtaja 2)

Haastateltavat kokivat, että vahva tunnistautuminen ja digineuvonnan vuoksi käyttöönotto on haastavaa tai jopa mahdotonta.

5.3.1 Vahva tunnistautuminen

Päikyn käyttäminen edellyttää vahvaa sähköistä tunnistautumista eli henkilöllisyyden turvallista todentamista sähköisesti. Sähköiseen tunnistautumiseen voidaan käyttää pankkitunnuksia tai mobiili- ja kansalaisvarmennetta. Kaikissa haastatteluissa käytiin keskustelua vahvan tunnistautumisen esteestä, jota varhaiskasvattajat ja huoltajat usein hämmästelevät yhdessä.

Miten ne saisi sen hoitoajan sinne, kun heidän pitää tehdä se vahva tunnistautuminen vielä itsenäisesti, että kuka siinäkin sitten auttaisi. (Johtaja 8)

Varhaiskasvattajat ja johtajat kokivat, että pääsääntöisesti huoltajilla on halu ottaa järjestelmä käyttöön, mutta tunnistautumisen haasteiden vuoksi se ei onnistu ilman apua. He kokivat, että osa perheistä kärsii siitä, etteivät he saa Päikkyä käyttöön kannustuksesta huolimatta.

Perheelle pitäisi sanottaa siinä kohtaa kun he tulee varhaiskasvatusmaailmaan, että meillä on tällainen järjestelmä, mutta valitettavasti meidän järjestelmä ei taivu siihen, että te käytätte sitä, jotta se perhe ei joutuisi edes kokemaan stressiä siitä, että me ei tehdä asioita oikein. (Johtaja 9)

Vahvan tunnistautumisen haaste tulee esiin usein päiväkotien aamu- ja iltapäiväkohtaamisissa lapsen tuonti- ja hakutilanteissa, kun huoltajat esittelevät puhelimensa näytöltä etenemisen esteen eli tunnistautumista pyytävää näyttöä. Tämän jälkeen Päikyn käytöstä joko luovutaan tai perhe ohjataan olemaan yhteydessä palveluohjaukseen tai Varhaiskasvatuksen koordinaattoriin.

Eihän me voida tehdä mitään, jos ei heillä ole pankkitunnukset voimassa, niin että täällä ei oikein pystytä auttamaan muuta kuin ohjaamaan [...]lle (varhaiskasvatuksen koordinaattorille). (Varhaiskasvattaja 4)

Varhaiskasvatuksen koordinaattori toimii sekä työntekijöiden että huoltajien Päikyn tukena. Vahva tunnistautuminen on mahdollista ohittaa varhaiskasvatuksen koordinaattorin avulla, mutta tämä ei ole kaikilla työntekijöillä tiedossa, eivätkä perheet ohjauksesta huolimatta välttämättä hae apua annetusta koordinaattorin puhelinnumerosta tai sähköpostiosoitteesta.

5.3.2 Digituen tarve

Haastateltavat kokivat, että erityisesti monikieliset ja maahanmuuttaneet huoltajat tarvitsevat apua digitaalisen Päikyn kanssa. Digitaalisen ohjauksen ja tuen tarve ilmenee kaikilla Päikyn osa-alueilla, Päikyn käyttöönotossa sekä eri toimintojen käyttämisessä.

Perheen aloittaessa varhaiskasvatuksessa, huoltajat saavat hoitopaikkapäätöksen mukana *Ter-
vetuloa varhaiskasvatukseen*-tiedotteen, jossa Päikky-järjestelmästä kerrotaan ja ohjataan
tarvittaessa lisätiedon pariin kunnan verkkosivuille. Päikyn käyttöönoton ja digituen vastuista
ei olla selkeästi sovittu, ja erityisesti haastateltavat varhaiskasvattajat pohtivat kenen työ-
tehtäviin Päikyn aloitus- ja käyttöönoton opastus kuuluu. Kunnan varhaiskasvatuksessa aiem-
min käytössä olleet päiväkodin johtajan ja perheiden väliset palvelusopimuskeskustelut ovat
jääneet pois, joten päiväkodin johtajat eivät kohtaa huoltajia, vaan kohtaamiset ovat ryhmän
kasvattajien ja perheiden välisiä.

*Nyt kun ei ole palvelukeskusteluja, että se on kasvattajien tehtävä osata myöskin
ohjeistaa siihen, että kunnan sivuilla on niitä ohjeita, mutta siinä vaaditaan ihan
kaikilta perheiltä saati sitten, että siinä on vielä sitä kielimuuria niin semmoista,
hyvin vahvaa oma-aloitteisuutta. (Johtaja 2)*

Lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa huoltajat ja ryhmän varhaiskasvattaja käyvät aloitus-
keskustelun kunnan yhtenäisen aloituskeskustelu-lomakkeen pohjalta. Tapaamisessa huoltajat
kertovat lapsestaan ja kasvattaja kertoo lapsen tulevan ryhmän varhaiskasvatussuunnitelman
perusteiden mukaisesta toiminnasta, sekä kyselee lapsen tavoista ja tottumuksista, joilla tur-
vataan lapselle hyvä aloitus varhaiskasvatuksessa. Aloituskeskustelun yhteydessä saatetaan
sivuta Päikyn käyttöä.

*Ja sitten me kerrotaan, että meillä on käytössä Päikky-järjestelmä ja siinä kohtaa
me ollaan vähän tyhjin käsin, koska se, että mitä tietoa vanhemmat on sitä ennen
saanut, niin ei mulla ole ainakaan siitä varmaa tietoa. (Varhaiskasvattaja 11)*

Kaikista haastatteluista nostettiin tarvetta digituella, sekä epätietoisuutta avustavasta ta-
hosta. Osa kasvattajista koki, että Päikyn opastus on ryhmän työntekijöiden tehtävä ja osa
taas koki, ettei Päikyn opastusta ole annettu työtehtäväksi.

*S2-lasten perheet, heillä on haasteita, ne tarvitsisi siihen tukea, en tiedä missä vai-
heessa siellä palvelukeskustelussa vai siinä aloituskeskustelussa vai missä, mutta
nyt mennään maaliskuuta, niin vieläkin siellä ei ole kaikilla s2-lapsilla niitä hoito-
aikoja. (Varhaiskasvattaja 10)*

*Mä haluaisin henkilökohtaisesti neuvoa heitä, mutta kun on tosiaan se ajatus, että
se ei ole meidän tehtävä ja kun meitä ei ole koulutettu siihen, niin en voi tehdä
tämmöistä hyväntekeväisyyttä oikein. (Varhaiskasvattaja 5)*

Päikyn käyttöönottoa varten on suomenkieliset ohjeet olemassa, ja ne ovat saatavilla kunnan
kotisivuilla. Niitä tulostetaan kaikille huoltajille tarvittaessa, ja ne koetaan kattaviksi, sillä
suomenkielisten huoltajien koetaan ottavan Päikky käyttöön melko vaivattomasti. Osa haasta-
teltuista pohti, ovatko itse ohjeet hyvät, vai ovatko digitaaliset järjestelmät suomenkielisille
huoltajille tutumpia kuin monikielisille maahanmuuttaneille huoltajille. Perheiden digitaalista
osaamista ja digituen tarvetta luonnehdittiin myös yksilölliseksi.

Niin monikielisillä vanhemmilla kuin sitten taas ihan pelkästään suomen kieltä puhuvien vanhempien kesken, niin sehän on ihan vanhemmasta ja perheestä kiinni, että miten tottuneita ovat käyttämään ylipäänsäkään tietokonetta tai sovelluksia. (Varhaiskasvattaja 12)

Varhaiskasvattajat puhuivat huoltajien digitaitojen lisäksi työntekijöiden älylaitteivastaisuudesta ja epävarmuudesta käyttää erilaisia sovelluksia, tai kyvystä opastaa huoltajia niiden käytössä. Jos työntekijät eivät tunne sovellusta tai koe varmuutta digisovelluksista, voivat huoltajien kysymykset Päikystä olla hankalia.

Oon huono tietoteknisesti, niin mulle on vaikeita tällaiset asiat, mutta nää on nuoria, nää on nuoria perheitä, nuoria vanhempia, varmasti ovat käyttäneet koneita ja tällaisia. Ovat semmoisia kolme- nelikymppisiä, joilla tietotekniikka on osa sitä arkea. (Varhaiskasvattaja 10)

Vaikka varhaiskasvattajat tuottivat epävarmaa puhetta työntekijöiden omista digitaidoista, kokivat päiväkodin johtajat työntekijöiden digiosaamisen sujuvaksi, ja uskoivat kaikkien työntekijöiden hallitsevan ainakin Päikyn päiväkotiversion käytön.

En usko, että meillä on kellään henkilöstössä, joka käyttää tätä meidän näkymää, on haasteita sen käytössä. (Johtaja 9)

Vaikka varhaiskasvatuspalveluissa on yhteisesti sovittu Päikyn olevan virallinen viestintäkanava, on usein monikielisten huoltajien ja päiväkodin yhteisenä viestintävälineenä WhatsApp, joka mahdollistaa viestinnän helppokäyttöisyydellään ja sovelluksen sisältämällä käännösominaisuudella.

Me on annettu semmoinen vaihtoehto, että kunhan ilmoitat, että ei ole väliä mitä kautta ilmoitat, että meille on vaan tärkeä tietää, että me ei olla huolissaan, että tavallaan me ollaan myös annettu heille se vapaus valita. Ymmärrän, että WhatsApp-viesti on hieman helpompi kuin Päikky. (Varhaiskasvattaja 11)

Päikyn ollessa virallinen viestintäkanava varhaiskasvatuksessa, käytetään esiopetuksessa Wilma-järjestelmää yhdessä perusopetuksen kanssa. Täydentävään varhaiskasvatukseen osallistuvat huoltajat käyttävät näin ollen molempia, sekä Päikkyä että Wilmaa. Ne huoltajat, joilla on lapsi vain esiopetuksessa, käyttävät vain Wilmaa.

Kunnassa on päätetty, että Wilma on se viestintäkanava esiopetuksessa. Eli se ehkä vähän saattaa haastaa perheitä, että me ollaan viestinnässämme monikanavaisia. Se haastaa henkilökuntaa ja perheitä, että niitä viestejä pitää lukea eri kanavista. (Johtaja 3)

Digitaalista osaamista tarvitaan myös viestitulvassa, joka voi hämmentää huoltajia. Päikyn kautta tiedotetaan akuuteista asioista, kuten tartuntataudeista tai äkillisistä liikennejärjestelyistä päiväkodilla, mutta myös viikko-ohjelmista. Digilukutaitoa ja tiedonetsinnän taitoja tarvitaan. Haastatteluissa mainittiin myös digitaalisten sovellusten ja laitteiden yhteensopivuus, sillä kunnassa tiedetään olevan asiakasperheitä, joiden taloudellinen tilanne ei mahdollista laitteita, jotka tukevat Päikyn käyttöä.

5.4 Digituen kehittäminen

Haastatteluista nousi paljon kehittämis ehdotuksia. Ehdotelmien mukaan parhaiten monikielisten maahanmuuttaneiden huoltajien Päikyn käyttöä edistäisivät digituen kehittäminen konkreettisesti avustamalla ja visuaalisten ohjeiden kautta.

5.4.1 Konkreettinen avustaminen

Lähes jokaisesta kymmenestä haastattelusta nousi esiin konkreettisen läsnä olevan ihmisen apu Päikyn käyttöön otossa. Vastaukset olivat selkeitä, huoltajan vierelle tarvitaan ihminen. Varhaiskasvattajat auttavat perheitä tällä hetkellä luonnollisissa tilanteissa arjessa, ulkona ja päiväkotien eteisissä, lasten tuonti- ja hakutilanteissa. Vaikkei yhteistä kieltä ole, niin huoltajan puhelinta yhdessä katsomalla päästään etenemään sovelluksen kanssa. Tämän onnistuminen edellyttää kuitenkin vahvan tunnistautumisen ohitusta ja sitä, että sovellus on auki ja käyttövalmiina. Kun Päikky on käyttövalmiina, on ylitetty iso kynnyksen ja huoltaja pääsee harjoittelemaan sovelluksen eri ominaisuuksia.

Avustavan ihmisen ja konkreettisen tuen määrittelystä nousi esiin eri vaihtoehtoja. Päiväkotien johtajat kokivat, ettei henkilöstöllä ole resursseja tai aikaa perehdyttää huoltajia Päikyyn arjen työn lomassa, ja pohtivat, voidaanko henkilöstölle laittaa lisää työtehtäviä.

On hirveän vaikea irrottautua ryhmästä perhettä auttamaan, sulla on paniikki lapsista tuolla, ja se työkaveri jää yksinään siihen pahimmassa tapauksessa, ja sitten siinä on sitä hirveätä hälinää ympärillä aamulla ja huoltajakaan ei välttämättä pysty keskittymään siihen. Pitäisi olla semmoinen joku ihminen, jonka kanssa se perhe voi sen vaikean ohjelman aloituksen käydä ihan rauhassa. (Johtaja 5)

Useassa haastattelussa tuotiin esiin vahvasti sitä, että Päikyn käytön opastaminen ei ole ohjeistettu ryhmässä työskentelevän henkilökunnan työtehtäväksi, sillä varhaiskasvattajan tehtävä on lapsen hoivan, kasvatuksen, hyvinvoinnin ja oppimisen tukeminen, ei digitaalisen tuen antaminen huoltajille.

Voiko se olla myös vähän tahtotilasta kiinni? Että onko joillain semmoista asennetta, että pitääkö mun nyt vielä tuotakin ruveta opettamaan. (Varhaiskasvattaja 7)

Konkreettista avustamista kuitenkin peräänkuulutettiin, ja oikeaa aikaa ja paikkaa Päikystä puhumiselle etsittiin. Varhaiskasvatustaipaleen alussa huoltajille tulee paljon uutta arkeen liittyvää, eikä Päikylle tahdo löytyä omaa aikaa. Myöhemmin käytävässä vasukeskustelussaakaan ei ole aikaa ohjata Päikyn käyttöä, sillä keskustelussa lapsen asiat ovat keskiössä, ja usein tulkin kanssa käytävät keskustelut ovat jo valmiiksi ajallisesti pitkiä. Kasvattajilla on pääosin halua auttaa omia tuttuja asiakasperheitä digitaalisen järjestelmän käytössä, mutta aika on rajallista.

Aikaa me tarvittaisiin, kun sitä aikaa olisi enemmän, niin olisi helpompaa ja joustavampaa. Pidän auttamista erittäin tärkeänä, koska se vaikuttaa meidän työhön. Näen, että pitää auttaa ja tukea siinä vaiheessa ja luoda semmoinen hyvä yhteys. Voin auttaa jotain muuta vanhempaa jossain muussa asiassa, mutta näitä perheitä haluan auttaa tässä asiassa, tällä tavalla. He ovat fiksuja ja älykkäitä, mutta heillä ei ole sitä vielä sitä kieltä hallussa, enemmänkin haluaisin auttaa. (Varhaiskasvattaja 10)

Useamman kerran ehdotettiin Päikkyä varten erillistä ajan varaamista, muutama kuukausi lapsen hoidon aloittamisen jälkeen, kun arki on asettunut ja päiväkodin rutiinit ovat tulleet huoltajille tutuiksi.

Vaikka että ”Pitäisikö meidän nyt ottaa se Päikky käyttöön, että nyt te olette jo olut tovin täällä hoidossa ja hommat ja arkirutiinit meillä rullaa, että ennen kun alkaa koulu ja sitä kautta tulee Wilma, niin olisiko nyt helppo ja turvallinen meidän kanssa opetella Päikyn käyttöä?”. (Varhaiskasvattaja 9)

Suurin kysymys on Päikyn Päiväkoti- ja Huoltaja-näkymien erilaisuus. Jotta varhaiskasvattajat voisivat auttaa huoltajia, esitettiin kaikissa kymmenessä haastattelussa toive huoltajien Päikky-näkymän näkemiseen, sekä päiväkotien johtajien että varhaiskasvattajien osalta.

Kyllähän se yhdenvertaisuutta tukevaa olisi, että jotta me pystyttäisiin tästä hetkestä lähtien tukemaan kaikkia Päikyn käyttäjiä, niin meidän tarvitsee edes nähdä se huoltajan näkymä. (Johtaja 7)

Kun Päikky tuli ensimmäistä kertaa Nurmijärvelle, järjestettiin Päikyn käyttöä varten koulutuksia, mutta Päikky on päivittynyt ja muuttunut vuosien varrella, ja myös paljon uusia työntekijöitä on tullut kuntaan tämän jälkeen. Tavallista vaikuttaa olevan, että henkilökunnasta ne, joilla on omien varhaiskasvatusikäisten kautta Päikky käytössä, osaavat auttaa perheitä. Ryhmissä työskentelevät varhaiskasvattajat kertoivat, etteivät ole saaneet Päikky-koulutusta Nurmijärvellä, ja jos he eivät olisi käyttäneet Päikkyä omalla lapsellaan, eivät osaisi perheitä auttaa. Näiden Päikkyä tuntevien työntekijöiden puoleen käännyttiin usein, kun huoltajat kaipasivat apua Päikyn käytössä, ja työntekijät saattavat ottaa rinnalle oman lapsensa Päikky-näkymän, jotta huoltajan kanssa päästään etenemään sovelluksessa.

Mikä on vanhemman näkymä Päikystä? Koska mäkin kun mietin, niin [...]lla on ja [...]lla on, kenelläkään muulla ei ole päiväkoti-ikäisiä lapsia, niin ei se ole meille selkeä se vanhemman näkymä. (Varhaiskasvattaja 2)

Huoltaja-näkymää toivottiin myös demoversioina päiväkotiin, mutta ymmärrettiin myös, että se saattaa olla itse Päikky-Abilita-järjestelmän puute, eikä siis näin ollen mahdollinen. Konkreettinen vierituki ja toive Huoltaja-näkymästä olivat lukumäärällisesti eniten mainittuja kehittämisehdotuksia, mutta haastateltavat tuottivat lukuisia muitakin luovia lisäehdotuksia Päikyn käytön edistämiseksi, kuten vanhempainiltoja, päiväkoteihin jalkautuvaa Päikyn opastajaa, Teams-tilaisuuksia tai Päikyn opastustilaisuuksia, jotka palvelisivat myös suomenkielisiä huoltajia.

Sinne iltaan voisi tulla myös ne suomenkieliset, jotka kokee ongelmalliseksi Päikyn. Vaikka joka taajamassa olisi tällainen ilta. Ei sen tarvitse kestää kun puoli tuntia, että siellä käydään sitä läpi. Meidän pitäisi yhdenvertaisuus ja tasa-arvo taata, tällaisilla keinoilla me ollaan tarjottu se mahdollisuus, jolloin me ollaan huomioitu se yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ja sen mahdollinen toteutuminen. Vastuu on aina siellä vastapuolella ottaa koppia. Tärkeintä on meidän teot, että me edes yritetään edistää asioita. (Johtaja 6)

Varhaiskasvatuksen palveluohjaus on yleensä huoltajien ensimmäinen kontakti varhaiskasvatukseen hakeutuessa. Palvelutoiminnan suunnittelijoiden kanssa huoltajat pohtia perheelle sopivaa vaihtoehtoa jo ennen sähköisen varhaiskasvatushakemuksen jättämistä. Palveluohjauksen osuuden lisäämistä ehdotettiin useasti kehittämisehdotuksena. Päikyn lisäksi palveluohjauksen ehdotettiin antavan tarkempaa perustietoa suomalaisesta varhaiskasvatusmaailmasta.

Kun perhe on yhteydessä tuonne palveluohjaukseen millä kielellä vaan, niin siellä olisi joku, että ok, tätä perhe tulee tarvitsemaan enemmän apua ja tukea Päikkyyän ja meidän peruskuvioihin. Paneutuisin siihen. (Johtaja 2)

Yhteistyötä varhaiskasvatuksen palveluohjauksen ja Nurmijärven kotoutumispalveluiden kanssa ehdotettiin myös kehitettävään lisää. Kun kunta vastaanottaa pakolaisia, joilla on varhaiskasvatusikäisiä lapsia, voisi kotoutumispalvelut tukea huoltajia muiden asioiden lisäksi myös Päikyn käytössä.

Kotoutumisohjaajan kanssa sovittu, että käy Päikyn läpi, mutta hoitoaika merkintöjä ei tule sinne, voi olla että he lukee tiedotteen, ei vastaa siihen. Se on satunnaisista käyttöä, vaikka osaisikin. (Varhaiskasvattaja 6)

Päikyn käytössä avustamista tapahtuukin jonkun verran, mutta kannattelua tarvittaisiin myöhemmin alun jälkeenkin.

5.4.2 Visuaaliset ohjeet

Visuaaliset ohjeet ja kuvallinen tuki on varhaiskasvatuksen arjessa tuttu ja hyväksi havaittu työtä tukeva menetelmä, jota käytetään lapsiryhmissä kaikkien lasten toimintaa ja ennakkointia tukevana menetelmänä. Luontevasti haastateltavat esittivät huoltajien tueksi myös visuaalisia ohjeita, kuten videoita ja kuvallisia käyttöohjeita. Kuvallinen visuaalinen ohje tukisi kaikkia, myös suomenkielisiä huoltajia.

Kuvalliset ohjeet ei ole kielestä kiinni. Pelkästään kieliä on miljoonia erilaisia, että ei vaan kapasiteetti riitä siihen, että meillä on niin monella eri kielellä ohjeet. (Johtaja 6)

Kuvallinen ohje palvelisi kaikkia, sekä työntekijöitä että huoltajia kielestä riippumatta. Visuaalisena tukena myös videota ehdotettiin kehittämisehdotuksena lähes kaikissa haastatelluissa. Video voisi olla suomen kielellä, englannin kielellä tai vaikka ilman kieltä, pelkkänä helposti saavutettavana videona.

Kunnan nettisivuilta löytyisi videoklippini, johon sä voit palata. Koska sitten kun kaikki aloittaa eri tahdissa, joku voi aloittaa maaliskuussa ja syksyllä aloittaa useampi, että siitä tulisi semmoinen rutiinineuvo. (Varhaiskasvattaja 9)

Videon puolesta puhuisi myös se, että sen voisi katsoa milloin tahansa, ja siihen voisi aina palata tarvittaessa. Varhaiskasvatuksen monikielisiä työntekijöitä myös ehdotettiin hyödynnettävän videoiden tekemisessä.

5.5 Kielitietoiset toimintatavat

Neljäntenä pääluokkana aineistosta nousi kielitietoiset toimintatavat. Työntekijät hyödyntävät monipuolisia kielitietoisia käytäntöjä sekä Päikyn sijasta, rinnalla että kaikissa arjen asioissa huoltajien osallisuutta tukemassa. Ryhmissä tunnistetaan huoltajien kielet, henkilökunnan omat kielitaidot ja erilaiset muut keinot, joita hyödynnetään tukemaan yhteistä ymmärrystä. Varhaiskasvatuksen työntekijät muokkaavat keinoja vuorovaikutustilanteisiin sopiviksi. Saavutettava ja ymmärrettävä kieli ja molemminpuolinen yhteinen ymmärrys koetaan tärkeäksi, ja huoltajia halutaan auttaa. Inhimillisyyttä ja kohtaamista pidetään tärkeänä.

Oli Päikky tai ei, niin vanhemmalla olisi kuitenkin tunne, että sillä on merkitystä mitä hän pystyy viestittämään ja kertomaan lapsestaan. (Varhaiskasvattaja 12)

Viestinnästä pidetään huolta monipuolisin keinoin. Tiedon antamisen ja yhteisen ymmärryksen löytymisen tärkeys kuuluu vahvana viestinä aineistossa, vaikka se vie aikaa ja vaatii enemmän työtä.

5.5.1 Monipuoliset viestintäkeinot

Non-verbaalinen viestintä on merkittävä osa viestintää, silloin kun yhteistä kieltä ei ole vielä löytynyt. Ilmeitä, eleitä ja kuvallista tukea käytetään huoltajien kanssa vuorovaikutuksen tukena, kun halutaan poistaa ymmärtämisen esteitä. Sanaton viestintä ei aina ole helppoa, sillä sen koetaan olevan myös tulkinnanvaraista ja joskus riittämätöntä.

Kuvilla, ilmeillä, eleillä. On muutamia perheitä, joiden kanssa on hieman haastava tulla juttuun, kun sitä yhteistä kieltä ei ole vielä löytynyt. (Varhaiskasvattaja 10)

Kirjallista viestintää käytetään tukemaan sanallista viestintää, ja vaikka kirjoitetut tai tulostetut viestit ovat pääosin suomenkielisiä, voivat huoltajat palata kirjoitettuun viestiin myöhemmin. Kirjallinen viesti toimii myös muistin tukena. Kirjallisina tiedottamisen keinoina mainittiin käsin kirjoitetut viestit, viesti- ja reissuvihot ja tiedotteiden tulostaminen, ja näiden koettiin toimivan osallisuuden ja ymmärtämisen tukena.

Alun perin vaan sovittiin suoraan, että käytetään paperitiedotteita silloin kun he aloitti. Juttelemalla, eleillä, lippulappusilla tai jollain viesteillä tai Google kääntäjällä, että kyllä me jotenkin selvitetään asiat. (Varhaiskasvattaja 5)

Haastatellut varhaiskasvattajat kuvasivat monipuolisia keinoja ymmärtämisen ja osallisuuden esteiden poistamiseksi. Huoltajille tulostetaan paperisia tiedotteita ja avataan henkilökohtaisesti ja yksityiskohtaisemmin tiedotteiden sisältöjä ja tärkeitä päivämääriä.

Aina annan paperisen version S2-lapsille. Ryhmässä ollaan eri mieltä, mutta olen kokenut sen hyväksi. Saatan sanoa, että tässä on tämmöinen, taas paljon tekstiä, mutta tässä on pari tämmöistä päivämäärää, kannattaa laittaa jo valmiiksi muistiin. (Varhaiskasvattaja 10)

Vaikka tiedotteiden kielenä on suomi, tulostetut ja kirjoitetut viestit tukevat viestin ymmärrystä ja korostavan asian tärkeyttä. Sähköisenä versiona suomen kielellä laaditaan myös lapsen varhaiskasvatussuunnitelma yhteistyössä huoltajien kanssa, ja vasuun kirjataan tavoitteet pedagogiselle toiminnalle. Mikäli perheet eivät käytä tai pääse lukemaan tai kommentoimaan Päikyn Vasu-alustan kautta lapsen kirjattua sähköistä varhaiskasvatussuunnitelmaa, se voidaan tulostaa perheelle.

Heille saa tulostettua vasun paperiversiona, sitten se ainakin tavoittaa heidät, että jos mietitään, että varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti toimitaan myös lapsen tasolla. (Johtaja 1)

Yleistä viestintää ja tiedottamista ei jätetä pelkästään digitaalisen sovelluksen varaan, vaan koko ryhmää koskevia ilmoituksia saatetaan laittaa esille myös ryhmien oviin tai ilmoitustauluille, sillä näiden tiedetään olevan hyödyllisiä ja toimivan muistin tukena kaikille huoltajille. Näistä mainittiin muun muassa retket.

Vaikka englannin kieltä käytetään jonkin verran lingua francana eli erikielisten yhteisenä tukikielenä, ei sen puhuminen tai osaaminen ole itsestäänselvyys kaikille huoltajille tai työntekijöille. Erilaisten valmiiden kuvakollaasien tai päivän aikana otettujen valokuvien kautta saadaan viestitettyä lapsen varhaiskasvatuspäivän kuulumisia huoltajille, jos muuta yhteistä kieltä ei tilanteessa ole.

Yhteisymmärrys ja tiedon antaminen on meille tärkeitä, meidän henkilökunnasta moni sanoo, että mä oon englannissa tosi surkea, mutta kaikki yrittää kuitenkin viestiä siitä päivästä ja sitten vaikka elekieltä ja kuvatukea otetaan mukaan. (Varhaiskasvattaja 5)

Osa kasvattajista koki, että monikieliset huoltajat saavat hyvin tietoa oman lapsen päivästä, joissain tapauksissa jopa paremmin kuin suomenkieliset huoltajat, sillä monikielisten huoltajien tiedonsaanti halutaan varmistaa. Erilaisia digitaalisia sovelluksia osataan myös hyödyntää monipuolisesti tiedottamisessa, asiakokonaisuuksien tai yksittäisten termien käännoksissä. Vaikka ilmaisten käännohjelmien heikkoudet ja virheelliset käännökset tunnustetaan, ovat käännohjelmät kehittyneet ja niihin osataan valita käännettäväksi yksinkertaisia ja selkeitä lauseita, asiakokonaisuuksia tai yksittäisiä sanoja.

WhatsApp-viestit on ollut toimiva ratkaisu, koska Google Translate kyllä toimii. (Varhaiskasvattaja 9)

Osa varhaiskasvattajista kirjoittaa WhatsApp-viestejä suomeksi perheille, jotka kääntävät nämä omalle kielelleen esimerkiksi maksuttoman Google Kääntäjä-sovelluksen kautta. Lasten tuonti- ja hakutilanteissa osa työntekijöistä käyttää aktiivisesti Google Kääntäjän keskustelu-, kirjoitus- tai valokuvakäännös-ominaisuuksia. Usein huoltaja käyttää kääntäjäohjelman puhe-ominaisuutta nauhoittamalla puhetta, jonka varhaiskasvattaja pystyy lukemaan ruudulta suomeksi, tai toisinpäin. Käännösohjelmien valokuvakäännösten kautta huoltajille voidaan myös näyttää ruudun kautta käännettäviä tekstejä.

5.5.2 Ymmärrettävä kieli

Selkeää ja yksinkertaista ilmaisua käytetään arjen kohtaamisissa varhaiskasvattajien ja huoltajien välillä. Varhaiskasvattajat välttävät tarvittaessa vaikeita lauserakenteita ja termejä, jotta viesti tavoittaa huoltajan ja yhteinen ymmärrys syntyy. Huoltajia kannustetaan harjoittelemaan kehittyvää suomen kielen taitoaan antamalla mahdollisuuksia käyttää suomea, mutta virallisemmat asiat voivat olla vaikeampaa, sanastoltaan liian vaativaa kieltä paikallista kieltä vielä harjoittelevalla. Vaikka arjen tilanteet olisivat selkeitä, voivat Päikyn tiedotteet ja kyselyt haastaa huoltajia.

Siinä kun keskustelee, niin on pystynyt käyttämään sitä selkokieltä, mutta monesti ne on vaikeaa suomea ne kyselyt, niin sitten ei sen takia niitä ymmärretä. (Varhaiskasvattaja 6)

Omia kielitaitoja käytetään, pääasiassa englantia, joka toimii lingua francana, olematta kummankaan puhujan vahvin kieli. Englannin kieleen vaihdetaan suomen kielen ollessa liian haastavaa, ja sillä tehdään myös varhaiskasvatuksen arkea ymmärrettäväksi uudelle asiakasperheelle. Kun huoltaja saa itse ymmärrettävää tietoa varhaiskasvatuksesta, voi hän tukea lapsensa varhaiskasvatuspäiviä kertomalla samat asiat lapselleen omalla kotikielellään.

Kun toimintakausi alkoi, niin yritin kääntää meidän päiväjärjestyksen englanniksi, että he pystyisi ymmärtämään mitä täällä tapahtuu, ja mitkä on semmoiset tärkeät toimintatavat täällä. (Varhaiskasvattaja 5)

Usein ryhmässä on yksi tai kaksi työntekijää, joilta englannin kielen taito sujuu arjen kohtaamisissa, ja heidän osaamistaan hyödynnetään. Ryhmissä on saatettu sopia, että englannin kielen taitoinen kasvattaja kertoo tarkemmin kuulumiset perheelle säännöllisesti, ja muut kertovat suppeammin suomeksi. Työntekijät myös keräävät englannin sanastoa itselleen ylös, jotta voivat kertoa omalle kielitaidolleen vieraammista aihepiireistä englanniksi. Haastateltavat nostivat esiin huomioita, että vaikka kokevat oman englannin kielen taitonsa hyväksi, ei oma kielitaito kuitenkaan kata englanniksi varhaiskasvatuksen terminologiaa. Kirjoitettua englannin taitoa hyödynnetään myös.

Yhden perheen kanssa aina silloin tällöin kirjoittelin heille englanniksi Päikkyyn viestiä, kuulumisia, ettei hakutilanteessa vieraan ryhmän aikuisen tarvitsisi sitten enempiä avata meidän arkea sinä päivänä. (Varhaiskasvattaja 3)

Ennen varhaiskasvatussuunnitelma-keskustelua huoltajille lähetetään etukäteiskysely, jonka kautta huoltaja pääsee etukäteen valmistautumaan keskusteluun, kirjaamalla lapsensa vahvuuksia, haasteita ja toiveita varhaiskasvatukselle ja esiopetukselle. Varhaiskasvattajat kokivat, että sähköinen kysely jää monikielisiltä maahanmuuttaneilta huoltajilta usein täyttämättä. Osa haastatelluista kertoi hyvänä käytäntönä, että etukäteiskysely saatetaan tulostaa perheille, jossa englannin taitoa hyödynnetään molemmin puolin.

Osalle perheille kenellä suomen kielen taitotasoa ei ole niin hyvä, oon antanut A4, missä on ne samat kysymykset. Se ainakin toimi, sain monipuoliset vastaukset englanniksi. He vastaavat lyhyemmällä lauseilla, kuin suomen kieltä puhuvat, mutta on myöskin perheitä, vaikka kysymykset siellä on suomeksi, niin vastaavat englanniksi ihan pitkästikin, mutta siinä on sitten haasteena se, kun ei oma englannin kielen taitotasoa ole valtavan hyvä. Sitten kun sitä lähtee suomentamaan sieltä, niin siinä menee aikaa, että vanhempi varmasti tulee ymmärretyksi oikein. (Varhaiskasvattaja 12)

Huomionarvoisena huomiona haastateltavat nostivat esiin sen, että kaikki huoltajat eivät osaa englantia. Englannin kielen taito ei ole kaikkien huoltajien lähtömaissa yhtä yleistä kuin Suomessa. Haastateltavat kertoivat osaavansa hyödyntävää myös henkilökunnan muita kielitaitoja.

Meillä on ollut tässä ihan mahtavaa, kun meillä on ollut nyt saman kielinen työntekijä, ja ollaan voitu häntä käyttää apuna. Ja meillä on se rikkaus, että meillä on monikielisiä kasvattajia, [...]n toinen äidinkieli on [...], ja meillä on perhe, jossa on [...]n kielinen isä, niin on mahtavaa, miten [...] on pystynyt vasuja käymään kaksikielisesti. (Johtaja 3)

Monikieliset työntekijät koetaan merkityksellisiksi monikielistyvässä varhaiskasvatuksessa. Monikielisten työntekijöiden osaamista osataan hyödyntää sekä huoltajien että lasten kanssa, mutta osa haastelluista koki, että kielitaito-osaamista voisi hyödyntää enemmänkin. Monikielisiä työntekijöitä hyödynnetään myös yli ryhmä- ja työtehtävärajojen, mutta pääasiassa oman ryhmän huoltajien kanssa. ”Suomessa kun ollaan, niin puhutaan vain suomea” -ajattelusta heräsi haastatteluissa keskustelua, ja sen todettiin olevan mennyttä aikaa.

Sitä näkökulmaa on ollut kahdenlaista tässä elämän aikana, että ajatellaan että perheelle puhutaan vain suomea, ja sitten on taas niitä, jotka ajattelee, että puhutaan kotikieltäkin heille, että he ymmärtää ja saa myös tietoa lapsensa päivästä. Mun näkemys on se, että yritetään tuottaa perheelle semmoista tietoa, että mitä he ymmärtää, ja näin he myös oikeasti saa kuulla lapsensa kuulumisia. (Varhaiskasvattaja 5)

Omien kielitaitojen lisäksi varhaiskasvattajien käytössä on monipuolinen valikoima tulkkauspalveluita, etukäteen varattavia läsnäolo-, puhelin- ja hybriditulkkauksia tai nopeasti mobiililaitteeseen saatavia maksullisia pikatulkkaussovelluksia, joiden kanssa kasvattajat voivat käydä keskustelua huoltajien kanssa omalla vahvimmalla kielellään.

Tänä vuonna on paljon jouduttu käyttää tulkkiapua, ihan pikatulkkausta ja sitten keskusteluihin on varattu etukäteen. Kyllä tulkit on isossa roolissa. (Johtaja 5)

Pikatulkkausta käytetään arjen tukena selvitetessä esimerkiksi Päikyssä olevista tiedotteista kertomisessa tai kyselyihin vastaamisessa, sekä pulmalliseksi koetuissa aiheissa, kuten lapsen kehitykseen liittyvistä huolista puhuttaessa. Vasu-keskusteluihin tulkit varataan hyvissä ajoin etukäteen, joko puhelimen kautta etätulkkauksena tai tulkin ollessa läsnä tapaamisessa.

Haastateltavat kokivat, että huoltajat eivät välttämättä halua tulkkia keskusteluihin, ja tämä koetaan usein ongelmalliseksi. Keskustelua käytiin siitä, että on myös työntekijän oikeus saada tulkki paikalle, jotta työntekijä voi luottaa keskustelun olevan varmasti huoltajalle ymmärrettävää. Useampi haastateltava kertoi kokemuksia vasukeskusteluista, joihin tulkkia ei ollut otettu mukaan. Huoltajat osoittivat ymmärtäneensä asian, mutta lopulta paljastui, että he eivät olleet kunnolla ymmärtäneet keskustelun sisältöä. Huoltajien koetaan olevan ylpeitä suomen kielen taidostaan, mutta aihepiirinä varhaiskasvatuksen sisällöt, lapsen kehityksen huoleen tai tukeen liittyvät hallinnolliset asiat voivat olla huoltajalle sanastoltaan vieraita.

Jos tulkki osallistuu varhaiskasvatuskeskustelutilaisuuteen, käydään yhdessä sovitut kirjaukset usein läpi tulkin kanssa itse keskustelutilaisuudessa. Näin varmistetaan, että vanhemmat ymmärtävät ja ovat osallisia ja tietoisia mitä oman lapsen vasuun on kirjattu, sillä lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on kuitenkin virallinen ja lakisäätöinen pedagoginen asiakirja.

Kun kuuntelee opettajien puheita, niin siinä vasu-keskustelussa tarpeen vaatiessa on tulkin kanssa käyty läpi, että mitä sinne vasuun on kirjoitettu. Se on keino, kun ne ei käy sitä Päikyistä lukemassa. (Johtaja 2)

Huoltajien vielä harjoitellessa paikallista kieltä, perheen suomea osaavia jäseniä, lapsia tai tuttavien hyödynnetään tulkkeina tai viestin välittämisessä. Työntekijät tunnistavat hyvin, että sisarusten ja tuttavien käyttämistä tulkkeina hyödynnetään vain arjen asioissa, kuten päiväkodissa tarvittaviin välineisiin tai varusteisiin.

Joissain perheissä on käytetty sitä, että jos perheessä on koululaisia, joiden suomen kieli sen verran hallinnassa, että on voinut niitä käyttää tulkkauksessa. Mutta silloin kyse on arkipäiväisistä asioista, että kurahousut tarvitsisi, täytyy aina muistaa se, että sisarusta ei voi haastaviin asioihin ottaa tulkiksi. (Varhaiskasvattaja 9)

Vastauksissa kuului myös jonkin verran loma-aikoihin liittyvien kyselyiden käymistä läpi perheen suomea osaavien vanhempien sisarusten kautta. Koska perheet eivät vastaa lomakyselyihin Päikyn kautta, saatetaan vanhempia sisaruksia käyttää apuna, kun tarkistetaan koulujen loma-aikaan liittyvää hoidontarvetta. Työntekijät kertovat perheiden itse hyödyntävän omia tuttaviaan ja sukulaisiaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tai tiedotteiden kääntämisen kanssa.

Yksi perhe itse käännättää vasun tekstit omalle kotikielelle tuttavan kanssa. Joku auttaa heitä siinä, heillä on semmoinen yhteisö, joku yläastelainen nuorukainen, joka osaa hyvin jo suomen, niin saattavat pyytää, että tuuppa käymään kylässä että päiväkodilta tuli viestiä, niin tule meille kääntää. Se on kätevä keino ja välillä on ollut hakiessa mukanaikin tulkkina, se on joku tuttava perhe. (Varhaiskasvattaja 3)

Monipuolisia keinoja käytetään, kun ymmärrystä tavoitellaan. Haastateltavat kehittäisivät huoltajien osallisuutta Päikyssä kielen keinoin. Päikyn käyttöönottoon on jo tarjolla englanninkieliset ohjeet, mutta kaikista haastatteluista ehdotettiin kielivalikoiman lisäämistä, sillä englannin kieli ei auta kaikkia huoltajia.

Kyllä englantia, viro ja venäjä on vähimmäisvaatimukset millä pitäisi olla ne Päikky-ohjeet käännettynä, oon hämmästynyt, jos ei niitä löydy. (Varhaiskasvattaja 4)

Keskustelua käytiin myös siitä, onko toiminnanohjausjärjestelmän kehittäjän valikoimissa valmiiksi eri kielisiä käännöksiä, vai jäävätkö käännöstoimet ja -kustannukset aina palvelua käyttävien organisaatioiden harteille. Tarvittaviksi kieliksi englannin lisäksi ehdotettiin kaikissa haastatteluissa viroa ja venäjää, lisäksi ukrainaa ja arabiaa, mutta yksittäisiä kieliä toivottiin myös, kuten kurdia, turkkia ja thain kieltä.

Toivoisin, että ohjeet olisi useammalla kielellä, että me voitaisiin tehdä myös sitä, että vaikka ne on kunnan sivuilla, me voitaisiin tulostaa ne itsellemme ja sitten siinä vaiheessa kun vanhempi ajattelee sitä Päikyn käyttöä, niin me voidaan antaa ne ohjeet myös täällä. Mulla olisi sellainen lista tyyliin, että tässä näillä kielillä, me katsotaan löytyisikö tästä joku heille. Tarvitaan ukraina ja venäjä, viro ja englantia tietysti ja kurdi. (Johtaja 4)

Ohjeiden kääntämisen lisäksi esitettiin toivetta, että huoltajat saisivat ymmärrettävällä tavalla tiedon siitä, miksi Päikkyä toivotaan käytettävän aktiivisesti. Idea Päikystä ja sen käytön tärkeydestä koetaan jäävän huoltajille epäselväksi.

Voisiko se perusohjeistus ja se Päikyn idea, niin voisiko sitä kääntää useammalle kielelle esimerkiksi niille kielille, mitä nyt kunnassa on? Ja siihen voisi kirjoittaa sen, että miksi se on tärkeää käyttää sitä palvelua. (Varhaiskasvattaja 5)

Vaikka kokemukset ja kehittämis ehdotukset Päikyyn liittyen toimivat haastatteluiden keskiössä, merkityksellistä haastateltaville oli kertoa toiveita myös muun materiaalin kääntämisestä eri kielille. Oman kielisen ja monikielisen materiaalin koetaan tukevan huoltajien omaa toimintaa suomen kielen ollessa vielä kehittymässä. Toivottuja käännöksiä olivat varhaiskasvatuksen hallinnon lähettämät loma-aikoihin liittyvät kyselyt tai lomakkeet, joilla huoltaja voi hakea lapselle siirtotoivetta toiseen päiväkotiin. Myös ruokapalveluiden erityisruokavaliolomakkeen suomenkielisyys koetaan haastavaksi, ja perheitä autetaan lomakkeiden täyttämässä.

Perheitä autetaan tämmöisissä hallinnollisissa asioissa. Tiettyjä lomakkeita, vaikka siirtotoiveet tai erityisruokavalioilmoitukset ja muut, mitkä on hankalia, voi kun ne olisi omilla kielellä. Ja kun kunta ottaa jostain pakolaisia, niin sitten tietää, että mitä kieliä on tässä kunnassa nyt tarvitaan, niin sille asialle voisi tehdä etukäteen jotain. Kieliä on niin paljon, että kun kuntaan tulee tieto, että mistä pakolaisia tulee, on kaikki statistiikat siitä paljonko kunnassa on minkäkin kielisiä ja mitä kieltä puhuvia, niin siitä jo näkee, että mitä käännöksiä tarvitaan. (Varhaiskasvattaja 6)

Osalla haastateltavista oli työkokemusta eri kaupungeista ja kunnista, ja he kertoivat näissä kaupungeissa käytössä olevista erilaisista varhaiskasvatusmateriaalien käännöksistä, joista on

paljon hyötyä monikielisille perheille. Oman kielisen materiaalin koetaan auttavan huoltajia. Haastateltavat ehdottivat, että jotta ei oltaisi vain suomen kielen varassa, kunnassa tulisi jatkuvasti tarkastella mitä kieliä kunnassa on. Eri kielisten käännösten tarpeita voisi haastateltavien mukaan tarkastella kunnan tilastoista ja yhteistyössä kotoutumispalveluiden kanssa.

5.6 Kotoutumisen edistäminen

Aineiston viides pääluokka on kotoutumisen edistäminen. Opinnäytetyöhön haastellut varhaiskasvattajat ja päiväkodin johtajat tekevät joko tiedostamattaan tai tiedostaen kotoutumista edistävää työtä, sillä jokainen kohtaaminen on kotoutujalle merkityksellinen.

Avoimuutta ja avarakatseisuutta. Kohtaan kunnioittavasti, olen kiinnostunut. Kaitteille sama, kantasuomalaisillekin. (Varhaiskasvattaja 9)

Haastateltavien kerronnasta kuului kunnioittavan ja luottamusta rakentavan yhteistyön tärkeyden merkitys. Jotta lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi, kehitys ja oppiminen voidaan huomioida, kiinnostus ja molemmin puoleinen kuuleminen ovat merkityksellisiä kohtaamisissa.

5.6.1 Kulttuurisen osaamisen kehittyminen

Haastatellut nostivat esiin kulttuuriin liittyviä tekijöitä, jotka puhuttavat varhaiskasvatuksen arjessa. Perheiden taustojen huomioimista pidetään tärkeänä, sillä ammatillisia, avoimia ja kunnioittavia kohtaamisia pidetään arvossa.

Tärkeintä on keskustella jokaisen vanhemman kanssa siitä, mikä on heidän kotikieli, heidän kulttuurilliset erot suomalaisiin verrattuna, ja jos he haluaa puhua siitä omasta maastaan, lähtökohdista ja -paikastaan mistä on lähtenyt, niin mielellään keskustellaan, se tuo lisää ymmärrystä perheelle ja lapsille. (Varhaiskasvattaja 10)

Nurmijärvellä maahanmuuttaneita on ollut pääkaupunkiseutuun nähden vähän, ja useat haastateltavat kokivat, että moninaisten huoltajien kanssa työskentely on toisille työntekijöille vielä vierasta, ja kohtaamiset ja asioiden hoitamisesta saatetaan ohjata sille työntekijälle, jolla koetaan olevan kielitaitoa tai rohkeutta ottaa puheeksi haastavampia asioita.

Uusia asioita pidetään helposti pelottavina, tuntuu että ihmiset jännittää niitä uusia asioita sen takia, kun täällä ei ole ollut maahanmuuttoa hirveästi. Nämä on yksittäisiä perheitä missä on isot kulttuurierot. Vaikka virolaisia on jonkun verran niin me ollaan kuitenkin suhteellisen lähellä toisiamme kulttuurillisesti, ne ei ole niin näkyviä ne erot. (Varhaiskasvattaja 9)

Virosta muuttaneiden perheiden kanssa tunnistetaan enemmän yhtäläisyyksiä muun muassa tavoissa suhtautua asioihin. Kun moninaiset eri kulttuuriset viitekehykset kohtaavat arjessa, syntyy herkästi väärinymmärryksiä. Useampi vastaaja nosti esiin aikaan ja täsmällisyyteen liittyviä aiheita, jotka koetaan haasteeksi arjessa. Omaan ja vieraampiin kulttuureihin ja

taustoihin liittyvien piirteiden ja arvojen tiedostaminen ja tunnistaminen puhututti haastatelluissa.

Mä en tiedä onko kaikissa kulttuureissa tällainen niin huippu tärkeää, että haetaan puolelta vai 15 vaille. Mutta meille se on tärkeä tieto. (Varhaiskasvattaja 2)

Moni haastateltava koki, että aikaan liittyvät sopimukset ja sitoumukset eivät ole kaikille huoltajille tärkeitä. Aikakäsityksestä keskusteltiin myös toisesta näkökulmasta, sillä osa haastatelluista koki, että maahanmuuttaneet huoltajat sitoutuvat hyvin suunniteltuihin hoitoaikoihin ja sovittuihin asioihin.

Muualta muuttaneet suhtautuu hyvin siihen, että se on tärkeä tieto meille, että he on tosi pahoillaan jos he myöhästyy vaikka 10 minuuttia siitä mitä he on ilmoittanut. Jos he pääsee siihen pisteeseen, että he ilmoittaa meille hoitoajat, niin he sitoutuu niihin hoitoaikoihin ihan eri tavalla. (Varhaiskasvattaja 11)

Useassa haastattelussa nousi esiin sukupuoleen liittyvät kohtaamiset, koetaan, että miehen ja naistyöntekijän fyysinen läheisyys asiakkaan puhelimen äärellä tai Päikyn käyttöön avun pyytäminen koetaan joko ylpeyden menettämiseksi, kiusalliseksi tai muuten vaikeaksi.

Varmaan kulttuurillista eroa on, että miehet ei pysty naiselta pyytämään apua, vaikka Päikkyyn. Oli kovan työn takana siltä isältä, että hän pyysi apua, että voitiin katsoa. Siinä on iso kynnyks siinä avun pyytämisessä. Se onnistui sitten, kun hän otti apua vastaan. Mutta tämän jälkeen perheellä on Päikky käytössä kaikilla ominaisuuksilla. (Varhaiskasvattaja 7)

Sekä päiväkodin johtajat että varhaiskasvattajat keskustelivat kulttuurisen osaamisen, kulttuuritietoisuuden ja -sensitiivisyyden sekä kulttuurisen moninaisuuden koulutustarpeen teemoista, sillä Nurmijärvi on pitkään ollut hyvin homogeeninen väestöltään. Osa haastatelluista kertoi, että haasteellisimmiksi koetaan ne kohtaamiset perheiden kanssa, joiden kanssa koetaan erojen olevan suurimpia.

Kunnan sisällä näkyy vahvasti se, että ei kasvattajilla ole sellaista kokemusta ja ymmärrystä kaksikielisyydestä tai maahanmuuttajataustaisuudesta. Vahvasti ajatellaan, että tällainen on työn päälle tulevaa, mutta nämä määrät kasvaa koko ajan, ja olen tässä vuosien saatossa nähnyt paljon kipuilua, että miten toimitaan näissä tapauksissa. Ei ymmärretä niitä kulttuurieroja siellä taustalla, että minkä takia joku toimii näin, ja pahoitetaan mieltä, kun vanhemmat toimii tietyllä tavalla. (Johtaja 6)

Osa haastatelluista koki kohtaamiset luontaisina perheiden kanssa, ja asiakkaat tunnistetaankin pääosin yksilöinä, ei oletuksilla. Haastatteluihin osallistuneet sanoittivat työkavereiden ja kollegoiden kokevan kipuilua kulttuuristen olettamusten ja stereotyyppien mukaisesti, ja kulttuuritietoisuuden teemoista toivottiin lisää tietoa.

5.6.2 Kotoutumisen kaksisuuntaisuus

Varhaiskasvattajat ja päiväkotien johtajat kohtaavat maahanmuuttaneita huoltajia erilaisissa yhteyksissä. Luonnollisissa kohtaamisissa huoltajille kerrotaan uuden yhteiskunnan palveluista, järjestelmistä ja lapsen koulupolusta huomioiden perheiden erilaiset lähtökohdat. Haastatteluihin osallistuneet varhaiskasvattajat ja päiväkotien johtajat tunnistivat huoltajien kotoutumiseen liittyviä kaksisuuntaisia elementtejä, kuten sopeutumisen uuteen yhteiskuntaan oman kielensä, tapansa ja kulttuurisen identiteettinsä säilyttämällä. Vaikka haastatteluihin osallistuneet tunnistivat kotoutumisen kaksisuuntaisuuden, he kokevat, että kaikki eivät välttämättä ole tietoisia siitä.

Osa ajattelee, että kun kerran Suomessa ovat, niin näiden meidän sääntöjen mukaan pitää elää. Mutta ei se mene niin, toki heillä on se oma kulttuuri ja kulttuurinen identiteetti siellä, vaikka he ovat Suomeen tulleet, mutta siitä huolimatta voi olla voimakkaasti rajoittavia tekijöitä, ja tällaisista ei ole ihmisillä tietoutta. Ei he välttämättä työn ohessa itse lähde sitä selvittämään, vaan odotetaan että se jostain muualta tulee. Voin huomata tässä kaksi ääripäätä, toinen on sellainen, että mä haluan tietää ja haluan ymmärtää, että miksi te toimitte näin tai näin. (Varhaiskasvattaja 8)

Kulttuurisen moninaisuuden tai perheiden kulttuuristen tapojen ja juhlien puheeksi ottamista ei koeta helpoksi. Huoltajilla on mahdollisuus tuoda omaa kulttuuriaan näkyväksi varhaiskasvatukseen, mutta sen toteutuminen on harvinaista. Keskustelu aiheesta koetaan kuitenkin palkitsevaksi ja tärkeäksi, sillä näin tuetaan koko perheen kotoutumista ja lapsen kahden kulttuurin identiteettiä.

Mut sitten kun tän keskustelun saa perheiden kanssa avattua, niin meillä oli kulttuuripäiviä. Perheet toi kotoa, ja yhden perheen äiti tuli leipomaan heidän kulttuuristaan olevia leipomuksia, se oli jotenkin tosi kiva kokemus. (Johtaja 9)

Useassa haastattelussa nostettiin esiin lasten omien kotikielten ja kielitietoisien pedagogiikan kehittämiseen tarkoitettu työväline, KieliPeda. KieliPeda kautta voidaan tuoda esiin lasta ympäröivien kielten merkitys oppimiselle, kehitykselle ja identiteetille. KieliPeda ehdotettiin kiinnitettävän Päikkyyn vahvemmin.

Kielipeda on irrallisena Päikyssä, mun mielestä se Kielipedan käyttämisen pitäisi korostua. Se on ihan älyttömän hyvä. Se Kielipeda on tavallaan siihen perheen kohtaamiseen ja siihen monikielisyteen ja eri kulttuureihin liittyvä. (Varhaiskasvattaja 11)

KieliPeda on hyödynnetty myös Päikky-vasun etukäteiskyselyn sijasta huoltajien kanssa, sillä työvälineen avulla huoltajien kanssa voidaan yhdessä keskustella lapsen kielimaailman kokonaisuudesta, ja omien kotikielten arvokkuudesta.

Koen että, se Kielipedan kaksi eri lomaketta mitkä voi valita ja se keskustelu, on semmoinen hyvä. Ei välttämättä tarvitse lähettää edes Päikyn kautta sitä ennakkokyselyä, vaan ne käydään keskustellen siinä perheen kanssa yhdessä läpi. Ei ole mitenkään tärkeitä tai olennaista, että jotain on täytetty etukäteen, vaan ne käydään siinä hetkessä. (Johtaja 3)

Huoltajien kanssa tehtävää työtä pidetään tärkeänä, ja perheille kerrotaan suomalaisesta varhaiskasvatuskulttuurista ja eri tavoista päiväkotiarjen kohtaamisissa. Tämä koetaan ajoittain työllistäväksi, ja kehittämisen näkökulmasta ehdotettiin kunnalle omia perusohjeita huoltajia varten.

Onko meillä täällä Nurmijärvellä perheelle semmoista päivähoidon aloitukseen liittyvää semmoista ohjeistusta, että mitä täällä tehdään? Toisissa kunnissa on ollut, mutta sen voisi laittaa Päikyn kautta heille kuvainfon kera. Näillä yleisimmillä kielillä mitä täällä käytetään, 5-6 yleisintä. Mitä tarvitset päiväkodissa ja minkälaisia varusteita tarvitaan. (Varhaiskasvattaja 5)

Kunnan S2-yhdyshenkilöverkoston Teams-materiaalipankista ja muualta internetistä löydettyjä selkeäkielisiä tai monikielisiä eri kuntien ”Tervetuloa varhaiskasvatukseen”-kuvainfoja tulostetaan perheille, mutta niitä toivottiin omina myös Nurmijärvelle. Arjen käytäntöjen lisäksi uuden yhteiskunnan tapoja ja lomakäytäntöjä toivotaan myös Päikkyyn.

Hyvä jos Päikystä näkisi myös juhlapäivät, että milloin ei ole hoitoa, että kun kysytään, että onko pääsiäisen aikaan hoidossa. Sitten Googletan yliopiston almanakan ja näytän, että tässä on punaisia päiviä. Aina kun on punainen, niin silloin suomalaiset on lomalla. (Varhaiskasvattaja 5)

Maahanmuuttaneiden monikielisten huoltajien yksilöllisyys, taustojen erilaisuus ja kotoutumisen eri vaiheet tunnistetaan hyvin, jokaisen ollessa oman kotoutumispolkunsa eri vaiheissa. Haastateltavat kokivat, että monikielisten perheiden määrä on erilainen kunnan eri taajamissa, ja joillain alueilla huoltajien kerrotaan vahvemmin identifioituvan suomalaisiksi.

6 Johtopäätökset

Tällä opinnäytetyöllä haettiin vastausta tutkimuskysymykseen, miten Nurmijärven kunnallisen varhaiskasvatuksen henkilöstö kokee monikielisten maahanmuuttaneiden huoltajien digitaalisen palvelujärjestelmä Päikyn käytön, ja kehittämistehtävänä oli Päikyn käytön edistäminen henkilöstöltä nousseiden kehittämissuositusten pohjalta.

Digitalisaation ulkopuolelle jäävistä väestöryhmistä yksi on maahanmuuttaneet, ja heidän vaikutus-, viestintä ja tiedonsaantimahdollisuutensa ovat heikommalla kuin muiden väestöryhmien (Koiranen ym. 2016, 28-29; Silvennoinen & Rantanen 2023, 1-2). Opinnäytetyön tutkimuksellinen osio vahvistaa tätä, ja henkilöstö kokee, että monikieliset maahanmuuttaneet huoltajat käyttävät Päikkyä vähemmän kuin suomenkieliset huoltajat. Digiosallisuus ei näiden

kokemusten mukaan toteudu, sillä huoltajat eivät aktiivisesti osallistu modernin tieto- ja viestintäteknologian kautta yhteiskunnan ja varhaiskasvatuksen toimintoihin (Hänninen ym. 2021, 16-18).

Huoltajien yksilöllisillä lähtökohdilla, maahanmuuton taustalla ja syillä, koulutus- ja työtaustoilla sekä kieltenoppimisiällä on suurta merkitystä digitaalisten taitojen oppimiselle tai uuden kielen omaksumiselle. (Latomaa ym. 2013, 164; Mäkinen & Sihvonen 2016, 280). Henkilöstön kokemusten mukaan monikieliset Suomeen muuttaneet huoltajat käyttävät Päikkyä vähemmän kuin suomenkieliset huoltajat, ja käytön vähäisyyteen vaikuttavat huoltajien Suomessa asumisen aika, suomen kielen taito sekä maahanmuuton tausta. Mäkisen ja Sihvosen (2016, 280) mukaan esimerkiksi työn, opiskelun ja perheen vuoksi Suomeen muuttaneiden virolaisten tai venäläisten taitotasot eroavat suuresti luku- ja kirjoitustaidottomien pakolaisten tai turvapaikanhakijoiden digitaalisista taidoista, ja näin kokevat myös opinnäytetyön haasteltavat, vaikka yksilöllisiä erojakin tunnistettiin.

Henkilöstön kokemusten mukaan digitaalisen palveluohjausjärjestelmä Päikyn käytön suurimmat esteet ovat vahvan tunnistautumisen haaste sekä digitaalisen tuen ja ohjauksen tarve. Suomeen muuttanut EU-maan kansalainen tai oleskeluluvan saanut ei välttämättä saa käyttöönsä mahdollisuutta verkkoosiointiin ja vahvaan tunnistautumiseen, ja tämä vahvan tunnistautumisen haaste tunnistetaan Digi arkeen-neuvottelukunnassa sekä Valtioneuvoston hallitusohjelmassa, jotka suosittelevat toimia digisyryjäytymisen ehkäisemiseen ja digitaalisten ratkaisujen helppokäyttöisyyteen. (Valtioneuvosto 2023; Valtiovarainministeriö 2019, 35-36.) Opinnäytetyöhön osallistuneet vahvistivat kokemuksillaan tarvetta näille toimille.

Opinnäytetyön kehittämisen osiossa varhaiskasvatuksen kasvattajat ja päiväkotien johtajat kokivat, että jatkossa Päikyn käyttöä edistäisi digituen kehittäminen etenkin sovelluksen käyttöönotossa. Myös Passey ym. (2018, 425-427) mukaan digitaalinen ohjaus ja tuki tukisivat huoltajien digitaalista toimijuutta. Tämä lisäisi myös yksilön sananvaltaa ja tunnetta oman elämän hallinnasta ja vaikutusmahdollisuuksista. Haastateltavat esittivät parhaaksi digitueksi konkreettista avustamista sekä visuaalisten kuvien tai videoiden tukea huoltajille.

Digitaalisen osaamisen ja varmuuden kykyjä tarvitaan kykyyn turvallisesti ja tehokkaasti käyttää yleisimpiä sovelluksia, mutta myös luottamista omiin digitaitoihin tarvitaan. Demokraattisen yhteiskunnan tulee antaa mahdollisuus osallistua yhteiskuntaan ja antaa mahdollisuus harjoitella digitoimijuuden elementtejä. (Passey ym. 2018, 428-434.) Mahdollisuus harjoitella on yhteneväinen haastateltavien kokemusten mukaan, sillä kun sovellus on saatu käyttöön, on kynnys Päikyn käyttöön ylitetty ja huoltaja pääsee hiljalleen harjoittelemaan Päikyn käyttöä, jolloin luottamus omiin digitaitoihin pääsee kasvamaan. Myös huoltajan koulutustaustaan liittyvä itsenäinen, aktiivinen ja omatoiminen uusien asioiden käyttöönotto voi vaatia konkreettista tukea (Mäkinen & Sihvonen 2016, 282). Konkreettiseen tukeen aineistosta esiin nousi

ihmisen antama vieritysten tapahtuva henkilökohtainen opastus ja tuki, sillä pelkkä tieto sovelluksen käytöstä ei riitä, vaan asiakkaiden omaa toimijuutta tulisi myös tukea (Silvennoinen & Rantanen 2023, 8).

Osalla maahanmuuttaneista huoltajista voi olla digilaitteiden käyttöpelkoa tai tiedonpuutetta digitaalisen asioinnin mahdollisuuksista. Kieli ja palveluiden kielellisen terminologian haaste tunnistetaan, mutta lisäksi sovellusten lukumäärä eri palveluihin voi hämmentää huoltajia. (Sabie & Ahmed 2019, 219, 223-224.) Haastateltavat kokivatkin, että erityisesti esiopetuksessa kahden järjestelmän, Wilman ja Päikyn, käyttö haastaa huoltajia. He kokivat myös, että kaikki huoltajat eivät ehkä tiedä mitä heiltä odotetaan Päikyn tai Wilman käytöltä, jos sitä ei olla selkeästi sanoitettu. Huoltajat eivät välttämättä tiedä, mitä heiltä odotetaan, eikä passiivisuus ole piittaamattomuutta (Säävälä 2013, 117-119). Haastatteluissa esitettiin toiveita, että Päikyn ohjeistuksessa huomioitaisiin selkeät perustelut, miksi Päikky on tärkeä ja miksi sitä toivotaan käytettävän. Tästä hyötyisivät kaikki, myös suomenkieliset huoltajat.

Päikkyyn toivottiin monikielisiä käyttöohjeita huoltajille. Sähköisten viranomaispalveluiden suomenkielisyys ja sanaston vaatavuus tunnistettiin haasteina myös haastatteluissa (Mäkinen & Sihvonen 2016, 279). Yhtenä tärkeämpänä Päikyn käyttöä edistävänä tekijänä haastatellut pitivät omalla kielellä saatuja ohjeita, sillä uuden maan kielen ollessa vielä kehittyvä ja haastava, voi asiakas omaa äidinkieltään käyttämällä saada parhaiten tietoa ja olla perillä oikeuksistaan, mutta myös velvollisuuksistaan (Raikas 2020, 42, 45-46; Schubert 2013, 63-64).

Aineisto osoitti, että henkilöstö käyttää monipuolisia toimintatapoja, jotka ovat kielitietoisia ja kotoutumista edistäviä, ja näitä on hyvä edistää entisestään. Kun toimintakulttuuri on kielitietoinen, se poistaa aktiivisesti osallistumisen ja ymmärtämisen esteitä (THL 2024). Varhaiskasvatuksen työntekijät pitävät huolta huoltajien ymmärtämisestä omilla kielellisillä valinnoillaan ja asenteillaan, ja ovat näin merkittävässä asemassa kotoutujan kielellisellä polulla (Latomaa ym. 2013, 164). Kielitietoisia toimintatapoja Päikyn käyttöön liittyen ovat käytössä olevat monipuoliset viestintäkeinot sekä ymmärrettävä kieli, kuten henkilökunnan omien kielitaitojen hyödyntäminen, joustavat ratkaisut, tulosteet, tulkkaukset, käännöspalvelut ja monikielinen materiaali. Kielitietoiset johtajat ja varhaiskasvattajat osaavat nähdä myös työntekijöiden kieliosaamisen arvokkaana resurssina (Briscoe ym. 2009, 28). Koska verkossa tapahtuva yhteydenpito toimii harvoin maahanmuuttaneiden huoltajien kanssa, auttavat erilaiset luovat ratkaisut huoltajia pääsemään tasa-arvoisen viestinnän piiriin. Tämä parantaa myös lapsen etujen toteutumista, joka on varhaiskasvatustyön keskiössä. (Raikas 2020, 42, 45-46; Säävälä 2013, 128.)

Opinnäytetyö nostaa esiin varhaiskasvatuksen henkilöstön kulttuurisen osaamisen kehittymisen tärkeyden. Tuloksista ilmeni, että varhaiskasvattajat pyrkivät rakentamaan kunnioittavan ja luottamuksellisen suhteen monikielisiin maahanmuuttaneisiin huoltajiin. Haastatteluihin

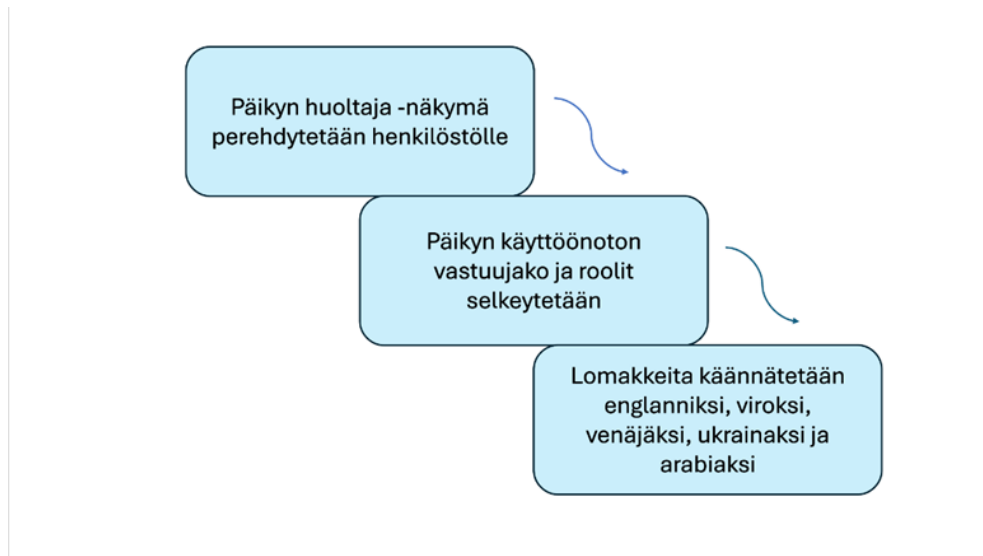
osallistuneet kokivat, että varhaiskasvatyüksiköissä koetaan jonkin verran epävarmuutta isosti eroavien kulttuurierojen kanssa. Haanpään (2023, 20) mukaan tärkeä taito varhaiskasvatuksessa onkin juuri kulttuurien välinen osaaminen. Haastateltavat nostivat esiin tilanteita, joissa tietoisuus omasta tutusta kulttuurista korostuu, kun kohdataan eri kulttuurisista lähtökohdista olevia huoltajia (Banks 2004, Haanpää 2023, 30 mukaan). Näistä eroista esiin nostettiin huoltajien erilaisia arvoja, tapoja toimia, aikakäsitystä ja sukupuoleen liittyviä kysymyksiä.

Kotoutumisen edistäminen mielletään pääosin jonkun muun tehtäväksi, mutta jatkossa yhä useampi kohtaa muualta muuttaneita (Saukkonen 2020, 142). Haastateltavat kokivat, että monikielisten maahanmuuttaneiden huoltajien ja lasten määrät ovat lisääntyneet Nurmijärvellä viimeisen viiden tai kymmenen vuoden aikana. Varhaiskasvatuksen merkitys kotoutumiselle on suuri, ja kaikki varhaiskasvatuksen työntekijät tukevat kotoutumista oman alansa asiantuntijoina, kertomalla arjen kohtaamisissa suomalaisista tavoista, palveluista ja loma-aikoihin ja kulttuuriin liittyvistä elementeistä (IOM 2020, 38-39). Tulokset osoittivat, että haastateltavat ymmärtävät kotoutumisen kaksisuuntaisuuden elementtejä, mutta kokivat, että kaikille se ei ole tuttua. Kotoutumisen kaksisuuntaisuuden ymmärtäminen ja sen mahdollistaminen edistävät kuitenkin tutkimusten mukaan sekä lapsen että huoltajien onnistunutta kotoutumista, kun yksilöllä on halu säilyttää oman taustansa kulttuuria ja samalla tulla osaksi valtakulttuuria. (Schubert 2013, 64-66; Saukkonen 2020, 21-22). KieliPeda-materiaali mainittiin haastatteluissa useampaan kertaan, sillä se koetaan hyväksi keinoksi nostaa keskusteluun perheen ja lapsen kielet ja kulttuuri. Tämä vahvistaa käsitystä siitä, että haastatteluihin osallistunut henkilöstö ymmärtää myönteisen suhtautumisen ja kiinnostuksen lapsen puhumiin kieliin ja tapoihin olevan tärkeää lapsen identiteetin rakentumiselle (Paavola 2007, Paavola & Talib 2010, 29 mukaan).

Opinnäytetyön tulokset osoittivat, että kaikkien huoltajien toivotaan käyttävän Päikkyä, sillä se on hyödyllinen työkalu sekä päiväkotien johtajille että lapsiryhmän kasvattajille. Yksilöllisiä tilanteita kuitenkin ymmärretään ja kohtaamisia pidetään arvokkaina Päikyn sijasta ja sen rinnalla. Merkityksellisintä on se, mitä huoltaja pystyy ja kykenee kertomaan lapsestaan. Digitaalisen eriarvoisuuden ratkaisut löytyvätkin yksilön taitojen, motivaation ja rakenteellisten ratkaisujen väliltä. Tietoisuuden lisääminen digitaalisen eriarvoisuuden syistä ja seurauksista voivat auttaa vähentämään digitaalista eriarvoisuutta. Digitaalisesti tasa-arvoinen tulevaisuus on mahdollinen käyttäytymistä, uskomuksia, järjestelmiä ja käytäntöjä muuttamalla. (Helsper 2021, 193.)

Työelämäyhteistyössä kuultiin varhaiskasvatushenkilöstön kehittämisehdotuksia ja opinnäytetyön tuloksista valittiin toteutettavaksi ensi alkuun ensimmäiset toimenpiteet. Päikyn käyttöä edistäviä toimia otetaan käyttöön koko Nurmijärven kunnallisessa varhaiskasvatuksessa kaudella 2024-2025. Alla olevan kuvion mukaiset toimenpiteet on nostettu aineistosta

henkilökunnan kehittämistoiveiden pohjalta ja niistä on tiedotettu varhaiskasvatuksessa ke-
vällä 2024.

Kuvio 8: Kehittämistyön tuloksista nousseet toimenpiteet

Kaikista haastatteluista esitettiin toivetta Päikky-huoltaja näkymän perehdytykseen henkilökunnalle, ja jatkossa varhaiskasvatuksen henkilöstö perehdytetään Päikky huoltaja -näky-
mään, ja Päikyn käyttöönottoon liittyvää vastuujakoa ja rooleja selkeytetään. Tässä vastuun-
jaossa määritellään palveluohjauksen, päiväkodin johtajan, ryhmien kasvattajien ja huolta-
jien osuudet. Mikäli varhaiskasvatuksen työntekijöiden tehtäviin kuuluu Päikyn käytössä avus-
taminen ja jotta he voivat sen tehdä, tulee heidän tuntea järjestelmää myös huoltajien näky-
män suhteen. Nämä henkilöstölle tarkoitetut perehdytykset toteutetaan Teamsin kautta, ja
jatkossa vuosittain kaksi kertaa toimintakaudessa, elo-syyskuussa ja tammikuussa. Huoltajien
Päikky-näkymästä kootaan kattavat kuvalliset ohjeet työntekijöille. Nämä ohjeet löytyvät jat-
kossa organisaation sisäisestä verkosta.

Tärkeitä lomakkeita, kuten *Tervetuloa varhaiskasvatukseen* ja ohje *Päikyn käyttöönottoon*
käännetään eri kielille yhteistyössä kunnan kotoutumispalveluiden kanssa. Kielinä tulevat ole-
maan englanti, viro, venäjä, ukraina ja arabia, ja kielivalikoimaa voidaan tarkastella vuosit-
tain tarpeen mukaan. Eri kieliset ja erilliskäytännöt eivät suosi mitään väestöryhmää, vaan
niillä autetaan maahanmuuttaneita ja uusia yhteiskunnan jäseniä eteenpäin niin, että he pys-
tyvät mahdollisimman nopeasti käyttämään normaalipalveluita (Saukkonen 2020, 21-22).

Uuden kielen oppiminen, erityisesti uuteen kieleen sosiaalistuminen ja uudella kielellä pär-
jääminen arjessa ovat voimaannuttavia kokemuksia vuorovaikutuksen molemmille osapuolille.
Yhteisen ymmärryksen löytyminen kaikilla käytettävillä olevilla resursseilla vahvistaa kielen
oppijan osallisuutta uudessa yhteiskunnassa. Henkilökunnan inhimillinen, kielitietoinen ja

kotoutumista edistävä ote tukee perheitä ja edistää parhaimmillaan myös digitaalista toimijuutta. Saikkosen (2020, 60) mukaan kotoutumista edistävää toimintaa on kaikki, mikä edistää muuttajan osallisuutta, osallistumista, yhdenvertaisuutta, suvaitsevuuden toteutumista ja ennen kaikkea mukaan pääsemistä.

7 Pohdinta

Opinnäytetyön aiheen valikoituminen tekijälle tuntui luontevalta ja tarpeelliselta kehittämis-kohteelta oman työn näkökulmasta, sillä kokemukset monikielisten maahanmuuttaneiden huoltajien digitaalisuuden haasteista vahvistivat työelämän kehittämisen tarvetta ajankohtaisesti, mutta myös tulevaisuutta varten monikielisten asiakkaiden määrien kasvaessa. Asioinnin siirtyessä yhä laajemmin verkkoon, kaikkien kehityksen mukana pysymisestä on huolehdittava. (Koiranen ym. 2016, 26.) Vaikka oman työn keskiössä onkin monikielisten lasten opetuskielen suomen omaksumisen ja monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin tukeminen, vaikuttaa huoltajien hyvinvointi, kotoutuminen ja aito osallisuus lasten asioihin heidän tulevaisuuteensa nyt varhaiskasvatuksessa ja myöhemmin koulupolulla. Toisen polven maahanmuuttaneiden eli lasten kotoutumisen onnistumiseksi on tärkeää huolehtia huoltajista eli ensimmäisen polven maahanmuuttaneista (Mäkinen & Sihvonen 2016, 280). Käytäntöjen asiakaslähtöinen kehittäminen oli yksi syy opinnäytetyön tekijän hakeutumiselle opiskelemaan juuri tätä ylempää korkeakoulun koulutusohjelmaa Laureassa.

Kehittämisasetelmaksi valikoitui prosessikehittäminen henkilökunnan kokemusten kautta, joka osoittautui hyväksi ratkaisuksi. Monipuolisemman aineistosta olisi saanut nimenomaan asiakkaiden näkökulman kautta, mutta se karsiutui aiheen hahmotteluvaiheessa muun muassa tulkkauskustannusten vuoksi. Vaikka opinnäytetyössä ei tutkittukaan asiakkaiden omia kokemuksia, antoivat ammattilaisten välilliset kokemukset suunnan kehittämiselle, ja kenties vaikuttavammat tuloksiin johtavat uudet käytännöt, kun haastateltavat esittivät itse kehittämisideoita arjen työhön. Kun uusi tieto syntyy siinä ympäristössä, missä toimitaan, sitoutuvat työn tekijät kehittämisideoiden ja toimintamallien kanssa työskentelyyn (Korpela & Lehtimaja 2023, 169-170). Nämä kehittämisideat edustivat aineisossa myös kylläntymistä eli saturatiota, kun vastaukset toistuivat samoina yhä uudestaan haastatteluissa (Ojasalo ym. 2020, 111).

Henkilökunnan kokemusten kerääminen haastatteluiden kautta osallisti työtä tekevät kehittämisen keskiöön. Opinnäytetyön teemahaastattelun kysymykset olivat suhteellisen väljiä, sillä opinnäytetyön tekijä tunnisti vaaran paikkana olettamusten tekemisen omien kokemusten perusteella. Haastattelujen aineisto oli tämän vuoksi runsasta ja antoi paljon uutta tietoa työn tekijälle. Opinnäytetyön haastatteluaineiston laajuus olisi tuottanut tutkittavaa ja kehitettävää viitekehystä laajemmin, mutta onneksi tutkimuskysymys- ja kehittämistehtävä ohjasivat

analyysia, jotta vältyttiin vaaralta ajautua epäoleellisiin aiheisiin. Heti haastatteluiden jälkeiset karkeat ja alustavat analyysit ja luokittelut olivat ensiarvoisen tärkeitä, jottei laaja aineisto eriytynyt viitekehuksesta. (Hyvärinen ym. 2010, Luokittelusta analyysiin.)

Eettisyyden ja luotettavuuden arvioinnissa on huomioitava se, että opinnäytetyön tekijä oli tuttu lähes kaikille haastatelluille työroolissaan kunnan ainoana varhaiskasvatuksen S2-opettajana, toimiessaan yhteistyössä päiväkodin johtajien kanssa ja S2-verkoston ylläpitäjänä. Kehittämistyötä varten opinnäytetyön tekijällä tulee olla tietoa toimialasta, jotta parempi lopputulos kehittämiselle mahdollistuu (Ojasalo ym. 2020, 28-29). Haastattelujen tapahtuessa pareittain, jäi haastattelijä kuitenkin usein taka-alalle, kun haastateltavat parit kävivät keskustelua teemoista keskenään.

Kehittäminen on yksi työelämän keskeisin osa tulevaisuudessa, sillä nopeat muutokset edellyttävät uudistumiskykyä ja ketteryyttä organisaatioilta (Salonen, Eloranta & Hautala 2017, 71). Yhteistyö työelämän toimijoiden kanssa on ollut vuorovaikutteista koko prosessin ajan ja opinnäytetyön käyttökelpoisuuden arvioinnissa voidaan tutkimuksellisen tiedon käsitteen sijasta arvioida myös yhteistä oppimisprosessia. Kehittämishankkeissa syntyneet valmiit tuotokset leviävät usein hitaasti, eikä vain yksisuuntainen tuloksista tiedottaminen riitä muutokseen. (Toikko & Rantanen 2009, 158-159.) Vaikka tulokset tulevat suoraan työelämälle hyödynnettäväksi, ja ovat syntyneet siinä ympäristössä missä toiminta tapahtuu, vaativat uudet kehitetyt käytänteet aktiivista kannattelua (Korpela & Lehtimaja 2023, 169-170). Opinnäytetyön jatkosuosituksena on uusien käytänteiden kannattelu ja edistäminen tarpeiden mukaisesti.

Laadullisen opinnäytetyön luotettavuus ja yleistettävyyys jää aina työn tekijän näytön ja arvion varaan (Kananen 2014a, 146). Työn tekijälle teoreettinen viitekehys vahvasti käsitystä tämän työn tarpeellisuudesta, ja tämä opinnäytetyö nostaa tietoisuuden digiosallisuuden, kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ja kotoutumisen teemoja. Tuloksissa esiin nousseet tekijät, monikielisten maahanmuuttaneiden huoltajien Päikyn käyttöön liittyvät haasteet ja niihin vaikuttavat tekijät ovat tärkeitä tiedostaa, ja huolehtia muilla keinoin tiedonkulusta ja huoltajien osallisuudesta oman lapsen asioihin. Varhaiskasvatuksen kenttä voi hyötyä tästä opinnäytetyöstä ja aiheen esiin nostamisesta myös yhteiskunnallisesti.

Tulokset vahvistavat aiempien tutkimusten mukaisesti maahanmuuttaneiden huoltajien digitaalisen toimijuuden ja osallisuuden haasteet henkilöstön kokemusten kautta, mutta jatkotutkimusta ja kehittämistä ajatellen tulisi kuulla eri keinoin huoltajien omia kokemuksia digitaalisesta osallisuudesta ja kehittämis ehdotuksia ja tarpeita digitaalisen toimijuuden edistämiseksi. Digitaalisen osallisuuden lisäksi mediassa keskustelua herättävä S2 (suomi toisena kielenä) -opetus, varhaiskasvatuksen kielitietoisen pedagogiikan toteutuminen sekä

ensimmäisen polven maahanmuuttaneiden huoltajien ja lasten erilaiset osallisuuden teemat olisivat myös tarpeellisia tutkimusaiheita.

Lähteet

- Aarnitaival, S. 2012. Maahanmuuttajanaiset työelämätietoa etsimässä: Tutkimus kotoutumisen tietokäytännöistä. Tampere: Tampere University Press
- Abilita 2023. Päikky varhaiskasvatuksen toiminnanohjaukseen. Viitattu 13.11.2023. <https://www.abilita.fi/ratkaisut/varhaiskasvatus.html>
- Alisaari, J. 2021. Monikielinen pedagogiikka sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistäjänä - käytännön ideoita opettajille. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta* 12(5). Viitattu 29.4.2024. <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-lokakuu-2021/monikielinen-pedagogiikka-sosiaalisen-oikeudenmukaisuuden-edistajana-kaytannon-ideoita-opettajille>
- Alisaari, J., Harju-Autti, R., Heikkola, L. M., Kekki, N. & Kivipelto, S. 2020. #kielitietoisuus #kielellisestivastuullinenopetus #kielellisestivastuullistavaopetus - twiittejä käsiteviidakosta. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 11(7). Viitattu 11.11.2023. <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-joulukuu-2020/kielitietoisuus-kielellisestivastuullinenopetus-kielellisestivastuullistavaopetus-twiitteja-kasiteviidakosta>
- Alitolppa-Niitamo, A. & Säävälä, M. 2013. Johdattelua kirjan teemoihin. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S. & Säävälä, M. (toim.) *Olemme muuttaneet - ja kotoudumme: Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä*. Helsinki: Väestöliitto 5-12
- Arviointikertomus 2015. Nurmijärven kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomus. Viitattu 28.7.2024. <https://www.nurmijarvi.fi/wp-content/uploads/2020/03/Arviointikertomus-2015.pdf>
- Arvola, O. 2021. Varhaiskasvatus eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten osallisuuden ja oppimisen mahdollistajana. Väitöskirja. Turku: Turun yliopisto.
- Briscoe, F., Arriaza, G. & Henze, R., 2009. *The Power of Talk: How Words Change Our Lives*. Corwin.
- Coe 2024. The Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages Common Reference Level. Viitattu 27.7.2024. <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/table-1-cefr-3.3-common-reference-levels-global-scale>
- Euroopan unionin perusoikeuskirja. Tasa-arvo. Artikla 21 Syrjintäkielto
- Intke Hernández, M. 2020. Maahanmuuttajaäitien arjen kielitarinat: Etnografinen tutkimus kieliyhteisöön sosiaalistumisesta. Väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto. <https://helda.helsinki.fi/items/b076e617-8689-46b5-bc52-055c371911dc>
- Haanpää, M. 2023. Kolminäkökulmainen tutkimus maahanmuuttajataustaisesta varhaiskasvatushenkilöstöstä suomalaisessa päiväkodissa. Väitöskirja. Turun yliopisto: Turun yliopiston julkaisuja. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-9170-9>
- Hallintolaki 434/2003
- Heikkinen, M. 2019. Toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu perusopetuksessa ja päiväkodissa. Oulun yliopisto
- Helsper, E. 2021. *The digital disconnect: The causes and consequences of digital inequalities*. Los Angeles: SAGE
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2018. Tutki ja kirjoita. 22.painos. Helsinki: Tammi.

Hyvärinen, M., Nikander, P., & Ruusuvuori, J. 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino

Hänninen, R., Karhinen, J., Korpela, V., Pajula, L., Pihlajamaa, O., Merisalo, M., ... & Wilska, T. A. 2021. Digiosallisuuden käsite ja keskeiset osa-alueet: Digiosallisuus Suomessa-hankkeen väliraportti. Valtioneuvoston kanslia. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163036/VNTEAS_2021_25.pdf?sequence=1&isAllowed=y

IOM 2020. Oma kieli kotoutumisen tukena: opas ammattilaisille. International Organization for Migration. Helsinki: International Organization for Migration

Kananen, J. 2014a. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä: Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2014b. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona: Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä? Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Karanfil, F. & Demir, S. 2021. Multilingual identity development in a trilingual setting: A case study of refugee identity and language use. Journal of Language and Linguistic Studies, 17(Special Issue 2), 866-883

Kielilaki 423/2003

Koiranen, I., Räsänen, P. & Södergård, C. 2016. Mitä digitalisaatio on tarkoittanut kansalaisen näkökulmasta? Talous & yhteiskunta, 44(3), 24-29

Korpela, E. & Lehtimaja, I. 2023. Kielenkäyttäjäprofiilit monikielisen työyhteisön tukena - tutkimuksellinen kehittämistyö kielentutkijan työkaluna: Language user profiles for multilingual work communities - research-based development as a tool for linguists. AFInLAN vuosikirja, 80, p. 166. <https://doi.org/10.30661/afinlavk.126198>

Koskinen, J., Vuori, J. & Leminen, A-K. (toim.). 2018. Asioimistulkkaukset: Monikielisen yhteiskunnan arkea. Tampere: Vastapaino

Laaksonen, A. 2008. Maahanmuuttajaoppilaat erityiskouluissa. Väitöskirja. Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-3435-5>

Laki kotoutumisen edistämisestä 681/2023

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta 812/2000

Latomaa, S., Pöyhönen, S., Suni, M. & Tarnanen, M. 2013. Kielikysymykset muuttoliikkeessä. Teoksessa Martikainen, T., Saukkonen, P. & Säävälä, M. 2013. Muuttajat: Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus. 163-183

Lehtonen, H. 2015. Tyyliä. Nuorten kielelliset resurssit ja kielen sosiaalinen indeksisyys monietnisisessä Helsingissä. Väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-1333-7>

Maahanmuuttovirasto 2024. Sanasto. Viitattu 23.6.2024. <https://migri.fi/sanasto>

- Mäkinen, M. & Sihvonen, M. 2016. Tietoteknisten taitojen puutteet maahanmuuttajien kotoutumisen haasteena. *Aikuiskasvatus*, 36(4), pp. 279-287. <https://doi.org/10.33336/aik.88513>
- Määttä, S. 2017. Community interpreters in Finland: A heterogenous community divided by ethnicity. Teoksessa Taivalkoski-Shilov, K., Tiittula, L. & Koponen, M. 2017. *Communities in Translation and Interpreting*. Montreal: Les Éditions québécoises de l'oeuvre, 183-216
- Nurmijärvi 2023. Huoltajan tietopankki. Viitattu 13.11.2023. <https://www.nurmijarvi.fi/kuntalaisen-palvelut/lasten-nuorten-ja-perheiden-palvelut/varhaiskasvatuspalvelut/huoltajantietopankki/paikky/>
- Nurmijärvi 2024a. Kotoutumispalvelut Koto-info. Viitattu 28.7.2024. <https://www.nurmijarvi.fi/kuntalaisen-palvelut/hyvinvointipalvelut/kotoutumispalvelut/koto-info/>
- Nurmijärvi 2024b. Kunnalliset päiväkodit. Viitattu 24.8.2024. <https://www.nurmijarvi.fi/kuntalaisen-palvelut/lasten-nuorten-ja-perheiden-palvelut/varhaiskasvatuspalvelut/paivakodit-kerhot-ja-avoimet-paivakodit/kunnalliset-paivakodit/>
- Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2020. *Kehittämistyön menetelmät: Uudenlaista osaamista liiketoimintaan*. 3.-6. painos. Helsinki: Sanoma Pro
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023. *Kasvatuksen ja koulutuksen digitalisaation linjaukset 2027*. Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Opetushallitus 2014. *Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Helsinki: Opetushallitus
- Opetushallitus 2022. *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*. Helsinki: Opetushallitus
- Opetushallitus 2024a. *Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko*. Viitattu 29.7.2024. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kehittyvan-kielitaidon-tasojen-kuvausasteikko>
- Opetushallitus 2024b. *KieliPeda- ja KieliVertailu työvälineet ja fonetiikka kielitietoisien varhaiskasvatuksen tukena*. Viitattu 29.7.2024. <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/kielipeda-ja-kielivertailu-tyovalineet-ja-fonetiikka-kielitietoisien>
- Opetushallitus 2024c. *Oman äidinkielen opetus*. Viitattu 29.7.2024. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/oman-aidinkielen-opetus>
- Paavola, H. & Talib, M. 2010. *Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa*. Jyväskylä: PS-kustannus
- Passey, D., Shonfeld, M., Appleby, L., Judge, M., Saito, T. & Smits, A. 2018. Digital Agency: Empowering Equity in and through Education. *Technology, Knowledge and Learning* 23, 425-439 <https://doi.org/10.1007/s10758-018-9384-x>
- Perusopetuslaki 628/1998
- Perusopetuslaki. Äidinkielen opetus 628/1998 12 §
- Pietilä, I. Ryhmäkeskustelu. Teoksessa Hyvärinen, M., Aho, A. L., Nikander, P. & Ruusuvoori, J. 2017. *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino
- Puukari, S. & Korhonen, V. 2013. *Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö*. Jyväskylä: PS-kustannus
- Pyykkö, R. 2017. *Monikielisyys vahvuudeksi: Selvitys Suomen kielivarannon tilasta ja tasosta*. Opetus- ja kulttuuriministeriö

- Raikas, T. 2020. Puheenvuoro: Kääntäminen ja tulkkaukset monikielisessä yhteiskunnassa yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Teoksessa M. Hirvonen & T. Kinnunen (toim.) Saavutettava viestintä. Yhteiskunnallista yhdenvertaisuutta edistämässä. Helsinki: Gaudeamus, 42-54
- Ranta, J. & Kuula-Luumi A. 2017. Haastattelun käytännöt. Teoksessa Hyvärinen, M., Aho, A. L., Nikander, P. & Ruusuvoori, J. 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino
- Rautavuonna, V. 2018. Kohtauksia erästä tulkikeskuksesta. Teoksessa Koskinen, K., Vuori, J. & Leminen, A-K. (toim.). Asioimistulkkaukset: Monikielisen yhteiskunnan arkea. Tampere: Vastapaino, 335-346
- Sabie, D. & Ahmed, I.S. 2019. Moving into a Technology Land: Exploring the challenges for the Refugees in Canada in Accessing its Computerized Infrastructures. COMPASS' 7/2019. 218-233. <https://dl.acm.org/doi/abs/10.1145/3314344.3332481>
- Salonen, K., Eloranta, S., Hautala, T., & Kinos, S. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turun ammattikorkeakoulu
- Saukkonen, P. 2020. Suomi omaksi kodiksi: Kotouttamispolitiikka ja sen kehittämismahdollisuudet. Helsinki: Gaudeamus
- Schubert, C. 2013. Kotoutumisen psykologiaa. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S. & Säävälä, M. (toim.) Olemme muuttaneet - ja kotoudumme: Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto, 63-77
- Silvennoinen, P. & Rantanen, T. 2023. Digital agency of vulnerable people as experienced by rehabilitation professionals. Technology in Society vol. 72. <https://doi.org/10.1016/j.tech-soc.2022.102173>
- Suojanen, U. Toimintatutkimus ammatillisen kehittymisen välineenä. Metodix - Metoditietämystä kaikille. Viitattu 22.10.2023. <https://metodix.fi/2014/05/19/suojanen-toimintatutkimus/>
- Suomen Akatemia 2024. Aineistohallintasuunnitelma. Viitattu 28.1.2024. <https://www.aka.fi/tutkimusrahoitus/hae-rahoitusta/nain-haet-rahoitusta/ohjehakemisto/aineistohallinta/aineistohallintasuunnitelma/>
- Suomen perustuslaki. Oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin 731/1999, 17 §
- Suvanto, M. 2014. Uusia malleja työelämän kehittämiseen: Tutkimuksellinen kehittämissuunnitelma AMK-tutkinnoissa. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu
- SVT 2024a. Suomen virallinen tilasto SVT. Maahanmuuttajataustaisten määrät ja osuudet alueittain 1990-2022. Viitattu 30.5.2024. Helsinki: Tilastokeskus https://pxdata.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen/Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen_Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen/maakoto_pxt_11vu.px/
- SVT 2024b. Suomen virallinen tilasto SVT. Tietoa tilastoista - Käsitteet. Viitattu 30.4.2024. Helsinki: Tilastokeskus <https://stat.fi/meta/kas/index.html>
- SVT 2024c. Suomen virallinen tilasto SVT. Väkiluvun kasvu suurin lähes 70 vuoteen. Viitattu 23.6.2024. Helsinki: Tilastokeskus <https://stat.fi/julkaisu/cln1i2dtgwknt0cut9yem67se>
- SVT 2024d. Suomen virallinen tilasto SVT. Kuntien avainluvut. Viitattu 30.5.2024. Helsinki: Tilastokeskus <https://stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2023&active1=KU543&active2=SS>

- Säävälä, M. 2013. Maahanmuuttajakoti ja koulu yhteistyössä. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S. & Säävälä, M. (toim.) Olemme muuttaneet - ja kotoudumme: Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto 117-133
- Söderling, I., 2013. Maahanmuutto ja suomalaisten asenteet. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S. & Säävälä, M. (toim.) Olemme muuttaneet - ja kotoudumme: Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto 15-31
- TEM 2021a. Sanastotyöryhmä ja Työvoiman maahanmuutto- ja kotouttamisyksikkö. Kotoutumisen Sanasto: 1. Laitos. Työ- ja elinkeinoministeriö
- TEM 2021b. Keskeiset kotoutumiseen liittyvät käsitteet. Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 10.5.2024. <https://kotoutuminen.fi/keskeiset-kasitteet>
- TEM 2021c. Kotoutumislaisa säädetään kotoutumista tukevista palveluista. Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 10.5.2024. <https://kotoutuminen.fi/laki-kotoutumisen-edistamisesta>
- Teräs, M., & Kilpi-Jakonen, E. 2013. Maahanmuuttajien lapset ja koulutus. Teoksessa Martikainen, T., Saukkonen, P. & Säävälä, M. 2013. Muuttajat: Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus. 184-202
- THL 2024. Terveys ja hyvinvoinnin laitos. Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus - käsitteet. Viitattu 29.4.2024. <https://thl.fi/aiheet/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/kasitteet>
- Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta: Näkökulmia kehittämissprosessiin, osallistumiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampere University Press
- Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi
- Ulkomaalaislaki 301/2004
- Valtioneuvosto, 2023. Vahva ja välittävä Suomi. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-763-8>
- Valtiovarainministeriö 2019. Digitaalinen Suomi - Yhdenvertainen kaikille: Digi arkeen -neuvottelukunnan toimintakertomus. Valtiovarainministeriö
- Vanhanen, A. 2015. Customer perceived value on a new technology-based service: Mobile service innovation. Viitattu 3.12.2023. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201505056124>
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018
- Vuori, J. 2018. Joskus näkyy, joskus ei: tulkit kotouttamistyön asiantuntijateksteissä. Teoksessa Koskinen, K., Vuori, J. & Leminen, A-K. (toim.). Asioimistulkkaukset: Monikielisen yhteiskunnan arkea. Tampere: Vastapaino, 297-334
- Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014

Kuviot

Kuvio 1: Kotoutumisen neljä ulottuvuutta Heckmannin (2005) mukaan (Saukkonen 2020, 20)	16
Kuvio 2: Kieliä koskeva yhteinen eurooppalainen viitekehys (CERF Common European Framework of Reference for Languages) (Coe 2024)	18
Kuvio 3: Kulttuurisen osaamisen kehittyminen eli interkulttuurinen kompetenssi (Bennett & Bennett 2004, Paavola & Talib 2010, 78 mukaan)	24
Kuvio 4: Digitaalisen toimijuuden moniulotteisuus ja käsitteiden suhteita toisiinsa (Passey ym. 2018, 427)	30
Kuvio 5: Digiosallisuus ja sen lähikäsitteet (Hänninen ym. 2021, 18)	31
Kuvio 6: Tutkimuksellisen kehittämistyön prosessi (Ojasalo ym. 2020, 24)	36
Kuvio 7: Opinnäytetyön tutkimuksellisen kehittämisen prosessi	39
Kuvio 8: Kehittämistyön tuloksista nousseet toimenpiteet	70

Taulukot

Taulukko 1: Ulkomaalaistaustaisen väestön määrä Nurmijärvellä vuosina 2010-2022 (SVT 2024a)	8
Taulukko 2: Akkulturaatiostrategiat John Berryn (1980) mukaan (Schubert 2013, 65)	17
Taulukko 3: Sisällönanalyysin eteneminen pääluokkaan Digituen kehittäminen	43

Liitteet

Liite 1: Tutkittavan informointilomake.....	81
Liite 2: Suostumus haastatteluun	82
Liite 3: Tietosuojailmoitus	83
Liite 4: Aineistonhallintasuunnitelma.....	86
Liite 5: Teemahaastattelurunko	88

Liite 1: Tutkittavan informointilomake

TIEDOTE TUTKIMUKSESTA

Henkilöstön kokemuksia monikielisten maahan muuttaneiden huoltajien digitaalisen palveluohjausjärjestelmä Päikyn käyttöä

Sinua pyydetään mukaan opinnäytetyötutkimukseen, jossa tutkin maahan muuttaneiden ja monikielisten huoltajien digitaalisen palveluohjausjärjestelmä Päikyn käyttöä Nurmijärven kunnan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.

Olen arvioinut, että sovellut tutkimukseen, koska olet avainhenkilö varhaiskasvatuksen arjessa ja työn resurssoinnissa. Tämä tiedote kuvaa tutkimusta ja osuuttasi siinä. Perehdyttyäsi tähän tiedotteeseen sinulle järjestetään mahdollisuus esittää kysymyksiä tutkimuksesta, jonka jälkeen sinulta pyydetään suostumus tutkimukseen osallistumisesta.

Tutkimus toteutetaan parihaastatteluin, päiväkodin johtajan sekä S2-yhdyshenkilön kanssa. Haastattelu voidaan järjestää työaikanasi päiväkodilla tai Teamsissa. Haastatteluun on hyvä varata aikaa 1-1,5 tuntia. Haastattelu nauhoitetaan, vastaukset anonymisoidaan, eli haastateltavia eikä heidän edustamiaan päiväkoteja voi tunnistaa tuloksissa.

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Tutkimukseen osallistuminen ei maksa mitään. Osallistumisesta ei myöskään makseta erillistä korvausta. Voit myös keskeyttää tutkimuksen koska tahansa syytä ilmoittamatta. Mikäli keskeytät tutkimuksen tai peruutat suostumuksen, sinusta keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa. Myös tutkimuksen suorittaja voi keskeyttää tutkimuksen.

Kysymyksessä on ylemmän korkeakoulututkinnon opinnäytetyö, joka julkaistaan myöhemmin avoimesti Theseus-tietokannassa. Pyydän sinua tarvittaessa esittämään tutkimukseen liittyviä kysymyksiä minulle tai opinnäytetyötä ohjaavalle opettajalle.

Ystävällisin terveisin,

Maija Pulkkinen
maija.pulkkinen@student.laurea.fi

Opinnäytetyön ohjaaja
Yliopettaja Tarja Juvonen
tarja.juvonen@laurea.fi
Laurea Ammattikorkeakoulu

Liite 2: Suostumus haastatteluun

Tutkimuksen nimi: Henkilöstön kokemuksia monikielisten maahan muuttaneiden huoltajien digitaalisen palveluohjausjärjestelmä Päikyn käytöstä

Tutkimuksen toteuttaja: Laurea Ammattikorkeakoulu, Maija Pulkkinen maija.pulkkinen@student.laurea.fi. **Opinnäytetyön ohjaaja yliopettaja Tarja Juvonen** tarja.juvonen@laurea.fi

Minua _____ on pyydetty osallistumaan yllä mainittuun tutkimukseen, jonka tarkoituksena on tutkia henkilöstön kokemuksia maahan muuttaneiden monikielisten huoltajien digitaalisen palveluohjausjärjestelmä Päikyn käytöstä Nurmijärven kunnan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.

Olen saanut tiedotteen tutkimuksesta ja ymmärtänyt sen. Tiedotteesta olen saanut riittävän selvityksen tutkimuksesta, sen tarkoituksesta ja toteutuksesta, oikeuksistani sekä tutkimuksen mahdollisesti liittyvistä hyödyistä ja riskeistä. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut riittävän vastauksen kaikkiin tutkimusta koskeviin kysymyksiini.

Olen saanut tiedot tutkimukseen mahdollisesti liittyvästä henkilötietojen keräämisestä, käsittelystä ja luovuttamisesta ja minun on ollut mahdollista tutustua tutkimuksen tietosuojaselosteeseen.

Osallistun tutkimukseen vapaaehtoisesti. Minua ei ole painostettu eikä houkuteltu osallistumaan tutkimukseen. Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita osallistumistani tutkimukseen.

Ymmärrän, että osallistumiseni on vapaaehtoista ja että voin peruuttaa tämän suostumukseni koska tahansa syytä ilmoittamatta. Olen tietoinen siitä, että mikäli keskeytän (voin jatkaa sitä myöhemmin) tutkimuksen, keskeyttämiseen asti kerättyjä tietoja voidaan käyttää tutkimuksessa.

Allekirjoituksellani vahvistan osallistumiseni tähän tutkimukseen.

Jos tutkimukseen liittyvien henkilötietojen käsittelyperusteena on suostumus, vahvistan allekirjoituksellani suostumukseni myös henkilötietojeni käsittelyyn. Minulla on oikeus peruuttaa suostumukseni tietosuojaselosteessa kuvatulla tavalla.

_____ / ____ . ____ . _____

Allekirjoitus: _____

Nimenselvennys: _____

Alkuperäinen allekirjoitettu tutkittavan suostumus sekä kopio tutkimustiedotteesta liitteineen jäävät tutkijan arkistoon. Tutkimustiedote liitteineen ja kopio allekirjoitetusta suostumuksesta annetaan tutkitavalle.

Liite 3: Tietosuojailmoitus

TIETOSUOJAILMOITUS
EU:n yleinen tietosuoja-asetus (EU679/2016)

83

5.2.2024

LAUREAN OPINNÄYTETYÖSSÄ KERÄTTÄVIEN HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELY

Tässä ilmoituksessa kuvataan, miten henkilötietoja käsitellään Laurean opinnäytetyössä *Henkilöstön kokemuksia monikielisten maahan muuttaneiden huoltajien digitaalisen palveluohjausjärjestelmä Pääkyn käytöstä*.

Tutkimuksen rekisterinpitäjä

Rekisterinpitäjä päättää ja vastaa tämän opinnäytetyön henkilötietojen käsittelystä.

Maija Pulkkinen maija.pulkkinen@student.laurea.fi

Yhteyshenkilö henkilötietojen käsittelyä koskevissa asioissa:

Maija Pulkkinen maija.pulkkinen@student.laurea.fi

Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus:

Tutkimuksen tekijä käsittelee henkilötietoja tutkimuksen informointi-, suostumus- haastatelu- ja aineiston analyysivaiheessa. Henkilötietojen osalta ei toteuteta päätöksentekoa tai profilointia.

Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste:

Henkilötietoja käsitellään seuraavalla EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaisella perusteella

- Tutkittavan suostumus

Tutkimuksessa kerättävät henkilötiedot:

Tutkimuksessa kerättävät henkilötiedot ovat nimi, sähköpostiosoite, suostumuslomakkeet ja nauhoitettu ääni. Henkilötiedot ovat tekijän hallussa, kunnes ne hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Kerättävien henkilötietojen tietolähteet:

Tietolähteenä ovat tutkijalle tutun organisaation jo ennalta tiedossa olevat työtehtävät ja yhteystiedot, tietoa ei kerätä muualta.

Henkilötietojen luovutukset:

Tietoja ei luovuteta eteenpäin palvelun tuottajalle eikä jatkokäytettäväksi opinnäytetyön jälkeen.

Tietojen siirtäminen EU- tai ETA-maiden ulkopuolelle:

Henkilötietoja ei siirretä EU- tai ETA-maiden ulkopuolelle.

Henkilötietojen käsittely opinnäytetyön aikana ja sen jälkeen:

Tietoja säilytetään tutkijan käyttäjätunnuksella ja salasanalla suojatun tietokoneen tiedostossa, ja ne hävitetään opinnäytetyön arvioinnin jälkeen.

Henkilötietojen suojausten periaatteet:

Tutkittavan informointi ja suostumus lähetetään sähköpostilla. Haastattelutilanteen jälkeen tiedot anonymisoidaan tutkittavan tunnistettavuuden turvaamiseksi. Tutkittavat anonymisoidaan numero-kirjain-yhdistelmällä (päiväkodin johtajalla oma kirjain, varhaiskasvattajalla oma kirjain).

Rekisterin hallinnassa noudatetaan Laurea ammattikorkeakoulun tietoturva- ja tietosuojajohtajia.

Manuaalinen aineisto säilytetään lukitussa tilassa ja sinne on pääsy vain asianosaisilla.

Tietojärjestelmissä käsiteltävät tiedot suojataan käyttäjätunnuksin, salasanoin ja käytön rekisteröinnillä.

Rekisteröidyn oikeudet:

Rekisteröidyn oikeudet määräytyvät EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen artiklojen 15-22 mukaan seuraavasti:

Voit perua suostumuksesi ja pyytää poistamaan suostumukseen perustuvat tietosi ottamalla yhteyttä yllä mainittuun yhteyshenkilöön.

Voit tarkastaa itseäsi koskevat tiedot ja oikaista ne tarvittaessa.

Voit rajoittaa tietosi käsittelyä silloin, kun kiistät henkilötietojesi paikkansapitävyyden.

Voit tehdä valituksen tietosuojavaltuutetun toimistoon, jos katsot, että henkilötietojasi on käsitelty tietosuojalainsäädännön vastaisesti.

Jos henkilötietojen käsittely tutkimuksessa ei edellytä rekisteröidyn tunnistamista ilman lisätietoja eikä rekisteröityä pystytä tunnistamaan aineistosta, niin oikeutta tietojen tarkastamiseen, oikaisuun, poistoon ja käsittelyn rajoittamiseen ei sovelleta.

Mikäli oikeudet estävät tutkimustarkoituksen saavuttamisen tai vaikeuttavat sitä suuresti, saatetaan tietyissä yksittäistapauksissa näistä oikeuksista poiketa tietosuoja-asetuksessa ja tietosuojalaissa säädetyillä perusteilla. Tarvetta poiketa oikeuksista arvioidaan aina tapauskohtaisesti.

Yhteyshenkilö tutkittavan oikeuksiin liittyvissä asioissa on tietosuojavastaava.

Laurea-ammattikorkeakoulun tietosuojavastaavana toimii Marjo Valjakka, marjo.valjakka@laurea.fi

Liite 4: Aineistonhallintasuunnitelma

AINEISTONHALLINTASUUNNITELMA

Suunnitelman tekijä: Maija Pulkkinen

Opinnäytetyön nimi: Monikielisten maahanmuuttaneiden huoltajien digitaalisen palvelujärjestelmän käytön edistäminen varhaiskasvatuksessa

Opinnäytetyön toimeksiantaja: Nurmijärven kunnan varhaiskasvatuspalvelut

Suunnitelma laadittu: 2.2.2024

1. Aineiston yleiskuvaus

1.1. Aineiston kuvaus: Kerättävä tai olemassa oleva aineisto ja sen ominaisuudet

Aineisto kerätään käyttämällä menetelmänä haastatteluja. Aineisto tallennetaan opinnäytetyön tekijän puhelimen Sanelimeen, josta äänitiedostot siirretään Microsoft Wordiin litterointia varten.

1.2. Aineiston laadun varmistaminen

Alkuperäinen aineisto säilytetään erillään omassa tiedostossa, jotta sen alkuperäinen tietosisältö säilyy, eikä epähuomiossa muutu analyysivaiheessa.

2. Eettiset periaatteet, lainsäädäntö ja henkilötietojen käsittely

2.1. Henkilötiedot ja tietosuojan huomioiminen

Onko aineistossasi suoria tai epäsuoria henkilötietoja: kyllä, haastateltavien nimet ja työtehtävät, jotka anonymisoidaan.

Onko aineistossasi arkaluonteisia henkilötietoja: ei

2.2. Päävastuu henkilötietojen käsittelystä eli rekisterinpitäjyys

Aineiston rekisterinpitäjä: Maija Pulkkinen

2.3. Tietosuojan edellyttämät ilmoitukset

Opinnäytetyötä varten on laadittu tietosuojan edellyttämät ilmoitukset. Tiedote tutkimuksesta lähetetään haastattelupyynnön yhteydessä, sekä haastattelutilanteiden alussa esitellään Tietosuojaseloste sekä allekirjoitetaan Suostumus haastatteluun.

2.4. Eettistä ennakoarviointia edellyttävät tutkimusasetelmat opinnäytetöissä

Opinnäytetyössä ei tarvita eettistä ennakoarviointia, sillä tutkimus perustuu haastateltavien suostumukseen. Haastateltavat ovat täysi-ikäisiä, heidän fyysiseen koskemattomuuteensa ei puututa, ärsykejä ei esitetä, eikä heille aiheudu tutkimuksesta turvallisuushkaa tai henkistä haittaa.

2.5. Miten hallinnoit käyttämäsi, tuottamasi ja jakamasi aineiston oikeuksia?

Opinnäytetyön aineisto on ainoastaan opinnäytetyön tekijän käytettävissä eikä sitä luovuteta muiden käyttöön.

3. Aineiston dokumentointi, järjestys ja eheys

Aineiston litteroinnin jälkeen aineistolle muodostuu uusia tiedostoja luokittelujen myötä, ja ne nimetään ja tallennetaan selkeästi erilleen alkuperäisestä aineistosta.

4. Tallentaminen ja tietoturva opinnäytetyöprosessin aikana

Kerätty tutkimusaineisto säilytetään sähköisesti opinnäytetyön tekijän henkilökohtaisella salasanalla suojatulla tietokoneella ja sitä käsitellään tietoturvallisesti koko opinnäytetyön ajan.

5. Aineisto opinnäytetyön valmistuttua: tuhoaminen, säilyttäminen tai mahdollinen jatkokäyttö ja avaaminen

Opinnäytetyön aineisto tuhoetaan tietoturvallisesti Laurean ohjeiden mukaisesti opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.

6. Tehtävät ja vastuut

Aineistonhallinnasta vastaa opinnäytetyön tekijä Maija Pulkkinen.

Liite 5: Teemahaastattelurunko

TEEMAHAASTATTELURUNKO

Henkilöstön kokemuksia monikielisten maahan muuttaneiden huoltajien digitaalisen palveluohjausjärjestelmä Päikyn käytöstä

Haastattelussa tutustutaan kolmen teeman kautta teidän kokemuksiinne monikielisten maahan muuttaneiden huoltajien Päikyn käytöstä.

Voitte halutessanne ennen haastattelua tarkastella yksikkösi/yksiköidesi Päikyn käyttöä tai aiempia kokemuksianne siitä.

Teema 1: TAUSTATIEDOT

- Yksikkönne huoltajien määrä, joiden ensi- tai kotikieli ei ole suomi, ruotsi tai saame
- Huoltajien tiedossa olevia taustoja (esim. luku- ja kirjoitustaito/kielitaitotaso/pakolaisuus/ Suomessa asumisen aika/päiväkotiasiakkuuden aika)
- Aiemmat kokemukset huoltajien Päikyn käytöstä

Teema 2: PÄIKYN KÄYTÖN OSA-ALUEET JA TOIMINTATAVAT

- Käyttö ja toimintatavat Päikyn eri osa-alueissa:
 - o Päikyn käytön aloitus lapsen hoitosuhteen alkaessa
 - o Tägien käyttö sisään-ulos kirjautumisessa
 - o Hoitoaikavaraukset (kellonajat, suunnitellut poissaolot)
 - o Poissaoloilmoitukset (sairaana, poissa)
 - o Lomakyselyt
 - o Hallinnon, päiväkodin johtajan ja ryhmän tiedotteet (tiedättekö, tavoittavatko tiedotteet?)
 - o Päivittäinen viestintä arjen asioissa
 - o Tervetuloa *Varhaiskasvatussuunnitelma-keskusteluun* etukäteiskysely
 - o Varhaiskasvatussuunnitelman lukeminen (tiedättekö, luetaanko suunnitelmia?)
 - o Varhaiskasvatuskeskustelun kommentointi ja hyväksyminen
 - o Muuta
- Mitä käytäntöjä tai hyviä tapoja teillä on edellä olleissa osa-alueissa?

Teema 3: KEHITTÄMINEN